

Særreglene for permittering i fiskeindustrien

Rapport fra en partssammensatt arbeidsgruppe

**Arbeids- og inkluderingsdepartementet
30. juni 2023**

Innholdsfortegnelse

1	Innledning og oppsummering.....	3
2	Arbeidsgruppens mandat, sammensetning og arbeid	6
3	Generelle utviklingstrekk i fiskeindustrien	9
3.1	Definisjon av fiskeindustrien.....	9
3.2	Ansatte i fiskeindustrien	10
3.3	Aktivitet, organisering og tilgang på råstoff.....	16
3.3.1	Produksjon.....	16
3.3.2	Organisering av næringen.....	17
3.3.3	Råstofftilgang	19
3.3.4	Lønnsomhet	23
4	Permitteringer i fiskeindustrien	25
4.1	Omfang, variasjoner og utvikling over tid.....	25
4.2	Faktorer som fører til behov for å permittere	34
4.3	Betydningen av type råstoff.....	38
4.3.1	Fordeling av permitteringer mellom oppdrett og villfisk	38
4.3.2	Årsaker til permitteringer	39
5	Regelverket for permitteringer og praktiseringen av særreglene	43
5.1	Generelt om permitteringsregelverket.....	43
5.1.1	Arbeidsgivernes plikter - vilkår for å permittere	45
5.1.2	Arbeidsgivers lønnsplikt.....	46
5.1.3	Arbeidstakernes rettigheter – rett til dagpenger under permittering.....	47
5.1.4	Forholdet til EØS-retten	48
5.2	Gjeldende regler for permitteringer i fiskeindustrien	48
5.2.1	Hvem omfattes av særreglene	48
5.2.2	Nærmere om særreglene for fiskeindustrien	49
5.2.3	Bakgrunnen for særreglene.....	51
5.3	Nærmere om hvordan regelverket praktiseres i Nav	54
5.3.1	Varsel om permittering.....	54
5.3.2	Hvordan sjekker Nav om permitterende arbeidsgiver tilhører fiskeindustrien?.....	54
5.3.3	Stor variasjon i virksomhetene som permitterer.....	55
5.3.4	Vurdering av permitteringsårsaken	56
5.3.5	Korte og hyppige permitteringer	57
5.3.6	Åpne permitteringer.....	57

5.3.7	Uklare arbeidsavtaler.....	58
5.3.8	Permitterings- og dagpengeperioden i fiskeindustrien	58
5.3.9	Fastsetting av vanlig arbeidstid for arbeidstakere i fiskeindustrien.....	59
6	Vurderinger av særreglene for permittering i fiskeindustrien	60
6.1	Begrunnelsen for særreglene	61
6.2	Er det mulig å skille fiskeindustrien etter råstoff?.....	64
6.3	Arbeidsgruppens vurderinger av særreglene	65
6.3.1	Vurdering av dagens ordning	65
6.3.2	Vurdering regel for regel.....	68
6.3.3	Skille fiskeindustrien etter råstoff	74
6.3.4	Oppsummering	76
7	Økonomiske og administrative konsekvenser	78
7.1	Økonomiske og administrative konsekvenser av å skille fiskeindustrien etter råstoff.....	78
7.1.1	Økonomiske konsekvenser	78
7.1.2	Administrative konsekvenser	80
7.2	Konsekvenser av andre forslag knyttet til særreglenes virkeområde	81
7.3	Endring av særreglenes innhold	82

1 Innledning og oppsummering

Innledning

Permitteringsregelverket er et virkemiddel for å hjelpe bedrifter og arbeidstakere gjennom en periode med midlertidig mangel på arbeid hvor arbeidskraften ikke kan sysselsettes.

Permitteringsomfanget varierer med konjunktorene, situasjonen for den enkelte bransje, permitteringsregelverket mv. I arbeidslivet generelt varierer permitteringer med ledigheten, og mangel på arbeid er en viktig årsak som oppgis ved permitteringer. I tillegg kan permitteringer være aktuelt å bruke ved midlertidige driftsinnskrenkninger som skyldes særlige hendelser og uforutsette forhold. Under pandemien ble permitteringer brukt i stort omfang.

Fiskeindustrien har særregler for bruk av permitteringer. En hovedbegrunnelse for det er at fiskeindustrien tradisjonelt har hatt en normalsituasjon med hyppige og kortvarige svingninger, noe som oppfattes i stor grad å ha sitt opphav i betydelige variasjoner i råstofftilgang.

Fiskeindustrien omfatter fiske- og sjømatforedling, som er den aktiviteten som skjer med fisken etter at den er tatt opp av havet, som slakting, bearbeiding og konservering mv. Næringen avgrenses fra andre aktiviteter i sjømatnæringen som fiske og fangst og havbruk (dvs. oppdrett).

I fiskeindustrien er det i hovedsak manglende råstofftilgang som oppgis som årsak til permitteringer. Permitteringene i fiskeindustrien samvarierer ikke med de økonomiske konjunktorene, men er snarere et mer varig strukturelt kjennetegn ved næringen.

Omfanget av permitteringer i fiskeindustrien har likevel falt over tid, selv om det fortsatt er en langt høyere andel sysselsatte som er permittert i fiskeindustrien enn ellers i arbeidslivet.

Den viktigste særregelen er at bedriftene i fiskeindustrien ikke har lønnsplikt ved permittering. Normalt har arbeidsgiver 15 dager lønnsplikt i begynnelsen av permitteringsperioden. Det gir bedriftene i fiskeindustrien gode muligheter til å holde på kvalifisert arbeidskraft gjennom midlertidige driftsinnskrenkninger. Det støtter opp under målet om faste ansettelser. Men det kan også øke bruken av permitteringer og svekke bedriftenes insentiver til å tilpasse aktiviteten til svingningene på andre måter, gjennom planlegging, ressursstyring og omlegging til mer helkontinuerlig drift. Det fører til at de permitterte i fiskeindustrien har svakere inntektssikring i begynnelsen av permitteringsperioden enn det permitterte i andre næringer har. I tillegg vil permitterte fra fiskeindustrien stå uten inntekt etter at dagpengeperioden på 26 uker innenfor 18 måneder er brukt opp dersom de ikke kommer over i annet arbeid. Det gir en skjev byrdefordeling mellom arbeidsgiver og arbeidstaker.

Det er også andre særregler, til dels både detaljerte og kompliserte. Flere av disse bidrar til å styrke inntektssikringen til de permitterte i fiskeindustrien på forskjellige måter, for eksempel ved å redusere inngangskravet til dagpenger, fjerne ventedagene for dagpenger og øke lengden på permitteringsperioden for enkelte grupper delvis permitterte. Selv om disse reglene er rettet inn mot de permittertes inntektssikring, kan de også i praksis bidra til å styrke bedriftenes fleksibilitet.

Vurderinger og forslag

Arbeidsgruppen har vurdert særreglene i fiskeindustrien, og om det er mulig og hensiktsmessig å avgrense særreglene til den delen av næringen som baserer seg på bruk av villfisk. Arbeidsgruppen er enig i at det er mulig å skille fiskeindustrien i to etter råstoff, men er delt i synet på om det er hensiktsmessig å foreta et slikt skille.

Arbeidsgruppen, med unntak av Sjømat Norge og Sjømatbedriftene, finner at begrunnelsene for særreglene er langt svakere for den delen av fiskeindustrien som foredler oppdrettsfisk enn for resten av industrien, og mener det bør vurderes å skille fiskeindustrien i to etter råstoff, slik at den delen av næringen som bruker villfisk som råstoff fortsetter med særregler, mens den delen som bruker oppdrettsfisk ikke har særregler. Sjømat Norge og Sjømatbedriftene mener at særreglene fortsatt skal gjelde for hele fiskeindustrien, ikke bare for villfiskdelen. Se avsnitt 6.3.4 for nærmere omtale.

Videre mener arbeidsgruppen at det bør klargjøres bedre i regelverket hvilken sektor som skal falle inn under særreglene, og tydeliggjøre at havbruk (dvs. oppdrett) ikke skal inngå i særreglene.

Arbeidsgiver- og arbeidstakerorganisasjonene i arbeidsgruppen, dvs. NHO, Sjømat Norge, Sjømatbedriftene, LO, NNN og Fellesforbundet, mener at perioden med rett til dagpenger bør utvides fra 26 til 52 uker innenfor en 18 måneders periode for den delen av fiskeindustrien som skal omfattes av særregler. Se avsnitt 6.3.2 for nærmere omtale.

Arbeidsgruppen mener det er behov for mer kunnskap om permitteringsatferd og hva som skjer med de permitterte etter dagpengeperioden på 26 uker.

Oppsummering

Kapittel 2 redegjør for bakgrunnen til at arbeidsgruppen ble nedsatt, for arbeidsgruppens mandat, sammensetning og arbeid.

Kapittel 3 beskriver utviklingstrekk i fiskeindustrien, med vekt på perioden etter 2008. Antall sysselsatte i fiskeindustrien har økt i denne perioden. I 2022 hadde næringen 11 600 registrerte sysselsatte. Mer enn halvparten av lønnstakerne i næringen har bakgrunn fra utlandet. Selv om den normale ansettelsesformen er fast ansettelse i helårlege stillinger, var bruken av midlertidige kontrakter og innleid arbeidskraft i fiskeindustrien i 2022 større enn i arbeidslivet samlet.

Det er store forskjeller mellom den delen av næringen som benytter villfisk som råstoff og den delen som benytter oppdrettsfisk, både når det gjelder produksjon, organisering og tilgang på råstoff. Det er store mengder villfisk som landes og oppdrettsfisk som slaktes hvert år. Det samlede landingsvolumet på villfisk er høyere enn slaktevolumet på oppdrettsfisk. Variasjonen gjennom året på landinger av villfisk og slakting av oppdrettsfisk er betydelig. Sesongvariasjonene er betydelig høyere for villfisk enn for oppdrettsfisk.

Kapittel 4 beskriver permitteringsomfanget i fiskeindustrien, i hovedsak for perioden etter 2008. Permitteringsomfanget i fiskeindustrien har gått mye ned over tid. I 2022 var det i gjennomsnitt 375 permitterte, helt og delvis, i fiskeindustrien. Det utgjorde 4 prosent av alle permitterte. Samtidig er permitteringsraten, dvs. antall permitterte i prosent av antall sysselsatte i fiskeindustrien, om lag ti ganger høyere enn i arbeidslivet samlet. Fiskeindustrien bruker permitteringer hyppigere og forløpene er gjennomgående av kortere varighet enn for permitteringer i arbeidslivet ellers. Mange tilfeller og kort varighet utjevner hverandre og gir

om lag det samme antall årlige permitteringsdager per permittert person i fiskeindustrien som i det øvrige arbeidslivet.

Permitteringsomfanget i næringen forklares i hovedsak av mangel på råstoff (fisk) og lite forklares av generelle økonomiske konjunkturer. Både permitteringsvolumet og -raten var fram til 2023 høyere i den delen av fiskeindustrien som baserer seg på villfisk enn i den delen som benytter oppdrettsfisk.

Kapittel 5 presenterer regelverket for bruk av permitteringer, særreglene for fiskeindustrien og omtaler Navs praktisering av disse reglene. Permitteringsordningen er et virkemiddel for å hjelpe bedrifter og arbeidstakere gjennom en midlertidig periode med mangel på arbeid. Den enkelte arbeidstaker får beholde ansettelsesforholdet og unngår oppsigelse. Samtidig sikres den enkelte permitterte delvis kompensasjon for inntektstapet gjennom rett til dagpenger. Arbeidsgiver må ha en saklig grunn for å permittere ansatte, og for at det skal kunne ytes dagpenger skal permitteringen være midlertidig.

Fiskeindustrien har særregler ved permittering. I motsetning til i arbeidslivet ellers, har arbeidsgiver i fiskeindustrien ikke lønnsplikt ved permittering. Det er også en rekke andre og til dels detaljerte særregler ved permittering i fiskeindustrien. Bakgrunnen for særreglene er at fiskeindustrien tradisjonelt har hatt en normalsituasjon med hyppige og kortvarige svingninger, noe som oppfattes i stor grad å ha sitt opphav i betydelige variasjoner i råstofftilgangen. Når en permittert arbeidstaker søker om dagpenger, vurderer Nav om dagpengesøkeren er ansatt i fiskeindustrien, og om særreglene får anvendelse.

I kapittel 6 går arbeidsgruppen gjennom innholdet i særreglene, og vurderer i hvilken grad begrunnelsene fortsatt har gyldighet. Videre vurderer arbeidsgruppen om det er mulig og hensiktsmessig å begrense særreglene til den delen av næringen som benytter villfisk som råstoff. Permitteringsregelverket bør i utgangspunktet ikke forskjellsbehandle mellom næringer, eller mellom ulike deler av samme næring, men framveksten av oppdrettsnæringen har ført til utvikling av en ny fiskeindustri som i større grad kan planlegge tilgangen på råstoff sammenliknet med den tradisjonelle fiskeindustrien.

Selv om det er risiko også knyttet til å benytte oppdrettsfisk som råstoff, synes tilgangen på villfisk å stå i en særstilling. Både variasjoner i fiskebestand, kvoter og værforhold bidrar til at tilgangen på villfisk varierer mye. Videre er offentlige reguleringer forskjellige i de to delene av næringen. Oppdrettsfisk kan selges i et fritt marked. Villfiskbasert industri er lovpålagt å kjøpe råstoff gjennom salgslag med monopol. Villfiskbasert industri er forhindret fra å eie majoritetsposter i fiskefartøy. Oppdrettsnæringen står på sin side fritt til å høste fordelene av at de ulike delene av verdikjeden kan være integrert i samme selskap. Dette er faktorer som bidrar til at det er lettere for oppdrettsbasert industri å tilpasse seg svingninger i råstofftilgangen. Også det lave antallet permitteringer i den delen av næringen som benyttet oppdrettsfisk fram til 2023 tyder på at behovet for særregler er mindre i denne delen av næringen.

I slutten av avsnitt 6.3.2 er det særmerknader knyttet til dagpengeperiodens varighet i fiskeindustrien og håndtering av åpne permitteringsvarsler. Videre er det særmerknad på slutten av avsnitt 6.3.3 knyttet til spørsmålet om det er hensiktsmessig å skille fiskeindustrien i to etter råstoff.

Kapittel 7 redegjør for økonomiske og administrative konsekvenser av arbeidsgruppens forslag. I slutten av avsnitt 7.1. er det særmerknad knyttet til økonomiske og administrative konsekvenser av å skille fiskeindustrien i to etter råstoff.

2 Arbeidsgruppens mandat, sammensetning og arbeid

Bakgrunnen for at arbeidsgruppen ble opprettet

Høsten 2022 oppsto en debatt om permitteringsregelverket i fiskeindustrien, spesielt knyttet til fiskeindustribedrifter som benytter råstoff fra havbruk. Bakgrunnen var regjeringens forslag om å innføre grunnrenteskatt i havbruk, og etterfølgende forhåndsmeldinger om permitteringer fra fiskeindustrien.

16. desember 2022 skrev Sjømat Norge og Norges Nærings- og nytelsesmiddelarbeiderforbund (NNN) brev til Arbeids- og inkluderingsdepartementet hvor de ba om at det ble nedsatt et partssammensatt utvalg for å utrede permitteringsordningen for fiskeindustribedrifter, for blant annet å kartlegge og analysere hvordan permitteringsregelverket virker i dag og foreslå eventuelle endringer, herunder muligheten for å skille mellom fiskeindustri som benytter villfanget råstoff og råstoff fra oppdrett.

Som svar på representantforslag 52 S (2022-2023) fra stortingsrepresentantene Jørgensen, Kristjánsson og Bae Nyholt om å harmonisere permitteringsreglene mellom havbruk og annen industri, svarte arbeids- og inkluderingsminister Mjøs Persen 2. januar 2023 Stortinget at hun ville ta initiativ til en gjennomgang av særreglene for bruk av permitteringer i fiskeindustrien, herunder se på muligheten for å skille mellom fiskeindustri som benytter villfanget råstoff og bedrifter som baserer seg på oppdrettsfisk.

Arbeidsgruppen

Arbeids- og inkluderingsdepartementet inviterte berørte organisasjoner i arbeidslivet til å delta i en arbeidsgruppe for å vurdere særreglene for permittering i fiskeindustrien i brev av 25. januar 2023.

Arbeidsgruppen har hatt følgende sammensetning:

- Sverre Try (fagdirektør) Arbeids- og inkluderingsdepartementet (leder)
- Kristin Alnes (fagsjef) Sjømat Norge
- Maria Bjørnsen (rådgiver) Fellesforbundet
- Yngve Hansen (forbundssekretær) NNN
- Markus Holmemo (rådgiver) Nærings- og fiskeridepartementet
- Anne-Beth Skrede (spesialrådgiver) LO
- Tonje Vangen (fagsjef) Sjømatbedriftene
- Kurt Weltzien (avdelingsdirektør) NHO
- Kjetil Woldmo (seniorrådgiver) Arbeids- og velferdsdirektoratet

Utvalgets sekretariat har vært lagt til Arbeids- og inkluderingsdepartementet. Sekretariatet har bestått av Vilde Antonsen, Per-Morten Larsen og Else Pernille Torsvik.

Mandat

Arbeidsgruppen fikk følgende mandat:

«Fiskeindustrien har særregler for bruk av permitteringer. Særreglene er begrunnet med at råstofftilgangen innenfor denne næringen er mindre forutsigbar enn i andre næringer. De viktigste særreglene som gjelder i fiskeindustrien er:

- Etter lov om lønnsplikt under permittering (permitteringslønsloven) har arbeidsgivere generelt lønnsplikt de første 15 dagene av permitteringsperioden. Permitteringslønsloven gjelder ikke ved permittering av ansatte i fiskeindustrien, og dermed har arbeidsgiverne her ingen slike dager med lønnsplikt.
- Generelt er det tre ventedager før dagpengeutbetalingene til de permitterte starter. For permittering i fiskeindustrien gjelder det ingen slike ventedager.
- For å ha rett til dagpenger er det generelt et krav at arbeidstiden må være redusert med minst 50 prosent. For permitterte i fiskeindustrien er kravet at arbeidstiden er redusert med minst 40 prosent.

Fiskeindustrien har endret seg mye de siste tiårene. For det ene har næringen i økende grad mottatt sitt råstoff (fisk) fra havbruk (oppdrettsfisk) og i relativt mindre grad fra fiskeri (villfisk). I den delen av næringen som mottar oppdrettsfisk har det for det andre blitt færre og større bedrifter, og de store bedriftene har fått større kontroll over hele næringskjeden, fra oppdrett, via slaktning og foredling til salg, eksport og markedsføring. Disse endringene har trolig gjort rammebetingelsene mer stabile, forutsigbare og kontrollerbare i den delen av næringen som benytter oppdrettsfisk som råstoff. Den delen av næringen som baserer seg på villfanget fisk, står fortsatt overfor mindre forutsigbar råstofftilgang enn andre næringer.

Arbeidsgruppen skal:

1. Beskrive kort utviklingstrekkene i fiskeindustrien med hensyn på aktivitet, organisering og tilgangen på råstoff og beskrive hvilke typer tilknytningsformer som benyttes i næringen og bruken av permitteringer, både i den delen som får sitt råstoff fra oppdrett og den som mottar villfisk.
2. Kartlegge faktorer som fører til behov for å permittere, herunder betydningen av type råstoff (oppdrettsfisk vs. villfisk), og hvordan dette har endret seg over tid.
3. Vurdere i hvilken grad det er mulig og hensiktsmessig å gruppere fiskeindustrien i to deler, avhengig av type råstoff (oppdrett, villfisk), og hvordan dette eventuelt kan gjøres.
4. Vurdere om begrunnelsen for særreglene fortsatt har gyldighet i ulike deler av næringen.
5. Foreslå eventuelle endringer i særreglene, herunder se på muligheten for å skille mellom fiskeindustribedrifter som benytter villfanget råstoff og råstoff fra oppdrett.
6. Vurdere økonomiske og administrative konsekvenser av forslagene som tilrås og vurdere om eventuelle endringer i særreglene kan påvirke bedriftenes tilpasninger og bruk av ulike tilknytningsformer.

Arbeidsgruppens forslag skal ses i sammenheng med råvaretilgangen på villfanget fisk, tillatelsessystemet for havbruk og regjeringens mål om å øke andelen sysselsatte med faste, ordinære ansettelser.

Arbeidsgruppen skal levere sin rapport innen 1. juni 2023.»

Arbeidsgruppens arbeid

Arbeidsgruppen har hatt sju møter i perioden 14. februar – 19. juni 2023. Arbeidsgruppen ble noe forsinket på grunn av knappe rammer og et relativt komplekst regelverk som skulle vurderes, og leverte sin rapport 30. juni 2023.

Følgende personer har bidratt med presentasjoner på arbeidsgruppens møter:

- Forsker Bjørn Inge Bendiksen og forskningssjef Bent Magne Dreyer (Nofima) om utviklingstrekk i norsk fiskeindustri.
- Bendik Stolpestad (Nav Arbeid og ytelser) om praktisering av dagpengesaker under permittering i fiskeindustrien.
- Steinar Folkvord (Arbeids- og velferdsdirektoratet) om statistikk knyttet til permittering i fiskeindustrien.

Arbeidsgruppens sekretariat har hatt kontakt med forskere på Nofima og Fafo underveis i arbeidet og fått innspill blant annet til statistikk som har vært brukt i kapittel 3 og 4.

Pågående parallell prosess

Det er satt ned et eget utvalg som går gjennom tillatelsessystemet i havbruksnæringen. Utvalget skulle levert sin utredning i form av en NOU i løpet av mars 2023, men har fått ny frist ut september 2023.

3 Generelle utviklingstrekk i fiskeindustrien

3.1 Definisjon av fiskeindustrien

Fiskeindustrien omfatter fiske- og sjømatforedling, som er den aktiviteten og verdiskapingen som skjer med fisken etter at den er tatt opp av havet, som slakting, bearbeiding og konservering mv. I statistikken kan næringen tilnærmes med næringskodene under 10.2 (Bearbeiding og konservering av fisk, skalldyr og bløtdyr) og næringskode 10.411 (Produksjon av rå fiskeoljer og fett), jf. tabell 3.1. Næringen avgrenses fra andre aktiviteter i sjømatnæringen som fiske og fangst (inkludert i næringskode 03.1) og akvakultur (også omtalt som havbruk/oppdrett – inkludert i næringskode 03.2).

Tabell 3.1 Næringskoder fra Standard for næringsgruppering (SN 2007) som inngår i fiskeindustrien

Næringskode	Navn
10.201	Produksjon av saltfisk, tørrfisk og klippfisk
10.202	Frysing av fisk, fiskefileter, skalldyr og bløtdyr
10.203	Produksjon av fiskehermetikk
10.209	Slakting, bearbeiding og konservering av fisk og fiskevarer ellers
10.411	Produksjon av rå fiskeoljer og fett

Kilde: Statistisk sentralbyrå

I næringskodene i offisiell statistikk blir hver enkelt enhet (foretak eller bedrift/virksomhet) tillagt én hovednæringskode ut fra en beskrivelse av virksomheten den driver. Når en enhet utfører flere aktiviteter, vil den viktigste aktiviteten avgjøre hvilken næringskode enheten skal gis. For enheter som utfører flere aktiviteter, kan det være grensetilfeller hvor det ikke er opplagt hvilken næringskode som skal brukes.

Næringskode 10.2 omfatter bearbeiding og konservering av fisk, krepsdyr og bløtdyr: frysing, dypfrysing, tørking, koking, røking, salting, konservering i saltlake, konservering på boks mv., produksjon av fiske-, krepsdyr- og bløtdyrprodukter: fiskefileter, rogn, kaviar, kaviarerstatninger mv., produksjon av fiskemel som brukes til konsum eller fôr, produksjon av mel og oljer fra fisk og andre sjødyr som ikke er egnet til konsum. Denne næringskoden (10.2) omfatter også aktiviteter i fartøyer som kun brukes til bearbeiding og konservering av fisk og bearbeiding av tang og alger. Men den omfatter ikke bearbeiding av fisk på fartøyer som brukes til fiske. Det grupperes under 03.111 Hav- og kystfiske. Næringskode 10.411 omfatter ekstrahering av oljer fra fisk og havpattedyr.

Videre er det flere tilgrensende aktiviteter som ikke faller inn under denne statistiske definisjonen av fiskeindustrien:

- Bearbeiding av hvaler på land eller på spesialfartøyer grupperes under 10.11 Bearbeiding og konservering av kjøtt.
- Produksjon av frosne ferdigretter av fisk grupperes under 10.85 Produksjon av ferdigmat.
- Produksjon av fiskesuppe grupperes under 10.89 Produksjon av næringsmidler ikke nevnt annet sted.

Når det gjelder næringskode 10.85, inkluderer denne også annen ferdigmat enn fisk, som f.eks. kjøtt- og fjørferetter og frossenpizzaer. Næringskode 10.89 omfatter i tillegg til produksjon av fiskesuppe også andre typer supper samt produksjon av bl.a. buljong, sandwich og fersk pizza. Etter arbeidsgruppens vurdering er det ikke hensiktsmessig å inkludere disse næringskodene i den statistiske definisjonen av fiskeindustri.

Næringskodene er konstruert og gruppert ut fra statistiske formål, og justeres fra tid til annen som følge av endringer i økonomisk aktivitet, produksjon og produkter. Statistisk sentralbyrå har varslet at næringsgrupperingen vil bli revidert i 2025.

Det er særregler for bruk av permitteringer i fiskeindustrien, jf. kapittel 5. Den statistiske definisjonen av fiskeindustri er ikke nødvendigvis sammenfallende med definisjonene av fiskeindustrien slik det framkommer i dette regelverket, jf. omtale i kapittel 5.

3.2 Ansatte i fiskeindustrien

To offisielle statistikker

Offisiell statistikk har to typer statistikker som gir informasjon om omfanget av sysselsettingen i fiskeindustrien. *Registerbasert sysselsetting* viser antall sysselsatte personer, dvs. lønnstakere og selvstendig næringsdrivende. Tidsserien går tilbake til 2008. Statistikken muliggjør oppsplitting av næringen på 5-siffer-nivå, slik at størrelsen på de ulike næringskodene i tabell 3.1 kan belyses. En begrensing er imidlertid at ikke-bosatte (pendlere) ikke inngår i denne statistikken, som er avgrenset til bosatte personer.

Antall arbeidsforhold viser antall lønnstakere uavhengig av hvor de er bosatt, og inkluderer dermed også korttidsinnvandrere (ikke-bosatte eller pendlere). Tidsserien er kortere, den starter i 2015. På oppdrag fra arbeidsgruppen har Statistisk sentralbyrå fordelt antall lønnstakere i denne statistikken etter utvalgte kjennetegn. Begge statistikkene ekskluderer sysselsatte i vikarbyrå som leies ut til næringene (næring 78.2, utleie av arbeidskraft). I den følgende beskrivelsen benyttes begge statistikk-kildene.

Antall sysselsatte - omfang

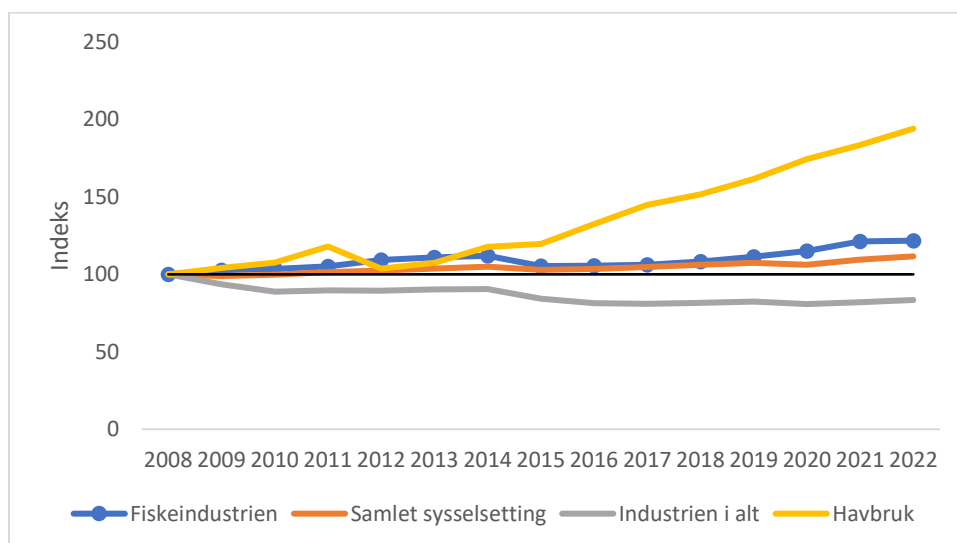
Ifølge *registerbasert sysselsetting* var det sysselsatt 11 600 personer i fiskeindustrien i 2022. Ifølge statistikken *antall arbeidsforhold* var det på samme tid 13 820 lønnstakere i fiskeindustrien, inkludert 1 700 (12 prosent) ikke-bosatte innvandrere og knappe 500 (3,5 prosent) bijobber.¹

Mens sysselsettingen i industrien i alt har avtatt gradvis over de siste 15 årene (-1,3 prosent per år i gjennomsnitt), har fiskeindustrien hatt motsatt utvikling, med en årlig vekst på om lag 1,4 prosent per år i samme periode. Veksttakten i fiskeindustrien har vært nesten det dobbelte av for sysselsettingen i alt (0,8 prosent). I havbruk har sysselsettingsveksten vært langt sterkere (4,7 prosent), se figur 3.1. På samme måte som for industrien i alt, har også sysselsettingen i fiske og fangst gått klart ned over tid. Figur 3.2 viser den absolutte utviklingen i antall sysselsatte i næringen. Mye av veksten i fiskeindustrien har trolig vært drevet av den delen av næringen som er basert på oppdrettsfisk.

---

¹ Bijobber er deltidstillinger for personer som er registrert med et annet hovedarbeidsforhold.

Figur 3.1 Utviklingen i antall sysselsatte i fiskeindustrien, utvalgte andre næringer og sysselsetting i alt. 2008 - 2022

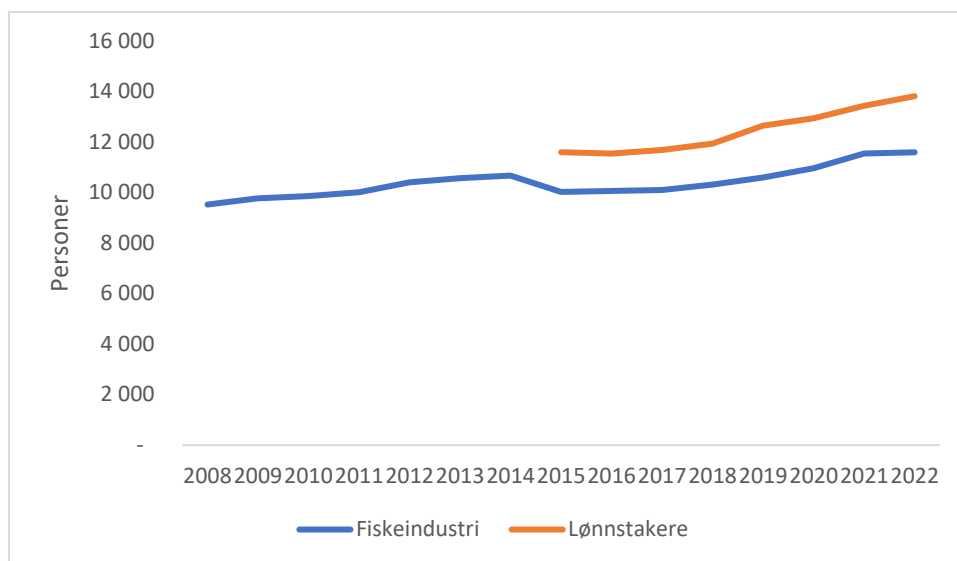

Indeks, 2008 = 100.

Kilde: Registerbasert sysselsetting, Statistisk sentralbyrå

Målt i antall sysselsatte personer er det to undergrupper i næringen som dominerer: Nær 60 prosent av sysselsettingen finner sted i næringskode 10.209 *Slakting, bearbeiding og konservering av fisk og fiskevarer* og nær 30 prosent finner sted i 10.202 *Frysing av fisk, fiskefileter, skalldyr og bløtdyr*. I de andre delene av næringen er det færre sysselsatte. Særlig er det få sysselsatte i produksjon i 10.203 *Produksjon av fiskehermetikk*, se tabell 3.2.

Figur 3.2 Antall sysselsatte og antall lønnstakere, fiskeindustrien

Personer. Årstall. Lønnstakere inkluderer ikke-bosatte og bi-jobber. Tidsserien for sysselsatte starter i 2008, for lønnstakere starter den i 2015.

Kilde: Registerbasert sysselsetting og antall arbeidsforhold og lønn, Statistisk sentralbyrå

Tabell 3.2 Registerbasert sysselsetting i fiskeindustrien, etter ulike deler av næringen, Årsgjennomsnitt 2022

Næringskode	Navn	Sysselsatte personer	Andel, prosent
Sysselsatte i alt		11 598	100,0
- 10.201	Produksjon av saltfisk, tørrfisk og klippfisk	1 322	11,4
- 10.202	Frysing av fisk, fiskefileter, skalldyr og bløtdyr	3 175	27,3
- 10.203	Produksjon av fiskehermetikk	82	0,7
- 10.209	Slakting, bearbeiding og konservering av fisk og fiskevarer ellers	6 647	57,3
- 10.411	Produksjon av rå fiskeoljer og fett	372	3,2

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Forskningsinstituttet Nofima har fulgt næringen tett over lang tid og har anslått antall sysselsatte og gruppert næringen etter type produksjon og råstoff. Anslagene er basert på Nofimas kjennskap til industrien, og er ikke sammenliknbare med offisiell statistikk basert på næringskoder. Nofima anslår at fiskeindustrien sysselsatte 15 200 personer i 2021. Nofimas sysselsettingsanslag er en del høyere enn det sysselsettingsnivået som framkommer av offisiell statistikk, jf. over. Nofima anslår videre at den oppdrettsbaserte delen av næringen utgjorde nær halvparten (47 prosent) av sysselsettingen i 2021. Tabell 3.3 viser Nofimas anslag på samlet sysselsetting og fordeling på undergrupper.

Tabell 3.3 Sysselsatte i fiskeindustrien fordelt på produksjon. 2021

Type produksjon	Antall sysselsatte	Andel, prosent
Sysselsatte i alt	15 191	100
- Bedrifter med oppdrettsfisk som råstoff	7 118	47
- Hvitfisk	4 747	31
- Pelagisk konsum	1 629	11
- Skalldyr	870	6
-Annen videreforedling	827	5

Nofima har etablert en database med årsregnskaper for alle foretak i fiskeindustrien. Alle bedrifter her er kategorisert etter type produksjon og råstoff. Skille mellom de to delene av industrien er basert på kunnskap Nofima har om det enkelte foretak.

Kilde: Nofima

Antall lønnsstakere etter kjennetegn

Næringen har over tid sysselsatt mange med bakgrunn fra utlandet. Etter 2015 har utenlandske lønnsstakere vært i flertall. I 2022 hadde 58 prosent av alle lønnsstakerne bakgrunn fra utlandet. De langt fleste av disse er bosatte, men det er også en betydelig andel ikke-bosatte (pendlere). I 2022 var 46 prosent av lønnsstakerne bosatte innvandrere og 12 prosent var ikke-bosatte (pendlere), se figur 3.3. Om lag tre av fire lønnsstakere med bakgrunn fra utlandet kommer fra EU/EØS-området.

Ifølge Nofima (2017) framholdt aktørene i næringen at det høye omfanget av utenlandsk arbeidskraft i næringen må ses i sammenheng med at det har vært vanskelig å rekruttere og beholde lokal/nasjonal arbeidskraft.² Enkelte bedrifter erfarer nå at tilgangen på arbeidskraft fra utlandet ikke lenger er like stor, og at dette har endret seg siden pandemien. Sesongvariasjoner og problemer med å tilby helårlig beskjeftigelse ble i Nofimarapporten pekt på som årsaker til rekrutteringsproblemene. Bedriftene opplevde ikke at kvaliteten på den utenlandske arbeidskraften sto tilbake for den norske, men språk kunne være en utfordring på mange arbeidsplasser, ifølge Nofima.

Det er flere menn enn kvinner i næringen. I 2022 var forholdet menn/kvinner 64/36. Forholdet har holdt seg om lag uendret etter 2015, se figur 3.4. Overvekten av menn gjelder både blant majoritetsbefolkningen (70/30), blant bosatte innvandrere (58/42) og ikke-bosatte pendlere (67/33). Halvparten av lønnsstakere er i aldersgruppen 30 – 50 år, mens den andre halvparten fordeler seg om lag likt mellom de som er under 30 år og over 50 år.

Fiskeindustrien er særlig konsentrert til Nord-Norge, Trøndelag og Vestlandet. I 2022 var 39 prosent av de sysselsatte i næringen bosatt i Nord-Norge, 33 på Vestlandet (Møre og Romsdal og Vestland fylke), se figur 3.5.³

² Henriksen, Pettersen og Zhang (2017). *Bruk av permitteringer og utenlandsk arbeidskraft i fiskeforedling*. Rapport 2017:21. Nofima.

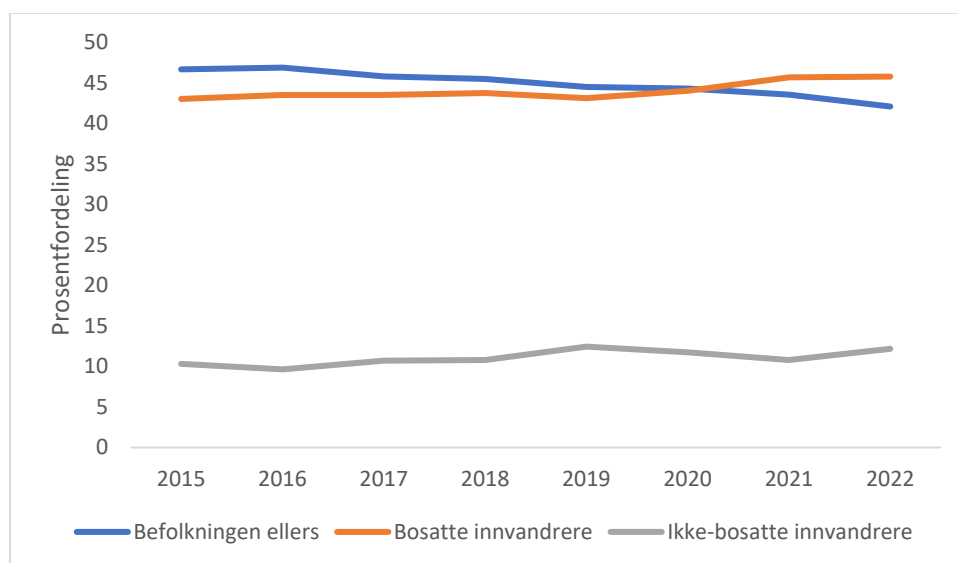
³ Regnet som prosentandel av alle sysselsatte i næringen som er bosatt i Norge.

Tabell 3.4 Lønnstakere i fiskeindustrien etter kjennetegn, 2022

	Antall lønnstakere, 2022	Andel, prosent
Lønnstakere i alt	13 820	100,0
- Majoritetsbefolkningen	5 813	42,1
- Innvandrere	6 324	45,8
- Ikke-bosatte	1 683	12,1
- Kvinner	4 932	35,7
- Menn	8 888	64,3
- 15 – 29 år	3 205	23,2
- 30 – 49 år	6 920	50,0
- 50 og eldre	3 695	26,7
- Fast ansatt	10 634	77,0
- Midlertidig ansatt	3 158	22,9
- Heltid	11 063	80,0
- Deltid	2 757	20,0
- Hovedjobb	13 331	96,5
- Bi-jobb	489	3,5

Kilde: Statistisk sentralbyrå

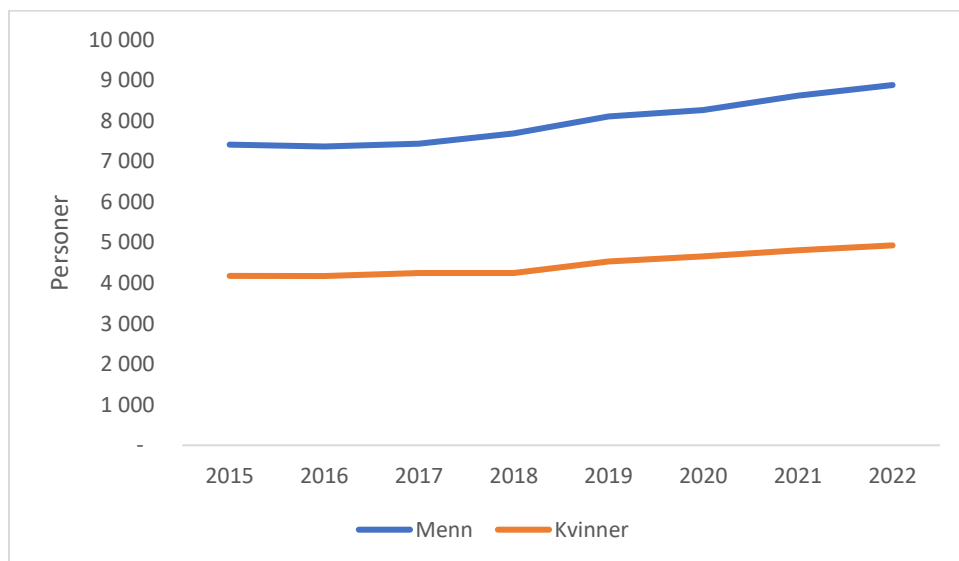
Figur 3.3 Fordeling av lønnstakere i fiskeindustrien etter landbakgrunn. 2015 - 2022

Regnet som prosentandel av alle lønnstakere i næringen. Årstall.

Kilde: *Antall arbeidsforhold og lønn*, Statistisk sentralbyrå

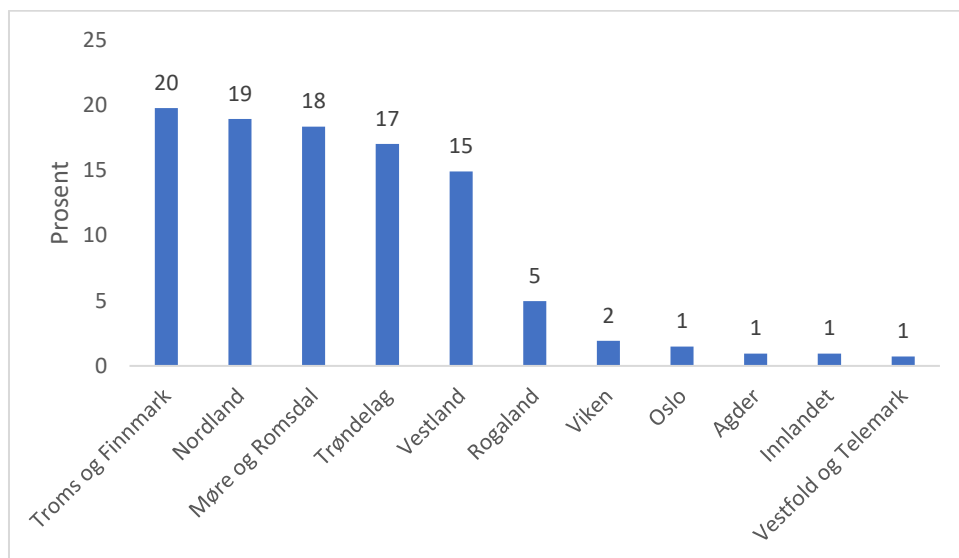
Figur 3.4 Fordeling av lønnstakere i fiskeindustrien etter kjønn. 2015 - 2022

Årstall.

Kilde: Antall arbeidsforhold og lønn, Statistisk sentralbyrå

Figur 3.5 Sysselsatte i fiskeindustrien etter bostedsfylke, 2022

Sysselsatte bosatt i Norge. Regnet som prosentandel av alle lønnstakere i næringen som er bosatt i Norge, 2022.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Tilknytningsformer

Den normale ansettelsesformen i fiskeindustrien er fast ansettelse i helårige stillinger. Men i og med at deler av denne industrien er utpreget sesongmessig, er det også et betydelig innslag av midlertidige ansettelser og innleid arbeidskraft i sesong. Bruken av midlertidige kontrakter og innleid arbeidskraft er større i fiskeindustrien enn i arbeidslivet samlet. I 2022 var 23 prosent av lønnstakerne i næringen ansatt i midlertidige kontrakter. Bosatte innvandrere (21 prosent) har høyere andel midlertidighet enn majoritetsbefolkningen (14 prosent). Blant ikke-bosatte lønnstakere (pendlere) er midlertidige kontrakter den vanligste tilknytningsformen (63

prosent). Ifølge opplysninger fra bransjen, ansettes arbeidstakere ofte midlertidig for en sesong, eksempelvis for en periode på tre måneder. De samme arbeidstakerne kan ofte ansettes på ny i tidsbegrenset kontrakt ved neste sesong, men her står begge parter fritt til å inngå ny kontrakt.

Bransjen selv opplyser at en del bedrifter også benytter såkalte tilkallingskontrakter. Her kan man ha en fast rammekontrakt som angir vilkårene ved tilkalling, men den enkelte arbeidsavtale inngås fra gang til gang. Tilkallingskontrakter benyttes bl.a. ved sykefravær og arbeidstopper. Bransjen opplyser at enkelte bedrifter dekker en del av arbeidsbehovet på denne måten, som følge av ujevn tilgang på råstoff og fordi arbeidet i sin natur er uforutsigbart. Det skyldes spesielle forhold innenfor næringen, som kvoter, auksjoner, vær og vind mv., jf. avsnitt 3.3.

Også innleid arbeidskraft fra bemanningsbyråer benyttes, særlig til å ta unna sesongtopper. Det kan også blant annet skyldes at det på enkelte geografisk mer avsidesliggende steder kan være en særlig utfordring for bedriften å rekruttere ansatte. Beregninger Fafo har gjort for arbeidsgruppen tyder på at andelen innleide i fiskeindustrien var 8 – 12 prosent i 2019. Omfanget av innleie i fiskeindustrien ser dermed ut til å være om lag i samme størrelsesorden som i byggsektoren, ifølge Fafo.⁴

Innleie og midlertidig ansettelse reduserer behovet for permitteringer. Fram til 1. april 2023 tillot arbeidsmiljøloven bedriftene å leie inn arbeidstakere fra bemanningsbyrå ved midlertidig behov, typisk sesongtopper. Etter 1. april (overgangsregler til 1. juli for inngåtte avtaler) bortfalt denne adgangen. Med de nye reglene er det kun adgang til å benytte innleie i sesong der dette avtales med de tillitsvalgte.⁵ Som følge av denne endringen vil bedriftene få økt behov for å benytte andre måter å tilpasse arbeidsstokken på, også midlertidig ansettelser. Det kan også bli økning i fast ansatte og mer bruk av permitteringer.

De fleste i næringen jobber heltid. I 2022 jobbet 80 prosent av lønnsstakerne heltid og 20 prosent jobbet deltid. Det betyr at deltidsandelen er noe lavere enn i arbeidslivet samlet.

3.3 Aktivitet, organisering og tilgang på råstoff

3.3.1 Produksjon

Fiskeindustrien kan i grove trekk deles mellom den industrien som er basert på villfisk og den industrien som er basert på oppdrettsfisk. Fiskeindustrien inngår i en verdikjede som (1) fangster eller produserer fisk, (2) bearbeider fisk og (3) selger til kunder og forbrukere. Fiskeindustrien representerer det leddet i verdikjeden som bearbeider fisk, altså ledd (2). Verdikjeden for villfisk som er fangstet i havet og verdikjeden for fisk produsert gjennom havbruk utgjør to sektorer med adskilte verdikjeder.

I takt med oppbyggingen av oppdrett som en ny næring, har bedrifter som benytter oppdrettsfisk som råstoff vokst raskere enn bedrifter som baserer seg på bruk av villfisk. Når fiskeindustrien ses under ett, har det derfor vært en økning i bruken av oppdrettsfisk som råstoff. Målt i antall sysselsatte var den delen av næringen som baserte seg på oppdrett nesten like stor som villfiskdelen i 2021. Nofima finner at 53 prosent av sysselsettingen i fiske-

---

⁴ Beregningene av innleie er gjort av Fafo for arbeidsgruppen, basert på tall for ansatte i bemanningsforetak som jobbet i relevante yrker i fiskeindustrien, supplert med opplysninger om vikarutgifter fra bedrifter og foretak i fiskeindustrien.

⁵ Adgangen gjelder kun i virksomheter som er bundet av en tariffavtale med en fagforening som har *innstillingsrett*, det vil i praksis si forbund med minst 10 000 medlemmer. Det er videre et vilkår at de tillitsvalgte representerer et flertall av den arbeidstakerkategori som innleien gjelder.

industrien i 2021 var knyttet til villfiskdelen, jf. tabell 3.3. Både villfiskdelen og den oppdrettsbaserte delen av næringen opplever store variasjoner i produksjonen gjennom året. Størst er sesongvariasjonene i den villfiskbaserte delen.

Det meste av norsk sjømat, både fra oppdrettsfisk og villfisk, eksporteres. Det skyldes hovedsakelig at volumene som produseres er store og det norske hjemmemarkedet blir for lite. I 2022 utgjorde hjemmemarkedet for norsk sjømat i underkant av 12 mrd. kroner. Til sammenlikning var verdien av sjømateksporten på om lag 151 mrd. kroner.

Villfiskbasert industri

Industrien som baserer seg på villfisk deles vanligvis opp i hvitfiskindustri og pelagisk industri.

Hvitfiskindustrien produserer ulike produkter basert på hvitfisk som for eksempel torsk, hyse, og sei. Det er stor variasjon i produkter og bearbeidingsgrad. De største produktgruppene i denne industrien er klippfisk, saltfisk, filet og tørrfisk, i tillegg til fiskematprodukter som fiskeboller og fiskekaker.

Pelagisk industri baserer seg på pelagiske arter som makrell, sild, lodde og kolmule. Det er to segmenter innen pelagisk industri: produksjon for konsummarkedet (mat) og fiskemel og fiskeolje til industrielt bruk (fôrråvarer). Mens konsumsegmentet produserer produkter som filet og rogn, produserer industrisegmentet fiskemel- og olje til hovedsakelig fiske- og dyrefôr.

Oppdrettsbasert industri

Industrien som er tilknyttet havbrukssektoren baserer seg på oppdrettsanlegg med en produksjonskapasitet som er myndighetsregulert. Havbrukssektoren produserer fisk i oppdrettsanlegg, og industrien som baserer seg på oppdrettsfisk består primært av slakterier og fileteringsanlegg. De klart viktigste artene som bearbeides i denne industrien er laks og regnbueørret. Bearbeiding av oppdrettstorsk er også i vekst.

Øvrig industri

I tillegg til hvitfiskindustrien, pelagisk industri og industri tilknyttet havbruk, finnes det en mindre gruppe sjømatindustri som baserer produksjonen på skalldyr, sjøpattedyr og tang og tare. Eksempler kan være pillede reker, kosttilskudd basert på for eksempel marineolje eller rekeskall, og tareprodukter til konsum. Denne industrien er relativt liten sammenliknet med industrien basert på hvitfisk, pelagiske arter og havbruk. Det er også et mindre antall bedrifter som baserer driften på ulike kombinasjoner av hvitfisk, pelagisk fisk, oppdrettsfisk og skalldyr, og produksjonen består primært av de samme produktkategoriene som produseres av den mer spesialiserte industrien.

3.3.2 Organisering av næringen

Industrien basert på villfisk og havbruk er organisert grunnleggende forskjellig. Omsetning av villfanget fisk i første hånd til hvitfisk- og pelagisk industri styres gjennom fiskereide salgslag. Salgslagene har gjennom *lov om førstehandsomsetning av viltlevende marine ressursar (fiskesalagslova)* brede fullmakter, blant annet til å fastsette salgsvilkår, omsetningsform og minstepriser.

Hvitfisk- og pelagisk industri baserer driften på råstoff som omsettes gjennom systemet med salgslag. Industrien påvirkes derfor sterkt av salgslagenes vilkår, og hvordan råstoffet blir

tilgjengeliggjort. I pelagisk sektor er hovedregelen at alle fangster legges ut på auksjon. Det innebærer at det er konkurranse mellom kjøperne, og periodevis kan også utenlandske kjøpere delta på auksjonene. Det er derfor også en viss usikkerhet i råstofftilgangen for den enkelte bedrift selv i perioder der råstofftilgangen til industrien som helhet er god. Innenfor hvitfisk er det større grad av avtalefrihet i hvordan fisken selges i første hånd. For fryst torsk og sei har salgslagene nå en prøveordning der den enkelte båt må tilby minst 50 prosent av kvoten på auksjon for å sikre at fryst råstoff gjøres tilgjengelig for industrien.

I tillegg til *fiskesalgslova* bidrar også *lov om retten til å delta i fiske og fangst (deltakerloven)* til å opprettholde et skille mellom landindustri og flåteledd. Deltakerloven regulerer hvem som kan delta i ervervsmessig fiske og fangst, og hovedregelen i loven er at ervervstillatelse til fiskefartøyer kun kan gis til aktive fiskere. En viktig funksjon i loven er at den begrenser industriens mulighet til (såkalt) vertikal integrering oppstrøms gjennom å eie egne fiskefartøy med kvoter. Med vertikal integrering oppstrøms siktes det til industriens muligheter til å eie flere ledd i verdikjeden og kontrollere leverandørleddet, altså flåten, gjennom eierskap. Det kan riktignok gis dispensasjon fra kravene i deltakerloven i særlige tilfeller når næringsmessige og regionale hensyn tilsier det. Med hjemmel i denne bestemmelsen har enkelte sjømatindustribedrifter fått ervervstillatelse til torsketrålere for å sikre seg tilgang på råstoff hele året. Til disse tillatelsene er det knyttet flere vilkår som til sammen utgjør det såkalte pliktsystemet. Leveringsplikten har hatt som formål å dekke landindustriens behov for stabil tilførsel av råstoff. Mens deltakerloven hindrer fiskeindustrien fra å eie majoritetsposter i fiskefartøy er det ingen begrensinger for flåtens muligheter til å integrere nedstrøms, altså at flåten (leverandørleddet) eier landindustri.

Et viktig kjennetegn ved industrien som baserer seg på villfisk er at den er sammensatt av mange små bedrifter. Industrien tilknyttet havbruk er derimot preget av færre og større aktører, og en sterkere eierintegrasjon der store aktører kontrollerer flere ledd i verdikjeden fra slakting, foredling og til salg. En betydelig andel av slakting og bearbeiding av oppdrettet fisk i Norge skjer i slike integrerte selskap. Tilgangen på råstoff for havbruksindustrien er derfor mindre preget av konkurranse enn i villfiskindustrien, selv om råstoff fra oppdrett også omsettes i spotmarkeder.

Kun et mindretall slakterier er uavhengige, og slakter fisk mottatt fra eksterne virksomheter. Samtidig finnes det flere store og små uavhengige bearbeidingsvirksomheter som er avhengige av kjøp av råstoff fra eksterne oppdrettsvirksomheter.

Et annet viktig kjennetegn ved fiskeindustrien er at bedriftene gjerne er spesialiserte. Kombinasjonsformer der en veksler mellom å bruke hvitfisk, pelagisk fisk og oppdrettsfisk er mindre vanlig, selv om det finnes flere eksempler også på dette. Hvitfisk og pelagisk fisk omsettes gjennom forskjellige salgslag, og konkurransesituasjonen mellom de to råstofftypene er ikke nødvendigvis lik. Det er ingen automatikk i at hvitfiskindustri, som gjennomgående har lavere lønnsomhet enn pelagisk industri, klarer å konkurrere om pelagisk råstoff. De fleste pelagiske fartøyer er store og havgående, og lander derfor langt større kvantum per landing enn kystfartøyene som fisker hvitfisk. Ikke alle mottak er dimensjonert for større båter enn kystfartøyer, og det kan sette begrensninger på hvor det er mulig å få tilgang på ulike råstofftyper til industri med differensierte produksjonslinjer. Når det gjelder tilgang av oppdrettsfisk til ikke-oppdrettsbasert fiskeindustri begrenses dette av at de integrerte oppdrettselskapene gjerne låser råstoffet de produserer i egen verdikjede.

Det er også uvanlig at samme bedrift kombinerer produksjon til matformål (filet mv.) og industriformål (mel og olje). Det bygger dels på praktiske og dels på juridiske årsaker. Produksjon til matformål og industriformål krever så forskjellig produksjonsutstyr at det i praksis må være to forskjellige fabrikker. Det er også vanskelig å kombinere disse produksjonsformene uten å komme i konflikt med hygieneregelverket. Det er heller ikke de samme artene som brukes til mat som brukes til mel og olje, jf. beskrivelse over.

Det finnes en rekke eksempler på industri som klarer å kombinere produksjon av ulike råstofftyper, til tross for de nevnte utfordringene med kombinasjonsdrift. Det kan være mange ulike faktorer som gjør at noen bedrifter får til dette, for eksempel investerings- og konkurransevne, og lokale forhold knyttet til råstofftilgang og logistikk.

Dagens spesialisering i fiskeindustrien synes imidlertid å begrense bedriftenes muligheter til å utnytte potensialet for jevnere råstofftilgang som ligger i at sesongtoppene for ulike fiskearter kommer på forskjellige tidspunkter på året.

3.3.3 Råstofftilgang

Det er store mengder villfisk som landes og oppdrettsfisk som slaktes hvert år. Det samlede landingsvolumet på villfisk er høyere enn slaktevolumet på oppdrettsfisk. De siste fire årene er det i gjennomsnitt landet om lag 2 millioner tonn villfisk og slaktet 1,5 millioner tonn oppdrettsfisk hvert år. Variasjonen gjennom året på landinger av villfisk og slaktning av oppdrettsfisk er betydelig. Sesongvariasjonene er høyere for villfisk enn for oppdrettsfisk. Variasjonen i tilgangen gjennom året er om lag fire ganger høyere for villfisk enn for oppdrettsfisk (målt ved standardavvik).

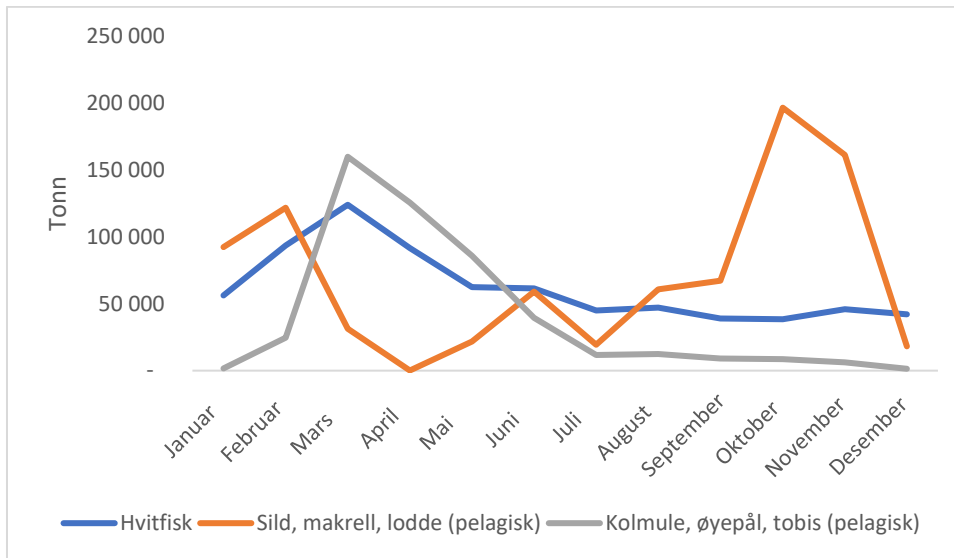
Villfiskbasert industri

Landingsmønsteret for villfisk er sterkt sesongpreget, da de viktigste kommersielle fiskeslagene har vandringsmønster som påvirker hvor og når det er mest effektivt å drive fiske etter dem, se figur 3.6.

Som omtalt over mottar hvitfiskindustrien råstoffet fra en svært differensiert fiskeflåte. Denne flåten benytter en rekke ulike redskaper, og fisker både kystnært og til havs. Redskap og avstand fra fiskefelt til mottak på land påvirker om fisken landes fryst eller fersk, og når på året det landes mest fisk.

Det tydeligste eksempelet er torsk. Her landes det meste av fisken mellom januar og april. Her ligger det en klar interessekonflikt mellom industriens behov for en jevn tilgang til råstoff, og flåtens interesse i at fisket drives effektivt. Fornyning og effektivisering av flåten har ført til økt fangstkapasitet, mobilitet og lastekapasitet, noe som har forsterket sesongpreget i industriens tilgang på råstoff.

Figur 3.6 Landinger av ulike typer råstoff per måned (tonn rundvekt)

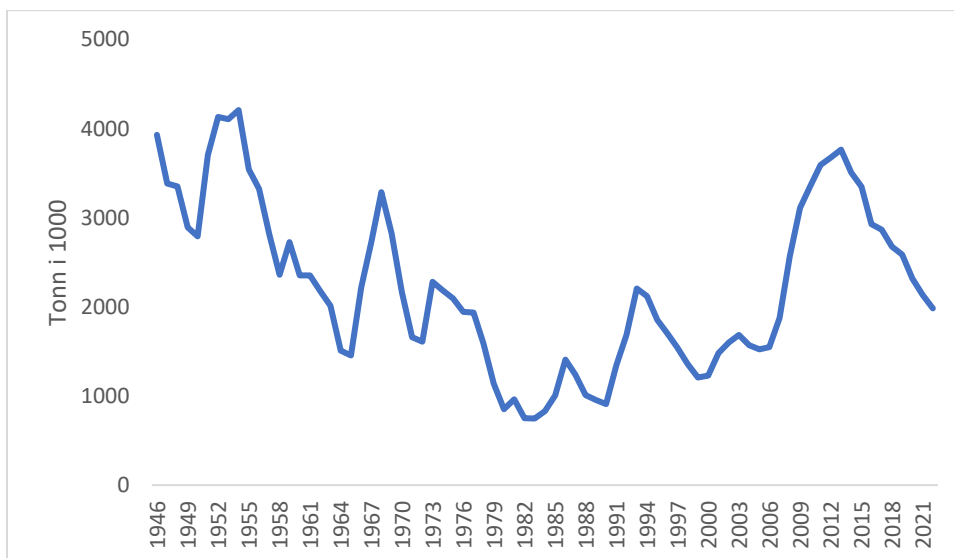

Gjennomsnitt for årene 2018-2022.

Kilde: Nofima

En annen viktig faktor er at villfisk er en knapphetsressurs, og den totale tilgangen varierer med den enkelte arts bestandsstørrelse og fastsatte kvote for uttak. Fiskebestander kan, til tross for et bærekraftig fiske, variere betydelig i størrelse over relativt få år. Det gjør at volumet av råstoff som industrien totalt kan få tilgang til i løpet av en sesong vil kunne variere fra år til år, noe som eksemplifiseres med nordøstarktisk torsk i figur 3.7. Nordøstarktisk torsk er den kommersielt viktigste arten i norske fiskerier. I forvaltningsplanen til denne bestanden er det også fastsatt en stabilitetsklausul som begrenser endringer i totalkvoten fra ett år til det neste til maksimalt +/- 20 prosent. Denne stabilitetsklausulen har til hensikt å øke forutsigbarheten, både for flåten og industrien.

Figur 3.7 Variasjoner over tid i totalbestand av nordøstarktisk torsk (i 1000 tonn)

Kilde: Havforskningsinstituttet

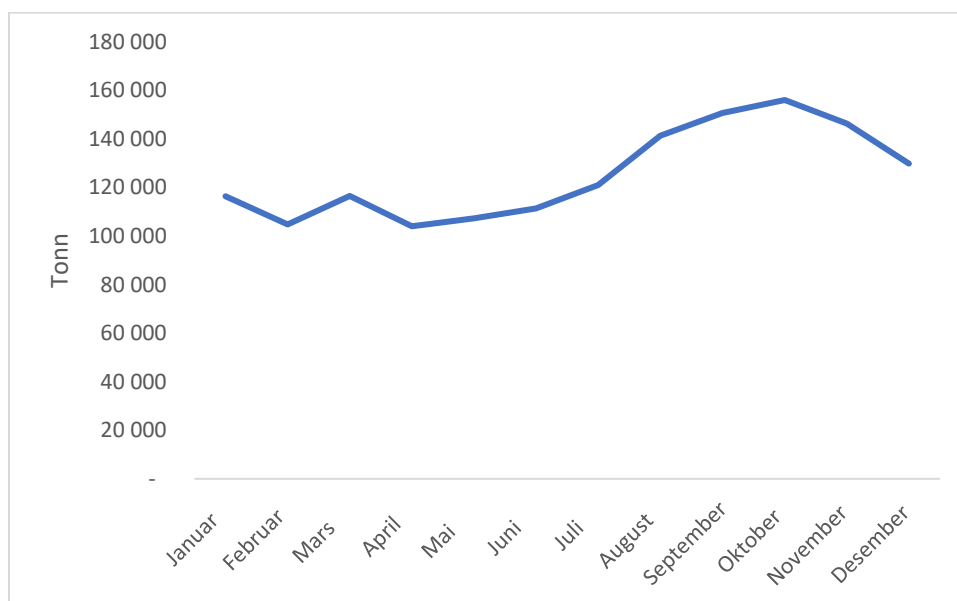
Pelagisk industri henter råstoffet fra en mer enhetlig fiskeflåte enn hvitfiskindustrien. Dette fordi pelagiske arter ofte opptrer i stimer langt fra land, i motsetning til hvitfisk som fanges både til havs og kystnært med en større variasjon i redskaper. Pelagisk industri er tilpasset denne flåten gjennom færre og større anlegg enn det som er tilfellet i hvitfiskindustrien. Råstofftilgangen i pelagisk industri er i likhet med hvitfiskindustrien sterkt påvirket av størrelsen på de kommersielt viktigste bestandene, og hvor store kvoter som fastsettes. Et tydelig eksempel er loddefiske, som tidvis har vært stengt og tidvis hatt høye kvoter. Fisket etter de ulike pelagiske bestandene skjer på ulike tidspunkt og skaper derfor flere sesongtopper enn det som er tilfellet for hvitfisk. Det bidrar til å dempe sesongpreget i industrien noe, sammenliknet med i hvitfiskindustrien. Samtidig er også pelagiske fiskerier påvirket av fornying og effektivisering i flåteleddet, med påfølgende økning i fangstkapasitet, mobilitet og lastekapasitet. Det har ført til at også pelagisk industri, i likhet med hvitfiskindustrien, har fått mer markante sesongtopper.

I både hvitfiskindustrien og pelagisk industri påvirkes også råstofftilgangen av innretningen på omsetningssystemet regulert gjennom *fiskesalstagslova*. Både tilgjengeliggjøring av råstoff gjennom auksjoner og konkurransen om råstoffet varierer. Fiskeflåtens mulighet til å integrere nedstrøms gir også mulighet for enkeltaktører til å beholde råstoff i egen verdikjede, noe som bidrar til at mindre råstoff tilgjengeliggjøres for resten av industrien gjennom auksjoner. Dette er faktorer som bidrar til å skape uforutsigbarhet for industrien som ikke er integrert.

Oppdrettsbasert industri

Produksjon av oppdrettsfisk pågår hele året. Industrien som er knyttet til oppdrettsanleggene har en langt mer stabil tilgang på råstoff enn industrien som baserer seg på villfisk, selv om sesongtopper også forekommer innenfor havbruk grunnet oppdrettsfiskens tilvekstsyklus. Veksten i fisk som står i havet påvirkes av temperaturen i sjøen. Tilveksten til biomassen er derfor høyere på sensommer og tidlig høst enn på vinteren. Forskjellen kan være fra syv til åtte prosent tilvekst per måned i januar til 25 prosent tilvekst i september. Regionale forskjeller forekommer, og i de nordligste delene av landet er tilveksten i februar og mars tilnærmet null. Ser man på gjennomsnittlig slaktevolum av oppdrettsfisk for landet under ett, varierer dette med rundt 50 prosent gjennom året, fra vel 100 000 tonn i februar til mer enn 150 000 tonn i oktober, se figur 3.8. Volumene av laks og regnbueørret som produseres og håndteres i næringen er betydelige (om lag 1,2 millioner tonn sløyd hodekappet fisk i året). Til sammenlikning var slaktevekten på total norsk kjøttproduksjon i 2022 på rundt 370 000 tonn.

Figur 3.8 Variasjon i slaktevolum av oppdrettslaks og regnbueørret gjennom året (tonn rundvekt)

Gjennomsnitt for årene 2018-2022.

Kilde: Fiskeridirektoratet

Tillatelsessystemet for akvakultur består av ulike deler, og har stor betydning for oppdrettsnæringens rammebetingelser og konkurransekraft.

Trafikklyssystemet

Samtlige kommersielle matfisktillatelser for laks, ørret og regnbueørret i sjø er innplassert i produksjonsområder. Det er 13 definerte produksjonsområder, fra svenskegrensen i sør til Øst-Finnmark i nord. Trafikklyssystemet tilordner de ulike produksjonsområdene for oppdrettsfisk fargekoder (rød, gul og grønn). Fargen settes ut fra hvordan lakselus påvirker villaksen i området, og avgjør om oppdretterne i området får lov til å utvide produksjonskapasiteten, eller om den må reduseres. Systemet har til hensikt å sørge for forutsigbar og bærekraftig vekst i havbruksnæringen og legger opp til vekst innenfor en moderat risikoprofil på seks prosent annethvert år.

Med dagens produksjonsteknologi vil alle oppdrettsanlegg i et gitt område påvirke hverandre. Selv om hvert enkelt anlegg drives innenfor akseptable rammer, kan likevel den samlede miljøbelastningen i området bli så stor at miljøets bæreevne overskrides.

Systemet med maksimalt tillatt biomasse (MTB)

Hver tillatelse er avgrenset i maksimalt tillatt biomasse (MTB), det vil si hvor mange tonn fisk et selskap kan ha stående i sjøen til enhver tid. Dagens system innebærer at stående biomasse ikke på noe tidspunkt kan overstige den tildelte biomassen som følger av tillatelsen.

De fleste oppdrettere søker å maksimere produksjonen gitt tildelt kapasitet, noe som oppnås ved å ha størst mulig stående biomasse i sjøen til enhver tid for så å slakte ut tilveksten. I praksis slakter de fleste oppdrettere likevel en viss mengde fisk hele året, av ulike årsaker, selv i perioder hvor tilveksten er liten eller fraværende. For å optimalisere produksjon vil de fleste selskap ha en produksjon der biomassen når den øvre tillatte mengde i løpet av høsten.

Dette er en tilvekstprofil, som også passer godt til etterspørselsprofil. Det er derfor høyest slaktevolum i høstmånedene og fram til jul. På nyåret faller slaktenivået.

Oppdrettsfisk transporteres i brønnbåter fra merd/lokalitet til slakteri. Denne transporten kan hindres av dårlig vær, og dermed påvirke planlagt slakting. Noen virksomheter har ventemerder ved slakteriene som lagrer fisk i påvente av slakting, og bidrar til å redusere denne usikkerheten. Industrien er også avhengig av fungerende logistikk. Fisken kan ikke lagres ved slakteriene verken av kapasitets- eller kvalitetshensyn. Også på dette området kan dårlig vær, med stengte veier, innstilte ferger mv., gjøre at virksomheter må utsette slakting.

Havbruk innebærer også biologisk risiko, hvor både temperatur i sjøen, lakselus, sykdom og alger vil kunne medføre endring i planlagt slaktemønster. Det kan innebære perioder med høyere slaktevolum som følge av behov for å ta ut fisk, eller lavere slaktevolum som følge av forsert utslakting.

Forhold som er beskrevet over bidrar i varierende grad til usikkerhet i næringen. Usikkerheten i næringen omtales nærmere i tilknytning til beskrivelse av årsaker til permittering i avsnitt 4.3.

3.3.4 Lønnsomhet

Ser man på lønnsomheten i de overnevnte delene av fiskeindustrien er hovedinntrykket at både den villfiskbaserte og den oppdrettsbaserte industrien har svak lønnsomhet sammenliknet med øvrig norsk industri. Det illustreres i figur 3.9.

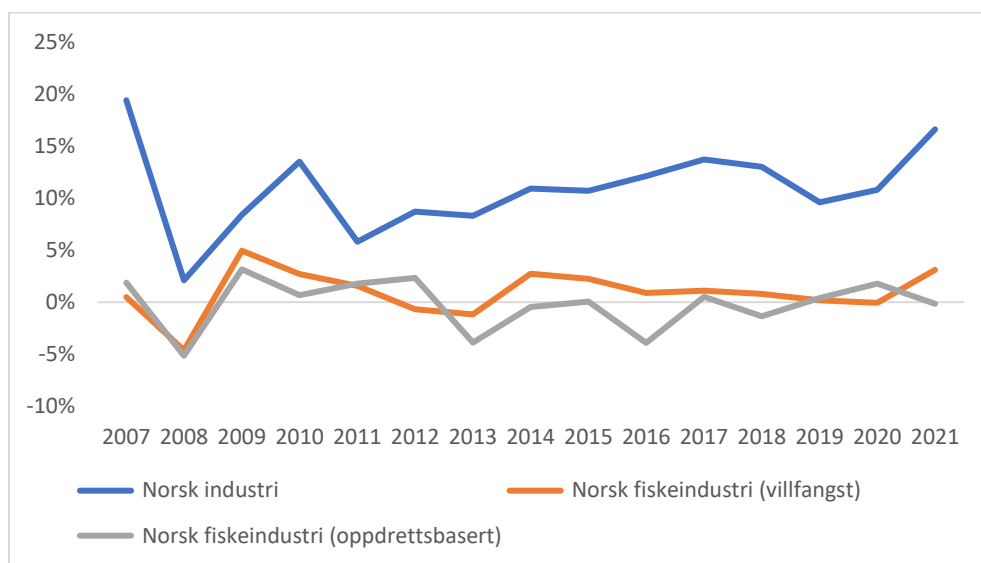
Mens øvrig norsk industri i gjennomsnitt har hatt resultatmarginer på nærmere 11 prosent siden 2007, har tilsvarende gjennomsnitt for villfiskindustri og oppdrettsindustri vært henholdsvis på rundt én prosent og null prosent.

Bildet nyanseres likevel noe hvis man ser nærmere på variasjoner mellom spesifikke industri-segmenter. I villfiskindustrien har for eksempel pelagisk konsumindustri hatt resultatmarginer på over 4 prosent mellom 2019 og 2021, mens filetindustrien for hvitfisk har hatt marginer på -10 prosent. I oppdrettsindustrien har fileteringsanlegg og lakseslakterier i samme periode hatt marginer på rundt 3 prosent. Samtidig hadde kombinerte slakteri- og fileteringsanlegg marginer på 0,6 prosent. Næringens lønnsomhet kan også variere mye fra år til år, både for villfiskindustri og oppdrettsindustri. Et eksempel er mel- og oljeindustri som mellom 2019 og 2021 hadde marginer på 4,5 prosent, mens marginene tidligere har vært opp mot 15 prosent.

Det er ikke mulig å konkludere med om det er vesentlige forskjeller i lønnsomheten til slakterier og fileteringsanlegg som er integrert i et større selskap, og de som er frittstående bedrifter. Det skyldes blant annet at flere av de store oppdrettsselskapene ikke skiller ut slakteri- og foredlingsaktiviteten i egne regnskaper, noe som svekker tallgrunnet. Det bør likevel legges til at oppdrettsselskaper som styrer flere ledd i verdikjeden, fra produksjon til slakting og foredling, har en mulighet til å «subsidiere» de mindre lønnsomme leddene i sin verdikjede med midler fra den ofte svært lønnsomme produksjonen av oppdrettsfisk. Norske oppdrettsselskaper har de siste ti årene hatt resultatmarginer på i overkant av 25 prosent. Selv om lønnsomheten har variert mye fra år til år, er hovedbildet at oppdrettsselskaper ofte har svært god lønnsomhet – og langt større marginer enn gjennomsnittet for norsk industri. Det er imidlertid ingen automatikk i at integrerte industribedrifter nyter godt av morselskapets lønnsomhet.

Figur 3.9 Lønnsomhet i norsk fiskeindustri – ordinært resultat før skatt i prosent av omsetning

Nofima har etablert en database med årsregnskaper for alle foretak i fiskeindustrien. Alle bedrifter er kategorisert etter type produksjon og råstoff. Skillet mellom de to delene av industrien er basert på kunnskap Nofima har om det enkelte foretaket.

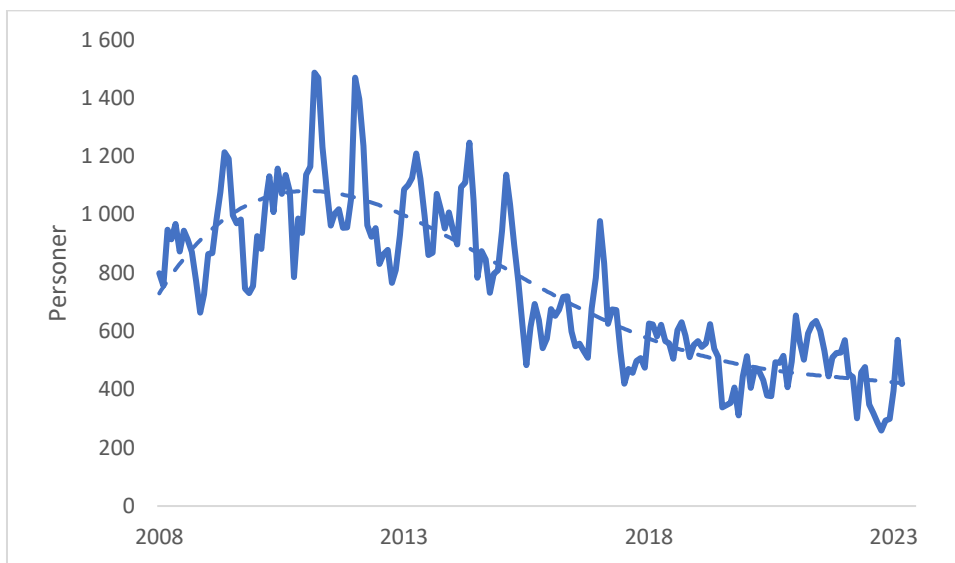
Kilde: Nofima

4 Permitteringer i fiskeindustrien

4.1 Omfang, variasjoner og utvikling over tid

Omfanget av permitteringer i fiskeindustrien har avtatt mye, og er om lag halvert fra en topp rundt 2010 og fram til i dag. I mars 2023 var det ifølge Nav 419 permitterte arbeidssøkere, helt og delvis, i fiskeindustrien. Nedgangen har trolig sammenheng med at den oppdrettsbaserte delen av næringen har ekspandert. I denne delen av næringen er tilgangen på råstoff mer stabil og forutsigbar enn i den delen av næringen som baserer seg på villfisk. Noe av nedgangen kan også ses i sammenheng med at næringen bruker flere tilknytningsformer enn fast tilsetting, som midlertidige ansettelser og innleie.

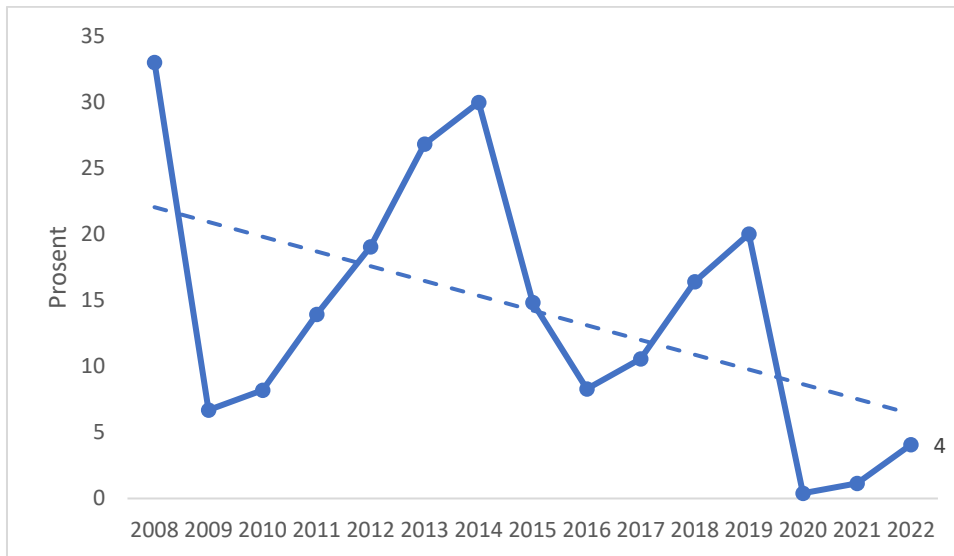
Figur 4.1 Permitteringer i fiskeindustrien, personer

Figuren inkluderer helt og delvis permitterte arbeidssøkere registrert ved Nav. Månedstall.
Kilde: Arbeids- og velferdsdirektoratet

Fiskeindustriens andel av samlede permitteringer har gått betydelig ned over tid. I 2022 sto permitterte i fiskeindustrien for om lag 4 prosent av alle permitterte, helt og delvis. Ti år tidligere var andelen om lag 20 prosent. Som følge av stor nedgang i det samlede permitteringsomfanget etter koronakrisen, økte denne andelen fra 1 til 4 prosent fra 2021 til 2022, se figur 4.2.

Figur 4.2 Permitterte i fiskeindustrien, prosentandel av alle permitterte

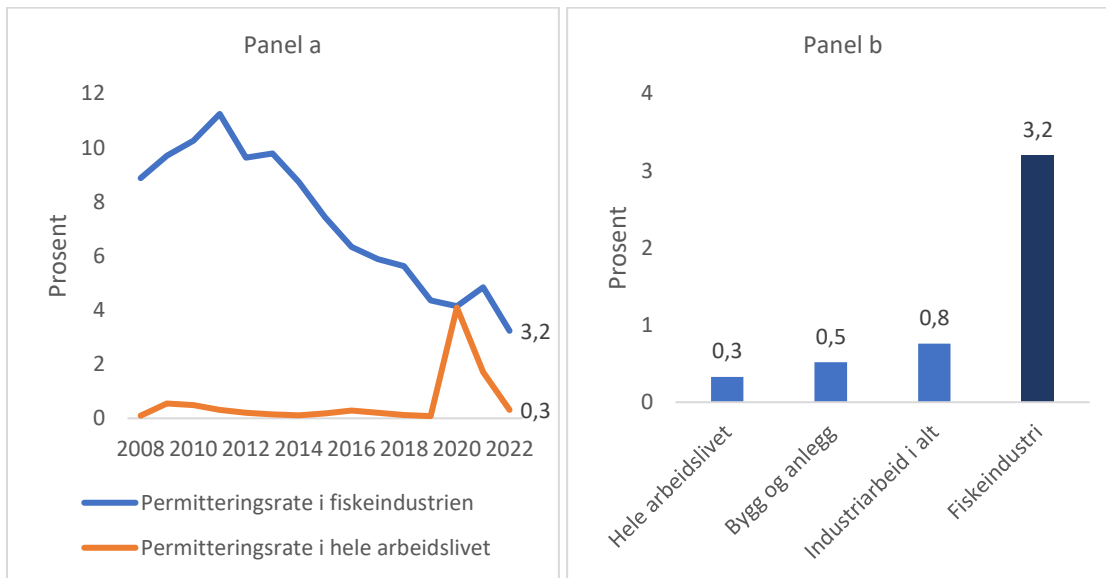
Figuren inkluderer helt og delvis permitterte arbeidssøkere registrert ved Nav. Gjennomsnittlig beholdning i året. Det er et brudd i definisjonen av permitterte i statistikken mellom 2019 og 2020. Før 2020 omfattet statistikken permitterte med dagpengerrettigheter. Etter 2020 omfatter statistikken både permitterte med og uten dagpengerrettigheter. Endringen er innført på grunn av koronakrisen, slik at Nav kunne tilby meningsfull statistikk om antall permitterte under koronakrisen. Bruddet i definisjonen er ikke gjeldende for fiskeindustrien, hvor kun permitterte med dagpenger inngår i statistikken for hele perioden
Kilde: Arbeids- og velferdsdirektoratet

Det har vært store svingninger i forholdet mellom antall permitterte i fiskeindustrien og antall permitterte i alt over tid, jf. figur 4.2. Det tyder på at utviklingen i permitteringsvolumet i fiskeindustrien er løsrevet fra utviklingen i det samlede permitteringsvolumet. Mens det samlede permitteringsvolumet i stor grad følger konjunktorene,⁶ har permitteringsvolumet i fiskeindustrien først og fremst sammenheng med tilgangen på råstoff (fisk).

Selv med klar nedgang over tid, benyttes permitteringer i fiskeindustrien fortsatt i større grad enn ellers i arbeidslivet, målt som andel av sysselsatte i næringen, se figur 4.3a. Permitteringsraten, dvs. antall permitterte i prosent av antall sysselsatte i fiskeindustrien, er høyere enn i industrien i alt og i bygg og anlegg, se figur 4.3b. Andre deler av sjømatnæringen (havbruk) benytter permitteringer i liten grad. I løpet av 2022 mottok Nav meldinger om permitteringer i havbruk som utgjorde under 2 prosent av antall meldinger om permitteringer i fiskeindustrien.

⁶ Se Arbeids- og sosialdepartementet (2018). *Arbeidsgiverbetalingen i permitteringsordningen og lovfesting av rett til drøfting og varsling ved permittering*. Rapport fra partssammensatt arbeidsgruppe. ([Arbeidsgiverbetalingen i permitteringsordningen og lovfesting av rett til drøfting og varsling ved permittering tilgang til råstoff\(regjeringen.no\)](https://www.regjeringen.no))

Figur 4.3 Permitteringsraten i fiskeindustrien, i hele arbeidslivet og i utvalgte deler. Utvikling (panel a) og nivå i 2022 (panel b)

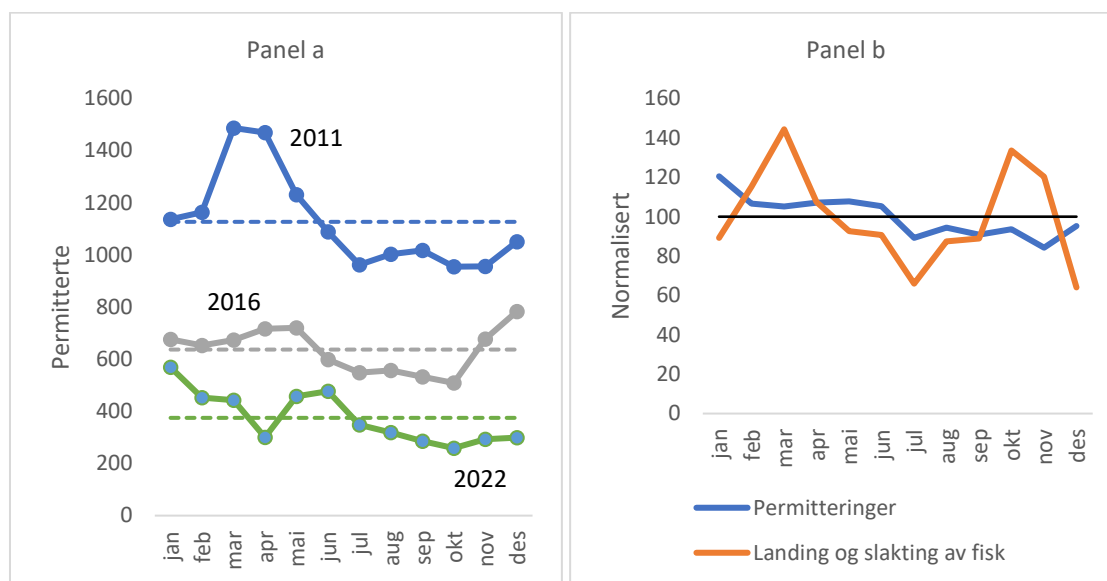

Permitteringsrate er gitt ved antall helt og delvis permitterte i prosent av antall sysselsatte. Det er et brudd i definisjonen av permitterte i statistikken mellom 2019 og 2020, jf. omtale under figur 4.2. I panel b er permitteringer i bygg og anlegg og industrierbeid gruppert etter yrke og regnet i prosent av antall sysselsatte i samme yrke.

Kilde: Arbeids- og velferdsdirektoratet og Statistisk sentralbyrå

Det er sesongsvingninger i permitteringsvolumet i fiskeindustrien. Typisk er permitteringsvolumet i første halvår noe høyere enn volumet i andre halvår, selv om ulike sesonger i de ulike delene av næringen, til dels store, bidrar til å dempe den samlede sesongvariasjonen i næringen, se avsnitt 3.3.3. Samlet sett er sesongmønsteret noe endret over tid. Særlig er de høye permitteringsvolumene i mars og april fra ti år tilbake dempet, se figur 4.4 a. Sesongvariasjonen i det samlede permitteringsvolumet synes i liten grad å samvariere med sesongvariasjonen i den samlede tilgangen på fisk, se figur 4.4, panel b. I tillegg til at ulike sesonger i ulike deler av næringen kan bidra til å dempe samvariasjoner på aggregerte tall, kan svingninger i råstofftilgang som for eksempel følger av variasjoner i vær og vind bidra til at det permitteres til tross for at det normalt er høy aktivitet.

Figur 4.4 Antall permitterte i ulike måneder av året og gjennomsnitt for året, for tre utvalgte år (panel a) og landing og slakting av fisk vs. permitteringsvolum (panel b), fiskeindustrien

Panel b viser variasjon gjennom året, normalisert til et gjennomsnitt lik 100, og er basert på månedstall for årene 2018 – 2022.

Kilder: Arbeids- og velferdsdirektoratet, Nofima og Fiskeridirektoratet

I fiskeindustrien er det flere som blir delvis permittert enn helt permittert. I perioden fra 2008 til 2022 var 58 prosent av alle permitterte i fiskeindustrien delvis permitterte og 42 prosent var helt permitterte. I arbeidslivet ellers har det vært omvendt; hele permitteringer har hatt et større omfang (55 prosent) enn delvis permitteringer (45 prosent).

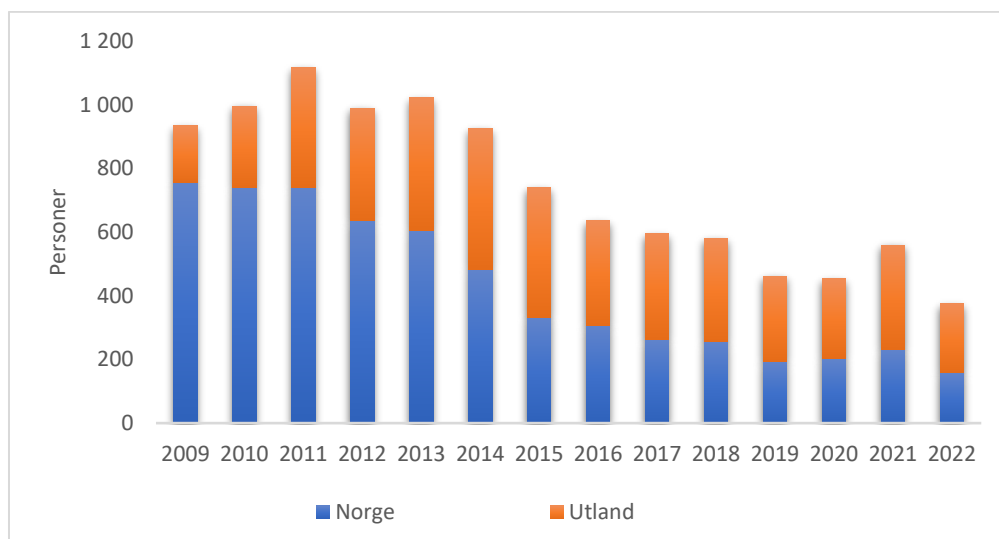
Mange permitterte har utenlandsk statsborgerskap. Etter 2014 har det vært flere permitterte med utenlandsk statsborgerskap enn permitterte med norsk statsborgerskap, se figur 4.5. I 2022 hadde 58 prosent av alle permitterte utenlandsk statsborgerskap, mot 16 prosent i 2008. I perioden fra 2008 til 2022 har i gjennomsnitt 98 prosent av de permitterte vært bosatt i Norge.

Kvinner har høyere sannsynlighet for å bli permittert enn menn. I perioden 2008 – 2022 har det vært et lite overtall av menn som har vært permitterte fra fiskeindustrien, med et gjennomsnitt på 53 prosent. Samme prosentandel var også gjeldende for 2022, se figur 4.6. I 2008 og 2010 var det omvendt, da var det et lite overtall kvinner som ble permittert. Når antall permitterte relateres til antall lønnstakere (64 prosent av lønnstakerne er menn, jf. kapittel 3), finner vi at kvinner har høyere sannsynlighet enn menn for å bli permittert. I 2022 var i gjennomsnitt 3,5 prosent av kvinnelige lønnstakere i fiskeindustrien permittert, mens blant menn var andelen 2,3 prosent.

Sannsynligheten for å bli permittert øker med alder. De fleste permitterte er i aldersgruppen 30 – 49 år, se figur 4.7a. Denne aldersgruppen har også flest lønnstakere, jf. kapittel 3. Når antall permitterte relateres til antall lønnstakere i ulike aldre i næringen, finner vi at sannsynligheten for å bli permittert øker med økt aldersgruppe. Personer under 30 år opplever i mindre grad å bli permittert, mens personer over 50 år i større grad blir permittert.

Det bor flest permitterte i Nord-Norge. Om lag en tredel av de permitterte i fiskeindustrien har vært bosatt i Troms og Finnmark i perioden 2008 – 2022. Deretter følger Nordland med vel én firedel, Vestland med én femdel og Møre og Romsdal med vel én tidel. I 2022 var 72 prosent av de permitterte bosatt i Nord-Norge, 14 prosent i Vestland og om lag 8 prosent i øvrige fylker.

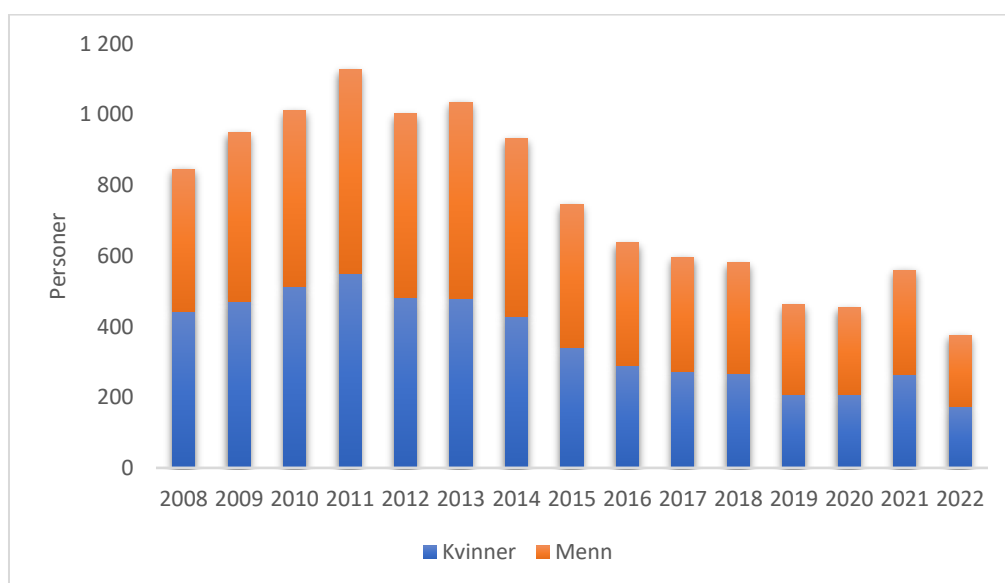
Figur 4.5 Antall permitterte fordelt på statsborgerskap, fiskeindustrien

Det er en liten gruppe permitterte i fiskeindustrien hvor statsborgerskap er ukjent. Ettersom det gjelder svært få personer, er de utelatt fra panel b.

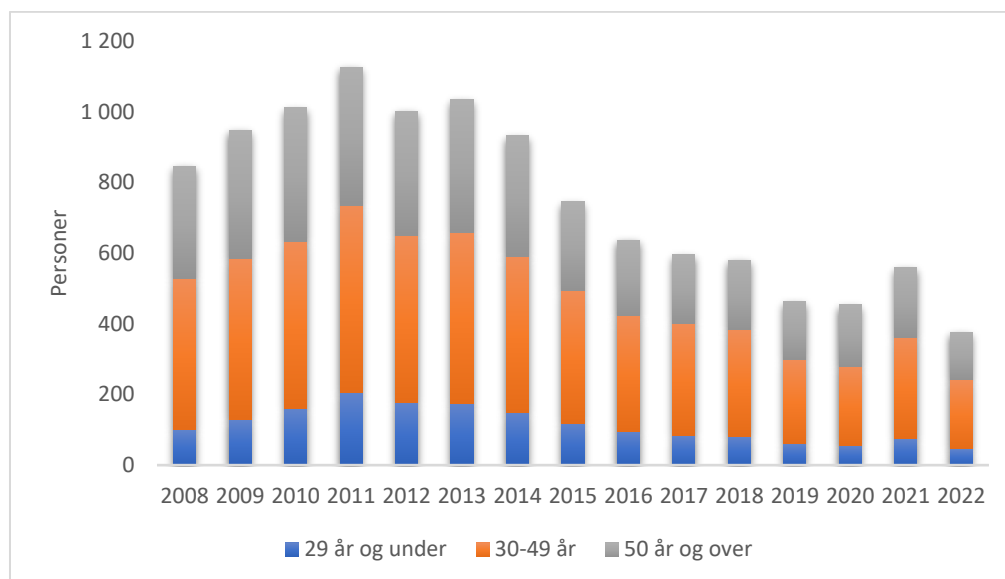
Kilde: Arbeids- og velferdsdirektoratet

Figur 4.6 Antall permitterte kvinner og menn, fiskeindustrien

Kilde: Arbeids- og velferdsdirektoratet

Figur 4.7 Antall permitterte personer etter aldersgrupper, fiskeindustrien

Kilde: Arbeids- og velferdsdirektoratet

Hyppighet og varighet

Permitteringene i fiskeindustrien er gjennomgående hyppige og kortvarige. For å undersøke hvordan den gjennomsnittlige permitteringsperioden har utviklet seg, har arbeidsgruppen sett nærmere på gjennomsnittlig varighet på vedtak om dagpenger for den permitterte og samlet gjennomsnittlig lengde på status som permittert per person per kalenderår.⁷

I Navs statistikk blir varigheten på første vedtak om dagpenger under permittering og vedtak om gjenopptak innenfor samme stønadperiode målt hver for seg. Det vil si som to vedtak og to varigheter. Dersom en person eksempelvis først ble permittert i tre dager, og fire uker senere permitteres i to nye dager, vil dette telle som to vedtak i statistikken og to ulike varigheter. Fordelen med denne statistikken er at den viser hvor lenge en person med dagpenger i gjennomsnitt blir permittert per gang, samt hvor mange ganger en person med dagpenger i gjennomsnitt blir permittert per år. Endringsvedtak er utelatt fra statistikken.⁸

Tall fra Nav viser at gjennomsnittlig varighet på vedtaksperiode med dagpenger for permitterte med ordinært regelverk var 80 dager i 2019. I fiskeindustrien var gjennomsnittlig varighet 37 dager samme år.

Figur 4.8 viser at gjennomsnittlig varighet på vedtaksperiodene i fiskeindustrien har gått ned over tid. Fra 2008 til 2011 var varigheten 80 - 100 dager både for permitterte fra fiskeindustrien og for ordinært permitterte. Fra 2015 er gjennomsnittlig varighet redusert til rundt 40 dager i fiskeindustrien.

Mest karakteristisk ved utviklingen er at de helt korte vedtakene i fiskeindustrien på fra én til tre dager har økt mest, fra 113 vedtak i 2009 til hele 1 646 vedtak i 2019. Med denne økningen utgjør nå de helt korte vedtakene en betydelig større andel av alle vedtak om dagpenger under permittering. I 2019 hadde 30 prosent av alle vedtak om dagpenger under

⁷ Gjennomsnittlig varighet er målt etter at vedtaksperioden er avsluttet.

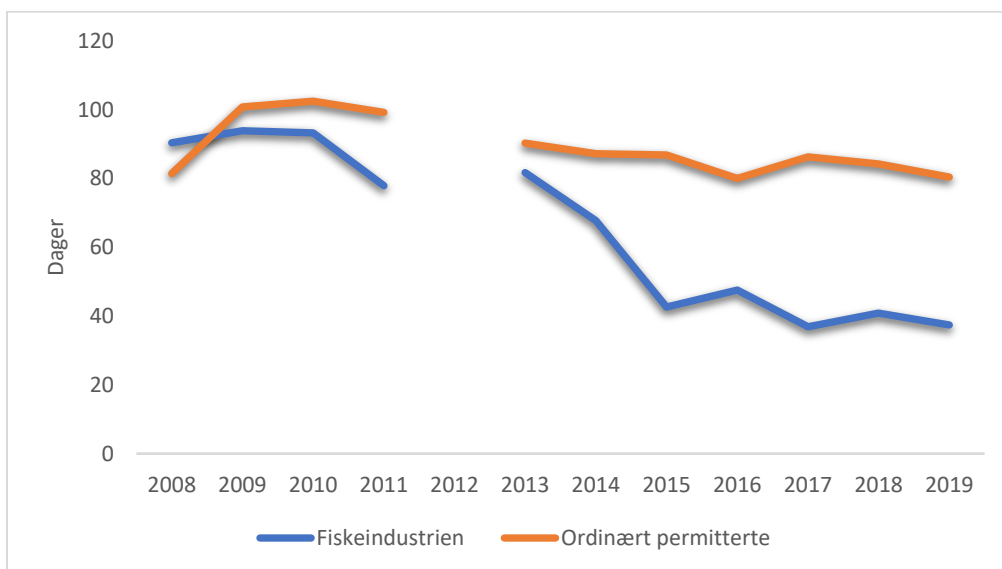
⁸ Endringsvedtak er maskinelt fattede vedtak som endres noe i en innvilget rettighet om dagpenger. Endringsvedtak brukes typisk hvis regelverket endres, for eksempel de endringene som kom under koronapandemien. Slike vedtak vil samtidig sette en sluttdato for ny rettighet eller gjenopptak som bruker hadde fra før.

permittering i fiskeindustrien en varighet på fra én til tre dager, ti år tidligere var den andelen kun 3 prosent. Til sammenlikning har denne prosentandelen holdt seg jevnt på rundt 6 prosent for ordinært permitterte. I samme periode er antall vedtak med varighet over 27 uker i fiskeindustrien blitt redusert. Disse vedtakene utgjorde 14 prosent i 2009, men kun tre prosent i 2019. Også antall og andel vedtak med en varighet mellom 14 til 26 uker er redusert.

Det kan være flere forklaringer på hvorfor permitteringsperiodene over tid har blitt mer kortvarige og hyppige i fiskeindustrien. En forklaring kan være at maksimal stønadperiode fra 1. januar 2013 ble redusert til 52 uker innenfor en 18-måneders periode, jf. oversikt over endringer i særreglene i boks 5.1. Før 2013 var maksimal periode på 52 eller 104 uker avhengig av tidligere inntekt, dvs. likt som for ordinære dagpengemottakere. Fra 1. januar 2022 er perioden redusert ytterligere, til 26 uker innenfor en 18-månedesperiode.⁹

Andre forklaringer kan være økt bruk av innleie og midlertidige ansettelser i perioden, som kan ha kommet til erstatning for bruk av permitteringer. Ekspansjonen av den oppdrettsbaserte delen av næringen kan også ha påvirket vridningen mot mer hyppige og kortvarige permitteringer.

Figur 4.8 Gjennomsnittlig varighet (antall dager) på vedtaksperioder med dagpenger for permitterte i fiskeindustrien og for ordinært permitterte

Ordinært permitterte omfatter hele arbeidslivet unntatt fiskeindustrien. Varighet per vedtak inkluderer nye vedtak og gjenopptak. 2012 og 2020 –2022 er utelatt fra statistikken på grunn av mange maskinelle endringsvedtak. Varighet er målt i kalenderdager (inkludert helg) fra det tidspunkt rettigheten gjelder fra og til sluttdato for perioden. Perioder hvor personer er inaktive (ikke meldt seg til Nav, typisk på slutten av perioden) inngår i varigheten. Varighet av endringsvedtak er utelatt. Det medfører at total varighet på vedtaksperioden er noe underestimert.

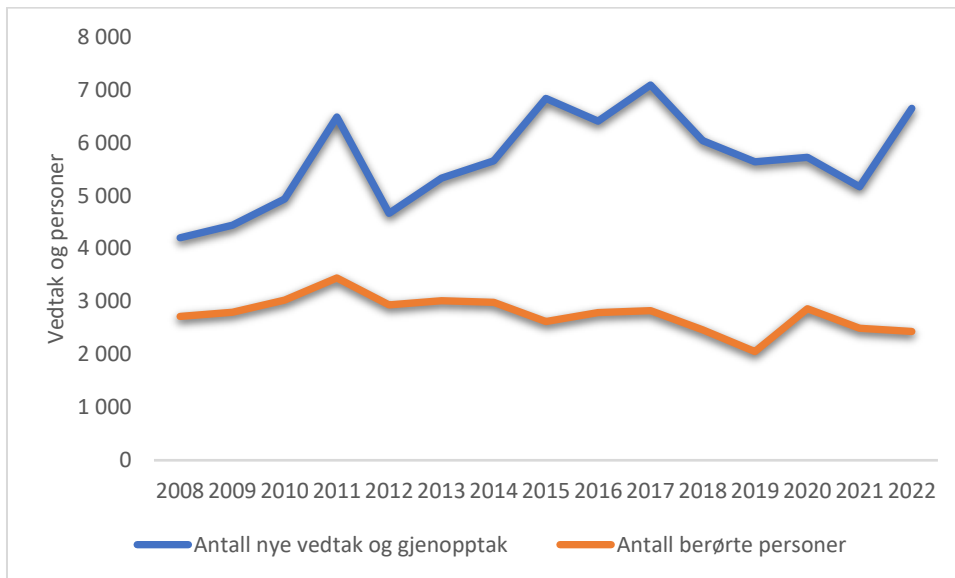
Kilde: Arbeids- og velferdsdirektoratet

Videre viser statistikken at det er flere vedtak om dagpenger under permittering enn det er berørte personer i fiskeindustrien, se figur 4.9. Det innebærer at permitterte i fiskeindustrien blir permittert flere ganger i løpet av året.

⁹ Som er lik perioden med rett til dagpenger under permitteringer ellers.

Figur 4.9 Antall vedtak om dagpenger under permittering og antall berørte personer, fiskeindustrien

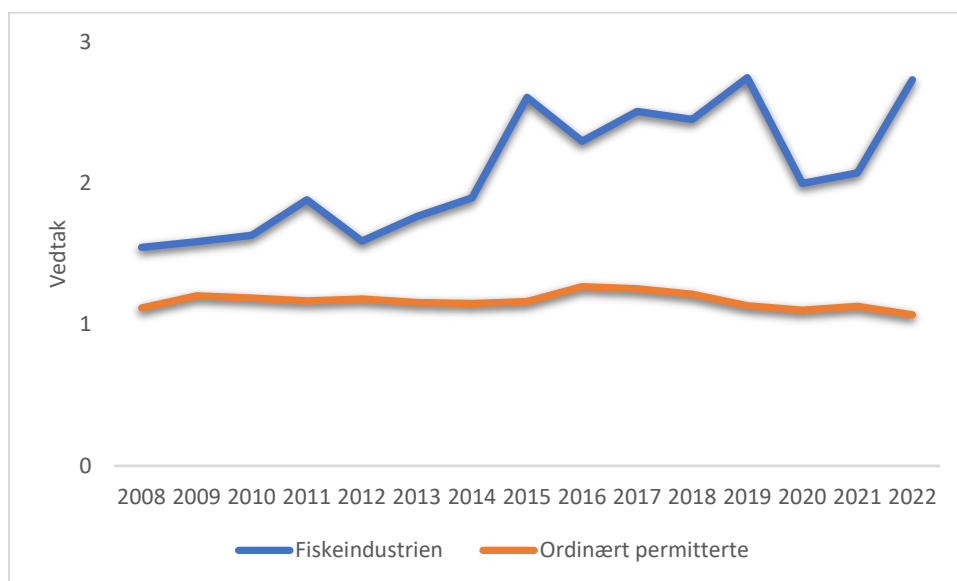

Vedtaket inkluderer nye vedtak og gjenopptak. Fra 2021 er det tatt vedtak om feriepengene av dagpenger. Vedtak om feriepengene ble tatt maskinelt 12. juni 2021 og 18. juni 2022. Alle vedtak fra disse to datoene er utelatt fra statistikken. Det vil si at statistikken er uten feriepengevedtak.

Kilde: Arbeids- og velferdsdirektoratet

Parallelt med at gjennomsnittlig varighet på vedtaksperioden i fiskeindustrien har gått ned over tid, har antall vedtak per berørte permitterte økt. I 2008 var det 1,5 vedtak per berørte permitterte, se figur 4.10. I 2022 var tallet økt til 2,7. Det reflekterer at det er blitt mer vanlig å bli permittert flere ganger i løpet av et år. For hele arbeidslivet unntatt fiskeindustrien har personer i gjennomsnitt vært permittert litt over én gang per år.

Figur 4.10 Gjennomsnittlig antall vedtak per berørte permitterte, fiskeindustrien og ordinært permitterte

Ordinært permitterte omfatter hele arbeidslivet unntatt fiskeindustrien. Vedtak inkluderer nye vedtak og gjenopptak. Fra 2021 fattes det vedtak om feriepenger av dagpenger. Vedtak om feriepenger ble fattet maskinelt 12. juni 2021 og 18. juni 2022. Alle vedtak fra disse to datoene er utelatt fra statistikken. Det vil si at statistikken er uten feriepengevedtak.

Kilde: Arbeids- og velferdsdirektoratet

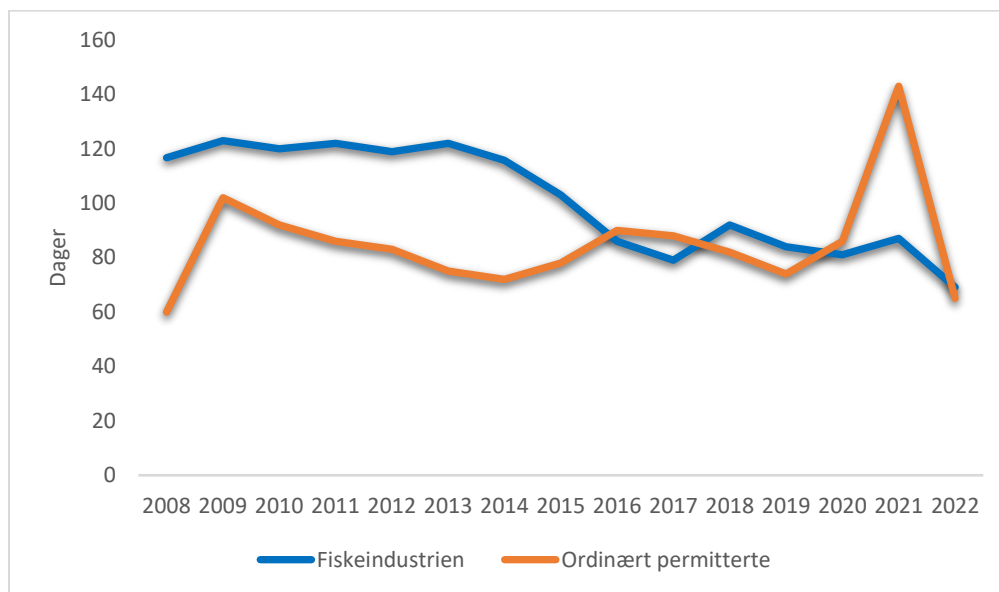
Videre har antall dager en person i fiskeindustrien har hatt arbeidsmarkedsstatus som permittert per kalenderår gått ned over tid, se figur 4.11¹⁰. Nedgangen sammenfaller med nedgangen i figur 4.8 som viser gjennomsnittlig varighet på vedtak om dagpenger, men fallet i figur 4.11 er ikke like stort. Det har sammenheng med at gjennomsnittlig antall vedtak per berørte permitterte stort sett har økt i samme periode. De permitterte i fiskeindustrien opplever altså å bli permittert hyppigere og med kortere varighet enn resten av arbeidslivet.

Samlet sett innebærer det at gjennomsnittlig varighet per person ikke lenger er så ulik mellom fiskeindustrien og resten av arbeidslivet. Tall for 2022 viser at gjennomsnittlig varighet som permittert var 69 dager i fiskeindustrien mot 65 dager for ordinært permitterte. Det viser at summen av flere kortvarige permitteringer i fiskeindustrien er om lag like lang som en permittering i resten av arbeidslivet.

I 2022 ble permitteringsperioden i fiskeindustrien redusert fra 52 til 26 uker, jf. kapittel 5. Det kan ha påvirket permitteringsperiodene fra andre halvdel av 2022. Tall fra Nav viser at det i gjennomsnitt har vært 26 permitterte fra fiskeindustrien som har brukt opp dagpenge-rettighetene sine som permitterte hver måned fra januar til mai 2023. Det tilsvarer en rate på 7½ prosent av beholdningen permitterte fra fiskeindustrien.

¹⁰ Sammenhengende perioder hvor personer har arbeidsmarkedsstatus som permittert er brutt opp per kalenderår. Perioder hvor personer er inaktive fra Nav (ikke meldt seg til Nav) er ikke inkludert i statistikken.

Figur 4.11 Gjennomsnittlig antall dager med status som permittert per person per kalenderår, fiskeindustrien og ordinært permitterte

Ordinært permitterte omfatter hele arbeidslivet unntatt fiskeindustrien. Gjennomsnittlig samlet varighet i arbeidsmarkedsstatus som permittert per person per kalenderår. Total periode med iverksatte vedtak er noe lenger (om lag 10 prosent) enn varighet i arbeidsmarkedsstatus som permittert. Varighet i arbeidsmarkedsstatus som permittert er valgt ettersom denne statistikken ekskluderer perioder hvor personer ikke er tilmeldt Nav (inaktive) og ikke reelt sett er permitterte.

Kilde: Arbeids- og velferdsdirektoratet

4.2 Faktorer som fører til behov for å permittere

I vurderingen av faktorer som fører til permittering vil vi i dette avsnittet se på årsaker til permittering knyttet til forhåndsmeldinger om permittering. Virksomheter sender melding til Nav på forhånd ved permittering. Nav fører statistikk over dette. Langt fra alle forhåndsmeldinger realiseres. Basert på månedlige forhåndsmeldinger og faktisk tilgang av permitterte i fiskeindustrien fra januar 2021 til januar 2023, fant Nav at under halvparten, om lag 45 prosent, av alle forhåndsmeldinger i fiskeindustrien ender med faktisk permittering. I resten av arbeidslivet er det en større andel av forhåndsmeldingene som realiseres. Det kan være flere årsaker til at mange forhåndsmeldinger i fiskeindustrien ikke realiseres. Næringen peker på at bedriftene kan sende permitteringsvarsler for å redusere økonomisk usikkerhet samtidig som de anstrenger seg for å unngå at permitteringer faktisk finner sted. Eller det kan være endring i forventede hendelser. Et eksempel kan være dårlige værmeldinger som ikke slår til.

Det er vanlig med mange forhåndsmeldinger om permitteringer i fiskeindustrien. Slike meldinger er typisk begrunnet med råstoffmangel. Det var også tilfellet høsten 2022, men da kom det i tillegg en ny begrunnelse; andre årsaker. Denne begrunnelsen var trolig knyttet til regjeringens forslag om innføring av grunnrenteskatt på havbruk, som ble lagt fram i forbindelse med statsbudsjettet for 2023. Tabell 4.1 viser hvordan antall forhåndsmeldinger (antall berørte personer) har fordelt seg mellom ulike årsaker innenfor fiskeindustrien de tre siste årene.

Tabell 4.1 Antall forhåndsmeldinger om permittering (antall berørte personer) i fiskeindustrien fordelt etter årsak, 2020 - 2022

Årstall	Arbeidskonflikt eller streik	Mangel på arbeid	Råstoffmangel	Andre årsaker	Ukjent	Sum
2020	-	122	1 212	64	367	1 765
2021	87	284	7 572	45	-	7 988
2022	20	596	10 653	1 221	-	12 490

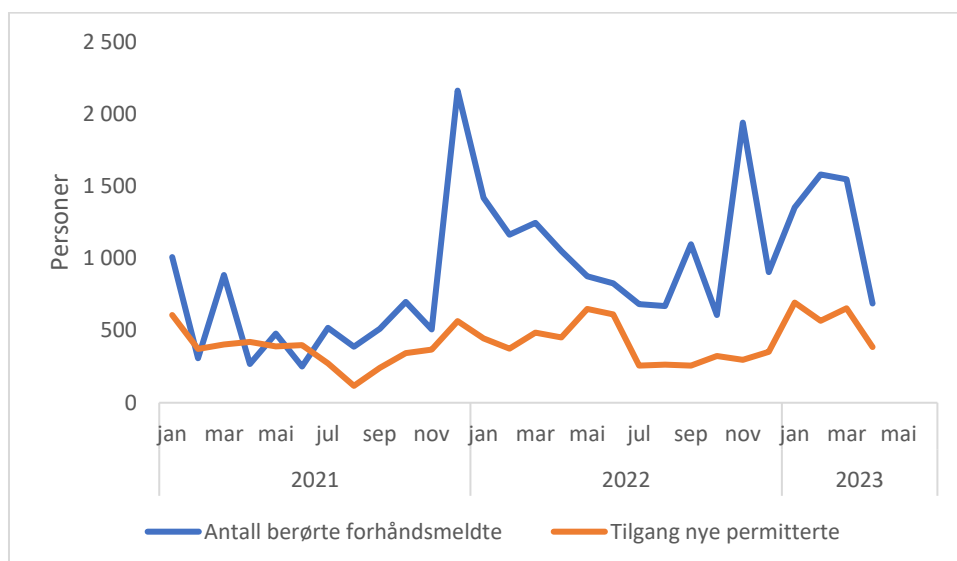
- omfatter verdier hvor tallet er mindre enn fire. Tall for 2020 inneholder meldinger fra slutten av mars og ut året. Forhåndsmeldinger i næring 10.411 Produksjon av rå fiskeoljer er utelatt fra statistikken. Nav har mottatt svært få meldinger fra denne delen av næringen i perioden som inngår i tabellen.

Kilde: Arbeids- og velferdsdirektoratet

Siden slutten av 2021 har antall forhåndsmeldinger i fiskeindustrien variert betydelig, se figur 4.12, og årsgjennomsnittet har økt, se tabell 4.1. Antall meldinger i 2020 kan ikke sammenliknes med antallet for 2021 og 2022 ettersom data for 2020 ikke omfatter hele året. Det skyldes at ordningen med elektronisk innsending av forhåndsmelding først ble innført i slutten av mars 2020. Ifølge Nav er det også mulig at ordningen med elektronisk innsending ikke var godt kjent i næringen før 2021.

I løpet av 2022 kom det nesten 12 500 forhåndsmeldinger om permittering (berørte personer) innenfor fiskeindustrien, i 2021 var antall forhåndsmeldinger 8 000. Figur 4.12 viser hvor mye antall meldinger kan svinge fra måned til måned. Tallene må tolkes med varsomhet ettersom koronapandemien kan ha påvirket svingningene. Det kan likevel være rimelig å anta at den betydelige økningen i antall forhåndsmeldinger i november 2022 henger sammen med regjeringens forslag om grunnrenteskatt på havbruk. Meldingene fra høsten 2022 gjaldt i all hovedsak med virkning fra januar 2023. Bare et mindretall av meldingene ble realisert. Permitteringene i den oppdrettsbaserte delen av fiskeindustrien økte likevel kraftig i begynnelsen av 2023, jf. avsnitt 4.3.1.

Figur 4.12 Antall forhåndsmeldinger om permittering (antall berørte personer) og tilgangen av nye permitterte personer, fiskeindustrien. Månedstall

Kilde: Arbeids- og velferdsdirektoratet

I 2022 var summen av totalt antall forhåndsmeldinger om permittering (berørte personer) for alle næringer om lag 31 000. Det innebærer at antallet forhåndsmeldinger i fiskeindustrien utgjorde hele 40 prosent av disse meldingene i 2022, jf. tabell 4.2. Det er betydelig høyere enn andelen av totalt antall permitteringer, hvor fiskeindustrien kun utgjorde fire prosent i 2022. Den viktigste forklaringen på forskjellen er trolig at permitteringer skjer hyppigere i fiskeindustrien enn i resten av arbeidslivet, og omfatter en større andel ansatte. Det trekker opp strømmen av permitteringer gjennom året, noe som genererer flere forhåndsmeldinger. Videre er det flere forhåndsmeldinger i fiskeindustrien som ikke blir realisert, jf. omtale over.

Tabell 4.2 Antall forhåndsmeldinger om permittering (antall berørte personer) i fiskeindustrien og resten av arbeidslivet fordelt etter årsak, 2021 og 2022

	Arbeidskonflikt eller streik	Mangel på arbeid	Råstoffmangel	Andre årsaker	Sum
Fiskeindustrien					
2021	87	284	7 572	45	7 988
2022	20	596	10 653	1 221	12 490
Resten av arbeidslivet					
2021	964	28 371	322	33 837	63 494
2022	5 891	10 173	414	2 314	18 792
Fiskeindustriens andel					
2021	8 pst.	1 pst.	96 pst.	0 pst.	11 pst.
2022	0 pst.	6 pst.	96 pst.	35 pst.	40 pst.

«Resten av arbeidslivet» er berørte personer i hele arbeidslivet fratrukket fiskeindustrien. «Andre årsaker» inneholder blant annet pålegg fra offentlig myndighet som kan knyttes til koronapandemien. Det er et fåtall forhåndsmeldinger hvor årsak er ukjent, disse er ikke inkludert i tabellen. Fiskeindustriens andel viser hvor stor andel av totalt antall forhåndsmeldinger som kom fra fiskeindustrien.

Kilde: Arbeids- og velferdsdirektoratet

Det er store forskjeller i oppgitt permitteringsårsak mellom fiskeindustrien og resten av arbeidslivet. I fiskeindustrien er «råstoffmangel» oppgitt som permitteringsårsak i de fleste forhåndsmeldingene om permittering i 2021 og 2022, se tabell 4.2. I resten av arbeidslivet oppgis «mangel på arbeid» langt hyppigere som årsak til permittering. Det er en relativt bred begrunnelse som også er brukt i regelverket for dagpenger ved permittering, og det kan forklare hvorfor denne ofte brukes i forhåndsmeldingene.¹¹ Likevel er det en årsak som i liten grad benyttes i fiskeindustrien, fordi det som regel er manglende råstofftilgang som begrunner den midlertidige mangelen på arbeid.

I 2021 var det også mange permitteringsvarsler i resten av arbeidslivet som ble begrunnet i «andre årsaker». Det kan i hovedsak knyttes til pålegg fra offentlige myndigheter i forbindelse med koronapandemien. I tillegg kan arbeidskonflikt eller streik også utløse permitteringsvarsler fra tid til annen. Det skjedde også i april i år (ikke vist i tabellen).

Videre viser tabell 4.2 at det var stor nedgang i antall forhåndsmeldinger om permittering for resten av arbeidslivet, fra over 63 000 forhåndsmeldinger i 2021 til knappe 19 000 forhåndsmeldinger i 2022. Det har også sammenheng med koronapandemien. Pålegg fra offentlig myndighet utgjør nesten 28 000 av forhåndsmeldingene om permittering under «andre årsaker» i 2021. Det antallet var sunket til 250 forhåndsmeldinger i 2022. Det har også vært en betydelig reduksjon i antall forhåndsmeldinger hvor årsaken er «mangel på arbeid».

¹¹ I folketrygdloven § 4-7 står det at det «kan ytes dagpenger til medlem som er permittert på grunn av mangel på arbeid eller andre forhold som arbeidsgiver ikke kan påvirke».

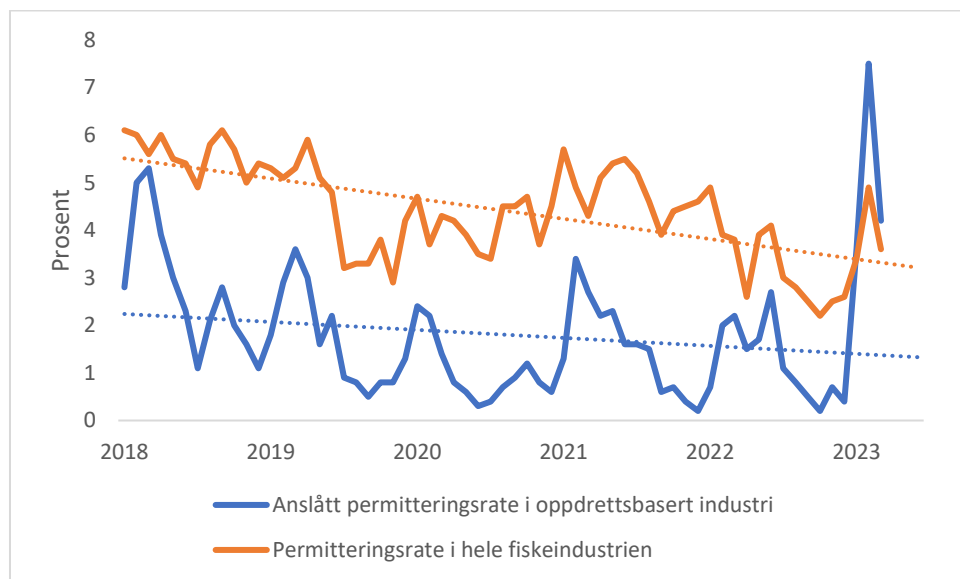
Dersom antall virksomheter som sendte ut forhåndsmelding legges til grunn framfor antall berørte personer, utgjorde antall virksomheter i fiskeindustrien syv prosent av det totale antallet virksomheter som sendte ut melding om permitteringer i 2022.¹² En sammenlikning av disse andelene viser dermed at hver forhåndsmelding om permittering per arbeidssted har berørt flere personer i fiskeindustrien enn gjennomsnittet for alle næringer. Det kan blant annet ha sammenheng med at det over tid har vært en konsentrasjon i retning av færre og større aktører i fiskenæringen, jf. omtale i kapittel 3.

4.3 Betydningen av type råstoff

4.3.1 Fordeling av permitteringer mellom oppdrett og villfisk

Permitteringer benyttes i større grad i den delen av industrien som baserer seg på villfisk enn i den delen som baserer seg på bruk av oppdrettsfisk. Permitteringsraten i fiskeindustrien samlet, dvs. antall permitterte i prosent av antall sysselsatte, har vært 3 – 5 prosent etter 2018, mens i den oppdrettsbaserte delen av næringen antyder beregninger fra Nav en permitteringsrate på rundt 2 prosent.¹³ Permitteringsraten i fiskeindustrien har gått betydelig ned over tid, jf. avsnitt 4.1. Fra 2018 har det vært trendmessig nedgang i bruk av permitteringer i både den villfiskbaserte og oppdrettsbaserte delen av næringen, men noe mer i førstnevnte, se figur 4.13.

Figur 4.13 Permitteringsrate i fiskeindustrien samlet og anslag for raten i den oppdrettsbaserte delen av industrien

Permitteringsraten er gitt som antall permitterte i prosent av antall sysselsatte. Anslagene for den oppdrettsbaserte delen av næringen er usikre.

Kilde: Arbeids- og velferdsdirektoratet

Hovedvekten av permitteringer i fiskeindustrien finner fram til 2023 sted i de bedriftene som baserer seg på villfisk som råstoff, og bare en mindre andel i bedrifter som bearbeider

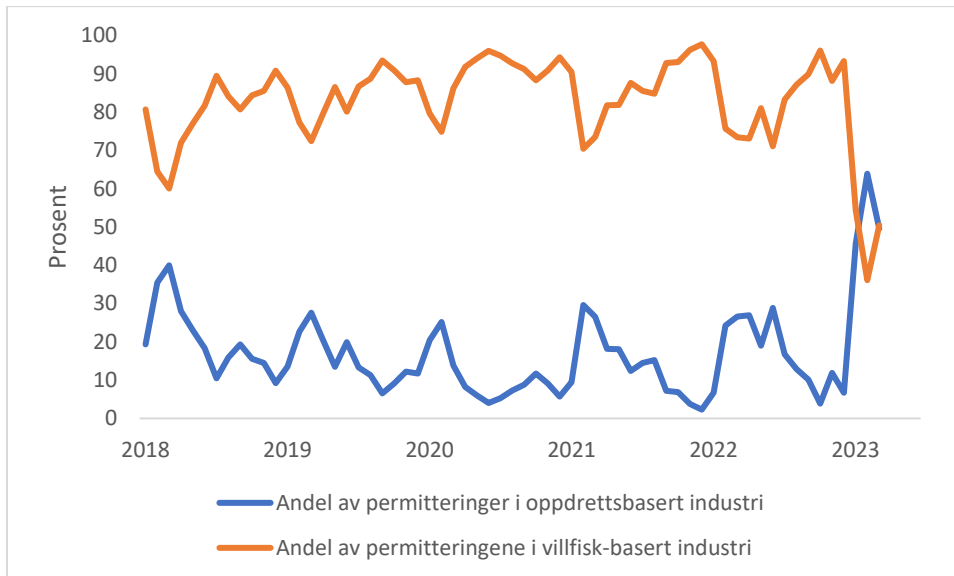
¹² Samme virksomhet kan sende ut forhåndsmelding om permitteringer flere ganger i året.

¹³ Anslagene for fiskeindustri innenfor oppdrettsdelen er basert på en manuell liste Nav har fått utarbeidet for 70 utvalgte virksomheter for fiskeoppdrett. Det er betydelig usikkerhet i disse anslagene. Tallene må derfor tolkes med varsomhet.

oppdrettsfisk. Beregningene fra Nav antyder at den delen av næringen som baserer seg på bruk av oppdrettsfisk står for bare om lag én femdel av permitteringsvolumet, se figur 4.14.

Permitteringsomfanget i de to delene av næringen har ulikt sesongmønster. I oppdrettsdelen av næringen skjer mye av permitteringene i første kvartal, mens permitteringsvolumet i fjerde kvartal er lavt. I de tre første månedene av 2023 var likevel permitteringsomfanget i de oppdrettsbaserte bedriftene uvanlig høyt, og utgjorde mer enn halvparten av permitteringene i næringen samlet.

Figur 4.14 Permitteringer i fiskeindustrien fordelt på oppdrettsbasert og villfiskbasert industri. Prosent

Fordelingen er basert på beregninger og anslagene er følgelig beheftet med usikkerhet.
Kilde: Arbeids- og velferdsdirektoratet

4.3.2 Årsaker til permitteringer

De fleste forhåndsmeldinger om permittering er knyttet til den delen av fiskeindustrien som baserer seg på villfisk, noe som er rimelig ettersom også permitteringsvolumet er størst i denne delen av næringen. Ifølge beregninger fra Nav har de utgjort i underkant av 70 prosent av forhåndsmeldingene i fiskeindustrien de siste to årene.

Industrien som baserer seg på villfisk

I den delen av næringen som jobber med villfisk er råstoffmangel den desidert mest brukte årsaken til forhåndsmelding om permittering, se tabell 4.3.

Tabell 4.3 Antall forhåndsmeldinger om permittering (antall berørte personer) i den delen av fiskeindustrien som benytter villfisk som råstoff fordelt etter årsak, 2020 - 2022

Årstall	Arbeidskonflikt eller streik	Mangel på arbeid	Råstoffmangel	Andre årsaker	Ukjent	Sum
2020	-	72	651	64	297	1 084
2021	87	189	5 025	45	-	5 346
2022	20	127	8 007	43	-	8 197

- omfatter verdier hvor tallet er mindre enn fire. Basert på et estimat av den delen av næringen som benytter villfisk som råstoff. Tall for 2020 inneholder kun meldinger fra slutten av mars og ut året.

Kilde: Arbeids- og velferdsdirektoratet

Fra næringen har arbeidsgruppen fått innspill på flere faktorer som kan føre til råstoffmangel i den delen av fiskeindustrien som baserer seg på villfisk:

- *Biologi:* Tilgang på råstoff varierer både gjennom året og over år. De aller fleste bestandene av fisk, som utgjør råstoffgrunnlaget for industrien, er regulert gjennom fiskekvoter som bestemmer hvor mye som kan fiskes i det enkelte år. Kvotene fastsettes på grunnlag av vitenskapelige råd, basert på den biologiske situasjonen. Her kan det være store svingninger, der noen bestander varierer mer enn andre. Lodde er eksempel på en bestand der kvoten kan svinge fra null til flere hundre tusen tonn fra ett år til det neste. Kvotene fastsettes sent på høsten året i forveien, og planleggingshorisonten er derfor relativt kort. Reduksjon i kvoter vil dermed kunne utløse behov for permitteringer.
- *Temperaturer og vandringer:* Gjennom året og mellom år er det sesongvariasjoner i når og hvor fisket gjennomføres. Det styres av naturgitte forutsetninger som havtemperatur og mattilgang. I de pelagiske fiskeriene, som gjennomføres med not og trål er det avgjørende at fisken samler seg i tette konsentrasjoner. Kvalitet og størrelse på fisken er avgjørende for hvilken anvendelse råstoffet kan ha. Slike naturgitte forutsetninger kan verken fiskefartøyene eller landindustrien påvirke eller styre.
- *Vær:* Det vil alltid være perioder av året der fiskeri er forhindret av dårlig vær. Det kan ramme både store og små fartøy, og har størst betydning for stabiliteten av landinger av fersk fisk. Det kan gå dager og uker med landligge for flåten. Behovet for permitteringer påvirkes på denne måten av været.
- *Regulering av fisket:* Fiskekvotene i Norge tildeles de enkelte fiskefartøyene (rederne), som på selvstendig grunnlag vurderer når og hvor de i løpet av året vil fiske sine tildelte kvoter. Slike beslutninger er en del av fartøyenes totale driftsplan. Hensynet til industriens behov for forutsigbarhet og jevn råstofftilgang vektlegges i mindre grad. Eksempelvis kan et fartøy det ene året velge å fiske sild i februar, mens det samme fartøyet året etter velger å fiske sild i oktober. Også fisketakten, altså hvor raskt fiskeriet gjennomføres, vil variere fra år til år. Det bestemmes i stor grad av fiskens tilgjengelighet og til dels av prisbildet.
- *Lovverket:* Gjennom det norske lovverket er fiskeindustrien avskåret fra å eie majoritetsposter i fiskefartøy, og derfor kan ikke industribedriftene gjennom vertikal integrasjon og eierskap styre fiskeriaktiviteten. Det reduserer forutsigbarheten i

råstofftilgangen sammenliknet med den delen av næringen som baserer seg på oppdrettsfisk.

Aktivitet, organisering og tilgang på råstoff i de ulike delene av fiskeindustrien er nærmere omtalt i kapittel 3.

Industrien som baserer seg på oppdrettsfisk

For den delen av næringen som jobber med *oppdrettsfisk* er også *råstoffmangel* den viktigste årsaken til forhåndsmelding om permittering, se tabell 4.4. Den store økningen fra 2021 til 2022, skyldes imidlertid *andre årsaker*. Som tidligere nevnt er det trolig knyttet opp mot forslaget om å innføre grunnrenteskatt på havbruk.

Tabell 4.4 Antall forhåndsmeldinger om permittering (antall berørte personer) i den delen av fiskeindustrien som benytter oppdrettsfisk som råstoff fordelt etter årsak, 2020 - 2022

Årstall	Arbeidskonflikt eller streik	Mangel på arbeid	Råstoffmangel	Andre årsaker	Ukjent	Sum
2020	-	50	561	-	70	681
2021	-	95	2 547	-	-	2 642
2022	-	469	2 646	1 178	-	4 293

- omfatter verdier hvor tallet er mindre enn fire. Basert på et estimat av den delen av næringen som benytter oppdrettsfisk som råstoff. Tall for 2020 inneholder kun meldinger fra slutten av mars og ut året.

Kilde: Arbeids- og velferdsdirektoratet

Den delen av fiskeindustrien som baserer seg på oppdrettsfisk skiller seg fra villfiskindustri gjennom at råstofftilgangen er vesentlig mer stabil og forutsigbar. Rammebetingelsene er også mer forutsigbare fordi oppdrettsbasert industri ofte er del av større oppdrettsselskaper, med kontroll over hele næringskjeden, fra oppdrett, via slakting og foredling til salg, eksport og markedsføring. Det gjør at råstofftilgangen i større grad kan planlegges enn i for eksempel hvitfiskindustrien, og dermed kan behovet for permitteringer reduseres, jf. nærmere omtale i kapittel 3.

Fra næringen har arbeidsgruppen likevel fått oppgitt at det er flere forhold som gjør tilgangen på råstoff tidvis usikker og uforutsigbar også for denne delen av næringen:

- *Naturgitte faktorer*: Både uttak, slakting og transport kan påvirkes av dårlig vær. Fisken transporteres i brønnbåter fra merdene til slakteri. Denne transporten kan hindres av dårlig vær, og dermed påvirke planlagt slakting. For å redusere dette problemet har enkelte virksomheter ventemerder ved slakteriene slik at fisk kan lagres i påvente av slakting.

Det slaktes årlig rundt 1,5 mill. tonn oppdrettsfisk i Norge. De store volumene gjør at slakteriene ikke kan ha lagringskapasitet i påvente av videre transport til videreforedling eller eksport. Stengte veier og innstilte ferger kan derfor medføre forsinket levering og stopp i produksjonen.

Produksjon av mat i sjø innebærer en biologisk risiko, hvor både temperatur i sjøen, algeoppblomstring og sykdoms- og lusehåndtering kan medføre endring i planlagt produksjon- og slaktemønster. Problemer med for stort lusepåslag og såkalte vintersår

fører ofte til at slaktingen må forseres av hensyn til fiskehelse og fiskevelferd. For den enkelte oppdretter kan dette inntreffe flere ganger i året, og særlig på høsten. Sjeldnere situasjoner med mer alvorlig sykdom på fisken kan medføre at oppdretterne blir pålagt utslakting for å bekjempe sykdom. Det kan medføre at slakting må framskyndes.

I såkalte brakkleggingssoner forsøker flere separate oppdrettsvirksomheter å tømme større områder med fisk samtidig, for å ha koordinerte utsett av ny fisk i dette området. Det kan medføre at slakting må framskyndes, noe som kan gi mer ujevn utslakting enn planlagt, og dermed også perioder med permittering.

Konsekvensene av både forsert og pålagt utslakting er at det kan oppstå perioder med mangel på råstoff til slakteriene, og derigjennom utfordringer med å opprettholde aktivitet.

- *Organisering:* Av rundt 45 slakterier (2021) har 20 anlegg et årlig slaktevolum på under 20 000 tonn. Felles for disse mindre slakteriene er at de enten er eid av én eller flere familieeide oppdrettsvirksomheter, eller er helt uavhengige. De fleste av de mindre slakteriene slakter både egen fisk og/eller fisk fra eksterne oppdrettere.

Det kan være en utfordring for mindre slakterier å få tilstrekkelig råstoff til helårlig produksjon. I tillegg vil de ofte være dimensjonert ut fra at det er størst slaktevolum på høsten. De fleste av de mindre slakteriene har basert sin virksomhet på slakting og pakking av fisk, delvis egen og delvis ekstern fisk. Deres fleksibilitet til å ta korte, tidsavgrensede oppdrag på kort varsel er mulig innenfor dagens regelverk.

Tilgang til eget slakteri vurderes som viktig for oppdretterne. Slaktetidspunkt må tilpasses både vekstsyklus for den fisken som skal slaktes og den fisken (smolten) som skal settes ut i sjøen. Etter utslakt skal lokalitetene brakklegges i to måneder. For små oppdrettere med få lokaliteter/tillatelser er det viktig at dette puslespillet harmonerer. Tilgang til eget slakteri gir oppdretterne større sikkerhet til å slakte fisken til ønsket tidspunkt.

I tillegg er det sesongvariasjon også i oppdrettsnæringen, blant annet drevet av temperatursvingninger, fiskens tilvekstprofil og forhold knyttet til systemet for maksimal tillatt biomasse (MTB), jf. nærmere omtale i avsnitt 3.3.3. Sesongvariasjonene er likevel vesentlig lavere for slakting av oppdrettsfisk enn for landinger av villfisk.

Momenter beskrevet over illustrerer ulike årsaker til variasjon i tilgang til råstoff som kan føre til permitteringer. Variasjonen og usikkerheten i næringen diskuteres nærmere i kapittel 6.

5 Regelverket for permitteringer og praktiseringen av særreglene

5.1 Generelt om permitteringsregelverket

Permitteringsordningen er et virkemiddel for å hjelpe bedrifter og arbeidstakere gjennom en periode med midlertidig mangel på arbeid. I lov om lov 6. mai 1988 nr. 22 om lønnsplikt under permittering (permitteringslønnsloven) § 1 (2) defineres permittering slik:

«Med permittering menes i denne lov at arbeidstaker midlertidig fritas for arbeidsplikt i forbindelse med driftsinnskrenkning eller driftsstans, enten dette bestemmes ensidig av arbeidsgiver eller ved avtale i det enkelte tilfelle.

Som permittering etter første ledd regnes både fritak for arbeidsplikt i en sammenhengende periode (hel permittering) og innføring av redusert arbeidstid (delvis permittering.)»

Gjennom permittering løses altså arbeidsgiveren midlertidig fra lønnsplikten, samtidig som arbeidstakerne midlertidig fritas fra arbeidsplikten. Arbeidsforholdet består. Det betyr at arbeidstakeren fortsatt er ansatt i virksomheten, og har både rett og plikt til å gå tilbake til arbeidet når det ikke lenger er grunnlag for permitteringen. Permittering kan være hel eller delvis. Ved hel permittering er arbeidstakeren helt fritatt for arbeidsplikt i en sammenhengende periode. Ved delvis permittering arbeides det enkelte dager eller med redusert daglig arbeidstid.

Ordningen gir bedrifter anledning til å beholde viktig kompetanse gjennom midlertidige innskrenkninger, slik at virksomhetene er best mulig rustet til å ta opp produksjonen igjen når det som var årsaken til permitteringen, har falt bort. Den enkelte arbeidstaker får beholde ansettelsesforholdet og unngår oppsigelse. Samtidig sikres den enkelte permitterte delvis kompensasjon for inntektstapet gjennom rett til dagpenger.

Adgangen til å permittere og de nærmere vilkårene for permittering, herunder bestemmelser om varslingsplikt, er ikke lovfestet, men er dels regulert i tariffavtaler og er dels utviklet gjennom arbeidsrettslig sedvanerett og avtaler ved den enkelte bedrift.¹⁴

Hovedavtalens¹⁵ bestemmelser om permittering har dannet mønster for praksis også utenfor avtalens område. Den første detaljerte reguleringen av permittering skjedde gjennom Hovedavtalen mellom LO og NHO¹⁶ i 1954, men også Hovedavtalen fra 1947 hadde eget punkt om permittering. Avtalereguleringen bygget på tidligere praksis.

Fem ulike grunnlag for permittering ble nedfelt, hvorav en sekkepost i bokstav d) med krav til saklig grunn ellers. Bestemmelsen ga adgang til permittering i følgende tilfeller:

- a) Når partene har truffet avtale om det i samsvar med § 6 punkt 3.
- b) Når det er inntruffet slike uforutsette hendinger som er nevnt i Arbeidervernloven § 33, punkt 4, første setning.
- c) Når konflikt som omfatter endel av bedriftens arbeidstakere medfører at andre arbeidstakere ikke kan sysselsettes på rasjonell måte.

¹⁴ Se blant annet Rt. 2014 s. 336 Permittering avsnitt 36.

¹⁵ Hovedavtalen mellom LO og NHO.

¹⁶ Daværende N.A.F. (Norsk arbeidsgiverforening).

- d) Når saklig grunn ellers gjør det nødvendig for bedriften.
- e) Når tariffavtale eller sedvane ved bedriften gir adgang til det.

Fra 1994 er vilkåret om at «saklig grunn gjør det nødvendig for bedriften», det eneste vilkåret for permittering iht. HA.

For sesongindustrien ble det opprinnelig avtalt en avvikende ordning. I en merknad til Hovedavtalen § 14 het det:

«Reglene i § 14 gjelder ikke for arbeidstakere som tilsies og avsies innenfor de typiske sesongindustrier, f.eks. innenfor hermetikkindustrien. Når mangel på arbeid, råstoff eller driftsmidler fører med seg at disse arbeidstakere midlertidig blir sendt hjem uten å få vanlig varsel for oppsigelse, er også disse fortsatt knyttet til bedriften. De har derfor rett og plikt til å begynne i bedriften igjen så lenge ikke arbeidsforholdet er formelt oppsagt.»

De alminnelige permitteringsreglene passet ikke for sesongindustrien, men partene var enige om at det også i slike tilfeller skulle være adgang til permittering. Permitteringene var her knyttet til perioden mellom avsigelse og tilsigelse av arbeid, innenfor en sesong.¹⁷ Partene presiserte i merknaden at man i denne permitteringsperioden fortsatt var knyttet til bedriften, med rett og plikt til gjenopptakelse av arbeidet. Ordningen av arbeidsforholdene i sesongindustrien skilte seg dermed fra ulike typer «løsarbeidersystem», som blant annet var benyttet for havnearbeid, hvor arbeidstakerne var ansatt på kontrakter med kort varighet.

Når man i 1954 henviser til hermetikkindustrien som sesongindustri, peker man i realiteten langt tilbake i tid. Hermetikkindustriens start er kanskje særlig knyttet til Stavanger på 1870-1880-tallet. Uten at man kan dokumentere eller datere eksakt hvilken praksis hermetikkindustrien har benyttet for å tilsi og avsi arbeidskraft, er det åpenbart at tariffpartene i 1954 ikke ønsket å gripe inn i det som da var en veletablert permitteringspraksis.

Ordlyden i permitteringsbestemmelsen og i merknaden knyttet til fiskeindustrien i Hovedavtalen ble endret i 1986. Merknaden fikk da følgende ordlyd:

«For de typiske sesongindustrier gjelder reglene i kap. VIII med mindre annet følger av tariffavtale eller fast praksis. Også i slike tilfelle gjelder § 8-8 tilsvarende.»

Henvisningen til Hovedavtalen § 8-8 gjelder bestemmelsen om at permitterte arbeidstakere fortsatt er knyttet til bedriften og at det har rett og plikt til å starte i bedriften etter endt permittering.

Ordlyden i Hovedavtalen ble også endret i 1994. Merknaden om fiskeindustrien ble flyttet fra merknad til egen bestemmelse i § 7-7 nr. 1. Her heter det:

«I typisk sesongindustri gjelder kap. VIII med mindre annet følger av tariffavtale eller fast praksis. Også i så fall gjelder § 7-6 tilsvarende.»

---

¹⁷ Begrepene «tilsigelse og avsigelse» er historiske begreper, knyttet til bruk av løsarbeidere.

Henvisningen til Hovedavtalen § 7-6 gjelder bestemmelsen om at permitterte arbeidstakere fortsatt er knyttet til bedriften.

Tariffhistorikken etter Hovedavtalen viser at det var sedvanemessig adgang til permittering i sesongindustrien i lang tid før første regulering i 1954. I tiden etter 1954, med stadig utvikling av arbeidsretten og permitteringsinstituttet, har tariffpartene fortsatt valgt å holde fiskeindustrien utenfor de alminnelige permitteringsreglene.

5.1.1 Arbeidsgivernes plikter - vilkår for å permittere

Arbeidsgiver må ha en saklig grunn for å permittere ansatte. Begrunnelsen for permitteringen må kunne knyttes til bedriftens forhold. Slike forhold kan for eksempel være driftsinnskrenkninger som skyldes sysselsettingsproblemer eller produksjonsnedgang på grunn av manglende råstofftilgang.

Det er dessuten et vilkår for permittering at forholdene som begrunner permitteringen er av midlertidig karakter. Hvis forholdene som begrunner permitteringen viser seg å være permanente, må arbeidsgiver i stedet vurdere omorganisering eller nedbemanning/opsigelser.

Arbeidsgiver plikter å forhåndsvarsle arbeidstakerne om permittering. Varslingsfristen begynner å løpe etter at drøftinger med tillitsvalgte er avholdt. Drøftingsplikten er nedfelt i Hovedavtalen mellom LO og NHO, "Kap. IX Informasjon, samarbeid og medbestemmelse", og gjelder for tariffbundne bedrifter.¹⁸ Bestemmelsene fungerer som mal i arbeidslivet for øvrig, og Arbeidstilsynet anbefaler at alle bedrifter følger denne framgangsmåten. Drøftingen bør inkludere behovet for permittering (saklig grunn), omfang, varighet, utvelgelse, mv. Liknende bestemmelser er også nedfelt i arbeidsmiljøloven kap. 8, og gjelder for virksomheter med mer enn 50 sysselsatte.

Vanligvis skal varsel gis 14 dager før permitteringen iverksettes, men det kan avtales kortere frister. Ved uforutsette hendelser, som ulykker og naturhendelser, er fristen normalt to dager.¹⁹ Det kan være avtalt andre frister for arbeidsgivers varslingsplikt i tariffavtale. Etter Hovedavtalen § 7-4 skal varselet gis skriftlig til den enkelte arbeidstakeren, med mindre det er enighet om annet. Etter Overenskomst nr. 138 Fiskeindustribedrifter § 8-1 framgår det at årsak, behov og varsel om permittering skal protokollføres og undertegnes av partene. Varsling skjer ved oppslag i bedriften, eller kan skje ved digital kommunikasjon, dersom det er enighet om det.

Ved permitteringer som omfatter minst 10 ansatte, skal arbeidsgivere tidligst mulig gi melding iht. arbeidsmiljøloven § 15-2 tredje ledd, til Nav. Det følger av arbeidsmarkedsloven § 8.²⁰

Utvelgelsen av hvilke arbeidstakere som skal permitteres, må være saklig begrunnet. I henhold til Hovedavtalen § 7-1 skal utvelgelsen som utgangspunkt gjøres på bakgrunn av ansiennitet. Ansiennitetsprinsippet kan fravikes dersom det er saklig grunn for dette.

---

¹⁸ Se §§ 9-3 og 9-4

¹⁹ Ved brann er fristen 14 dager.

²⁰ Lov 10. desember 2004 nr. 76 om arbeidsmarkedstjenester

5.1.2 Arbeidsgivers lønnsplikt

I permitteringslønsloven slås det fast at arbeidsgivere har lønnsplikt under permittering, men at de er fritatt fra denne plikten i en begrenset periode. Loven gir også regler om beregning av permitteringslønnen. Forskrift 21. juni 2016 nr. 764 om lønnsplikt under permittering (permitteringslønsforskriften) gir nærmere regler bl.a. om beregning av perioden arbeidsgiver har lønnsplikt og av perioden arbeidsgiver er fritatt fra lønnsplikt.

Bakgrunnen for innføringen av lønnsplikt under permittering var at bruken av permitteringer hadde økt utover 1970 og -80-tallet. Når arbeidsgiverne ikke hadde noen kostnader ved permitteringen, var konsekvensen at for mange veltet lønnskostnadene over på folketrygden. For å motvirke en slik form for indirekte lønns subsidiering ble det innført lønnsplikt under permittering i 1990, se nedenfor boks 5.1.²¹ Formålet med bestemmelsene i permitteringslønsloven er å motvirke uheldig bruk av helt kortvarige og svært langvarige eller tidsbestemte permitteringer. Permittering av arbeidstakere skal derfor begrenses til de tilfeller hvor virksomheten har et midlertidig behov for driftsinnskrenkninger.

Arbeidsgiveren plikter som hovedregel å betale lønn de første femten dagene av permitteringsperioden. Permitteringslønsdager regnes i arbeidsdager, og ikke kalenderdager.

Når arbeidsmangelen skyldes brann, ulykke eller naturomstendigheter, gjelder ingen arbeidsgiverperiode. Unntaket for naturomstendigheter er ment å gjelde ekstraordinære forhold. Det omfatter derfor ikke ordinære klimamessige svingninger, men er i praksis brukt ved klimamessige forhold ut over det normale, f.eks. ekstrem kulde eller vind, flom og ras, som skjer plutselig og uten forutgående varsel. Dette er tilfeller hvor bedriftene har små muligheter for å forutse eller motvirke driftsstansen.

Etter permitteringslønsloven § 3 er hovedregelen at arbeidsgiveren etter arbeidsgiverperioden på 15 dager, er fritatt fra lønnsplikten i 26 uker innenfor en 18-månedersperiode.

Etter fritaksperioden gjeninntre arbeidsgivers lønnsplikt etter permitteringslønsloven.

Det er i prinsippet ingen begrensninger for lengden på en permitteringsperiode, men i praksis vil permitteringsperioden som oftest være begrenset til den perioden det gis dagpenger, jf. nedenfor, og arbeidsgiveren er fritatt fra lønnsplikt.

Varigheten på perioden arbeidsgiver har lønnsplikt i starten av permitteringsperioden, og perioden med fritak fra lønnsplikt under permittering – med tilsvarende adgang til dagpenger under permittering – er blitt hyppig endret over konjunkturer.²²

---

²¹ Se høringsnotat vedlagt brev 27. mai 1987 fra Kommunal- og arbeidsdepartementet «Forslag til tiltak for å begrense bruken av permitteringer i arbeidslivet – høringsnotat» («og den etterfølgende lovproposisjonen, Ot.prp. nr.11 (1987–1988) Om A) Lov om lønnsplikt under permittering B) Lov om endring i lov 17 juni 1966 nr. 12 om folketrygd).

²² Se oversikten i rapporten «Arbeidsgiverbetalingen i permitteringsordningen og lovfesting av rett til drøfting og varsling ved permittering» fra en partssammensatt arbeidsgruppe (2018): [Arbeidsgiverbetalingen i permitteringsordningen og lovfesting av rett til drøfting og varsling ved permittering \(regjeringen.no\)](#).

5.1.3 Arbeidstakernes rettigheter – rett til dagpenger under permittering

Arbeidstakers rett til dagpenger under permittering følger av folketrygdloven § 4-7 og av kapittel 6 i dagpengeforskriften.²³ I utgangspunktet skal dagpenger under arbeidsløshet gi midlertidig inntektssikring for de som har mistet arbeid helt eller delvis, dersom de kan anses som reelle arbeidssøkere, jf. folketrygdloven § 4-5. Permitterte har et arbeidsforhold og er bare midlertidig helt eller delvis uten arbeid. Med hjemmel i folketrygdloven § 4-7 kan permitterte likevel få dagpenger, selv om de dermed i mindre grad enn andre dagpengemottakere kan være reelle arbeidssøkere. At det gis dagpenger under permittering innebærer med andre ord et unntak fra hovedregelen i dagpengeregelverket, begrunnet ut ifra et ønske om å unngå oppsigelser og dermed opprettholde nødvendig kompetanse i virksomhetene.

Permitterte kan dermed motta dagpenger selv om de har en arbeidsavtale, og uten at det i praksis stilles krav om å være fullt ut reelle arbeidssøkere. De øvrige vilkårene for rett til dagpenger, herunder kravene om minsteinntekt (folketrygdloven § 4-4) og om minst 50 prosent arbeidstidsreduksjon (folketrygdloven § 4-3), gjelder også for permitterte. Dagpengeretten vurderes individuelt. Dermed vil det kunne være tilfeller hvor arbeidstakere kan være permittert uten å ha rett til dagpenger.

Det er en forutsetning for rett til dagpenger under permittering, at permitteringen skyldes mangel på arbeid eller andre forhold som arbeidsgiveren ikke kan påvirke, jf. folketrygdloven § 4-7. Dokumentert enighet mellom arbeidsgiver og arbeidstakere om at forutsetningene for å permittere foreligger, samt at arbeidsgiver har gjort det som kan forventes for å unngå permittering, skal som hovedregel føre til at dagpenger under permittering kan innvilges, se dagpengeforskriften § 6-1. Arbeidsgivere skal ikke kunne innrette virksomheten slik at arbeidstakere kan permitteres og motta dagpenger i perioder hvor det normalt er lite arbeid (faste, sesongmessige svingninger). Det er ikke meningen at virksomheter skal kunne basere virksomheten på at ansatte har arbeid i en avgrenset sesong for så å være permitterte med dagpenger resten av året. Drift av skisentre og campingplasser, asfaltbransjen, snøbrøyting, veirydding og skogsdrift er eksempler på slik sesongbasert virksomhet.

Perioden med rett til dagpenger under permittering er begrenset til 26 uker innenfor en 18-månedersperiode, jf. folketrygdloven § 4-7 annet ledd. Etter dagpengeforskriften § 6-8 første ledd bokstav a, kan perioden utvides slik at den til enhver tid tilsvarer den perioden arbeidsgiver er fritatt fra lønnsplikt jf. permitteringslønnsloven § 3 og tilhørende forskrift.²⁴ Etter gjeldende regler gis dagpenger under permittering i til sammen 26 uker i løpet av de siste 18 måneder.

Siden arbeidsforholdet består under permitteringen, har arbeidstakeren både rett og plikt til å gå tilbake til arbeidet når det ikke lenger er grunnlag for permitteringen. Dagpengeretten består bare så lenge det er grunnlag for permittering og de øvrige vilkårene etter folketrygdloven kap. 4 foreligger.

---

²³ Forskrift 16. september 1998 nr. 890 om dagpenger under arbeidsløshet.

²⁴ Forskrift 21. juni 2016 nr. 764 om lønnsplikt under permittering § 1.

5.1.4 Forholdet til EØS-retten

Når staten gjennom å yte dagpenger til permitterte midlertidig overtar noe av arbeidsgivernes lønnsplikt, gir det en økonomisk fordel for arbeidsgiverne. Det er en form for statsstøtte. EØS-avtalen legger begrensninger for adgangen til å gi slik støtte. Reglene om offentlig støtte følger av EØS-avtalens art. 61 (1), som lyder:

«Støtte gitt av statsmidler i enhver form, som vrir eller truer med å vri konkurransen ved å begunstige enkelte foretak eller produksjon av enkelte varer, er uforenlig med EØS-avtalen i den utstrekning støtten påvirker samhandelen mellom avtalepartene.»

Forbudet er ikke absolutt. Fordi hovedbestemmelsene om lønnsplikt og dagpenger under permittering gjelder likt for alle næringer, anses denne støtten som generell, og dermed lovlig. Støtte som bare tilgodeser utvalgte næringer – selektiv støtte – er imidlertid bare lovlig dersom den er godkjent av ESA. Når Norge kan ha særlig gunstige regler for fiskeindustrien, skyldes det at store deler av fiskerisektoren faller utenfor EØS-avtalens område, og at fiskerinæringen ikke omfattes av det generelle statsstøttereimet.

5.2 Gjeldende regler for permitteringer i fiskeindustrien

Arbeidsgiver har ikke lønnsplikt for permitterte ansatte i fiske- og sjømatindustrien, og det gjelder særlige regler om rett til dagpenger under permitteringer i denne industrien.

5.2.1 Hvem omfattes av særreglene

Permitteringslønsloven § 1 tredje ledd, unntar «arbeidstakere i fiskeforedlingsbedrifter» fra å være omfattet av loven.

Dagpengeforskriften § 6-7 gir særregler for permitterte i «fiskeforedlings- og sjømatindustrien, det vil si bedrifter for tilvirkning av saltfisk, tørrfisk og klippfisk, frysing av fisk, produksjon av fiskehermetikk og annen produksjon av sjømat- og fiskevarer, og i fiskeoljeindustrien». I praksis er den ulike begrepsbruken i liten grad problematisert.

Nedenfor brukes «fiskeindustrien» for enkelhets skyld som et samlebegrep for alle som i praksis er omfattet av særreglene etter gjeldende regler.

Personer som arbeider om bord i fiskefartøyer, omfattes ikke av særreglene etter dagpengeforskriften kapittel 6, med mindre det drives foredling av fisk om bord (slakting, nedfrysing mv.). Årsaken er at fiskerne som regel vil få dagpenger fra Garantikassen for fiskere, etter de reglene som følger av forskrift 1. juni 2011 nr. 565 om dagpenger for fiskere og fangstfolk under arbeidsløshet (A-trygdeforskriften). Særreglene etter dagpengeforskriften § 6-7 gjelder derfor i praksis ikke for denne gruppen.

Oppdrett av fisk og skaldyr mv. faller etter ordlyden ikke inn under definisjonen av hvem som omfattes av unntaksreglene, ettersom dette må anses som produksjon av råstoff, og ikke bearbeiding eller foredling. Nav har i utgangspunktet likevel en praksis som medfører at det ikke har vært gjort noe klart skille i anvendelsen av regelverket mellom ansatte i havbruk (oppdrettsnæringen) og ansatte i fiskeindustrien. Det har vært begrunnet med at det ofte er vanskelig å skille mellom de to kategoriene da mange bedrifter deltar i hele verdikjeden og driver med både oppdrett, slakt, filetering, frysing/foredling og salg. På denne bakgrunnen

behandles havbruk av praktiske årsaker etter særreglene for permitterte i fiskeindustrien.

5.2.2 Nærmere om særreglene for fiskeindustrien

5.2.2.1 Arbeidsgiverne har ingen lønnsplikt

Arbeidstakere i fiskeindustrien er særskilt unntatt fra permitteringslønsloven i § 1 tredje ledd.²⁵ Det betyr at arbeidsgivere i fiskeindustrien ikke har lønnsplikt under permittering. Det innebærer at arbeidsgiverne her ikke har noen egenandel ved permitteringer, slik arbeidsgivere i andre næringer har. Permitterte i fiskeindustrien kan dermed få dagpenger med hjemmel i folketrygdloven § 4-7 uten noen forutgående arbeidsgiverperiode med lønn. Unntaket betyr også at det ikke inntreer noen lønnsplikt for arbeidsgivere etter 26 uker, selv om arbeidstaker har brukt opp sin rett til dagpenger under permittering på 26 uker innenfor 18 måneder. Arbeidstakere vil da fortsatt være bundet av arbeidsavtalen med arbeidsgiver, men har verken krav på lønn eller dagpenger.

5.2.2.2 Særlige regler om varslingsfrist

Etter Fiskeindustrioverenskomsten § 8-1 fjerde ledd skal permittering som hovedregel gis med 14 dagers varsel. Dersom permitteringen skyldes råstoffpris, slaktevekt eller markedsmessige forhold er det 14-dagersfristen som skal benyttes. Ved permittering som bare skyldes mangel på ferskt råstoff er varslingsfristen tre dager, jf. Fiskeindustrioverenskomsten § 8-1 femte ledd. Ved permitteringer i virksomheter med pelagisk råstoff kan de lokale partene avtale en annen varselperiode. Dersom en permittering avbrytes og arbeidstakeren tas inn i arbeid i mindre enn fire uker, skal det gis nytt varsel, jf. Fiskeindustrioverenskomsten § 8-1 sjette ledd. Tolkningen av denne bestemmelsen er et forhold mellom partene i arbeidslivet.

5.2.2.3 Særregler om dagpenger

Særregler om retten til dagpenger for permitterte i fiskeindustrien følger av dagpengeforskriften § 6-7.

Ingen ventetid for dagpenger

For permitterte i fiske- og sjømatindustrien gjelder det ingen ventetid før dagpengeperioden starter. Dermed vil permitterte få dagpenger fra første permitteringsdag.

Andre permitterte får ikke dagpenger før etter at det er avviklet tre «ventedager» innenfor en 15-dagersperiode, der vilkårene for rett til dagpenger ellers er oppfylt, jf. folketrygdloven § 4-9.²⁶

Mindre krav til arbeidstidsreduksjon

For arbeidsløse og for permitterte kreves det etter det generelle regelverket, at arbeidstiden er

---

²⁵ Dermed omfattes de heller ikke av permitteringslønsforskriften.

²⁶ Se forslag til endring av ventetidsbestemmelsene, der ventedagene foreslås endret til en ren egenandel tilsvarende tre ganger dagsats: [Høyering - Forslag om endringer av reglane om ventetid i dagpengeordninga - folketrygdloven § 4-9 - regjeringen.no](#).

reduisert med minst 50 prosent i forhold til arbeidstiden før ledigheten/permitteringen. Permitterte i fiskeindustrien må ha fått arbeidstiden redusert med minst 40 prosent.

Begge disse særreglene har vært sett i sammenheng med at fiskeindustrien er unntatt fra lønnsplikt under permittering. Permitterte i fiskeindustrien mottar dermed ikke lønn fra arbeidsgiveren i starten av permitteringsperioden, og vil derfor ha en høyere form for egenandel enn permitterte i andre næringer, siden dagpengene bare utgjør om lag 62,4 prosent av lønnen.²⁷ At det ikke er ventedager har også sammenheng med at permitteringene som følge av manglende råstofftilgang, gjerne oppstår på kort varsel og kan være kortvarige. Nye ventedager ved hver permittering ville gitt de permitterte en særlig høy egenandel.

Perioden med rett til dagpenger under permittering kan forlenges

Permitterte kan motta dagpenger i inntil 26 uker i løpet av en periode på 18 måneder, men når det gjelder fiske- og sjømatindustrien, er det gjennom en egen unntaksregel gitt adgang til å forlenge perioden dersom særlige uforutsette naturhendelser gir grunnlag for det. Unntak gis etter søknad i hvert enkelt tilfelle. Bestemmelsen trådte i kraft samtidig med at perioden med rett til dagpenger ble redusert fra 52 til 26 uker innenfor 18 måneder fra og med 1. januar 2022.

For andre permitterte er perioden med rett til dagpenger begrenset til en periode som tilsvarer den perioden arbeidsgiveren er fritatt fra lønnsplikt etter permitteringslønnsloven. Denne fritaksperioden er etter permitteringslønnsloven 26 uker innenfor 18 måneder, og kan bare forlenges gjennom forskriftsendring, dersom markedsmessige forhold og situasjonen på arbeidsmarkedet mv. tilsier det.

Gjenopptaksrett ved lengre avbrudd i permitteringen enn for andre permitterte

Permitterte i fiske- og sjømatindustrien kan jobbe inntil 26 uker hos permitterende arbeidsgiver uten at det må fremmes ny dagpengesøknad. Andre permitterte kan bare ha tilsvarende avbrudd i inntil seks uker før man må søke dagpenger på nytt. Ved slike kortvarige avbrudd i en permitteringsperiode anses permitteringen ikke som avbrutt, og man fortsetter den samme permitteringen etter avbruddet, dvs. med samme begrunnelse og uten krav om ny varsling. Fortsatt permittering i slike tilfeller innebærer videre at arbeidsgiverne ikke får ny lønnsplikt i en arbeidsgiverperiode, det må ikke fremmes ny dagpengesøknad og det påløper ingen ny ventetid før dagpengeutbetalingene starter igjen. Krav om ny varsling er regulert i avtaler mellom partene. Dagpengeforskriften regulerer bare når det må søkes om dagpenger på nytt. Når det gjelder permitteringer utenfor fiskeindustrien, er dette knyttet til når det anses å foreligge en ny permittering. Slik er det ikke i fiskeindustrien. Siden det verken gjelder lønnsplikt eller ventedager ved permitteringer i fiskeindustrien, har særregelen om at bare arbeidsavbrudd på mer enn 26 uker innebærer krav om ny dagpengesøknad, begrenset betydning.

Beregning av «vanlig arbeidstid»

Kravet til tap av arbeidstid for rett til dagpenger beregnes i forhold til den arbeidstiden den ledige eller permitterte hadde før arbeidstiden ble redusert – «vanlig arbeidstid».²⁸ Ved beregningen av vanlig arbeidstid er hovedregelen at alle uker i referanseperioden for

---

²⁷ Se folketrygdloven § 4-11.

²⁸ Se folketrygdloven § 4-3.

beregningen tas med i en gjennomsnittsberegning etter dagpengeforskriften § 11-2. Det betyr at uker uten arbeid teller med som 0 timer, og trekker gjennomsnittlig arbeidstid ned. Siden avkorting av dagpenger ved samtidig arbeid beregnes med utgangspunkt i vanlig arbeidstid, er det er fordel at denne er høyest mulig. For inngangsvilkåret betyr høyere vanlig arbeidstid at kravet om arbeidstidsreduksjon (i antall timer) øker, men at antall timer man kan jobbe uten å overstige terskelen på inngangsvilkåret også øker.

For både permitterte og de som er blitt arbeidsledige fra fiskeindustrien, telles bare uker med arbeid med i gjennomsnittsberegningen. Det vil gi en høyere vanlig arbeidstid enn når uker med 0 timer i arbeid skulle regnes med.

Telling av perioden med dagpenger under permittering

For permitterte i fiskeindustrien telles perioden med rett til dagpenger bare ned for meldeperioder hvor det utbetales dagpenger, dvs. på samme måte som dagpengeperioden for arbeidsledige. For permitterte i andre næringer derimot, beregnes perioden med rett til dagpenger under permittering på samme måte som den perioden arbeidsgiver er fritatt fra lønnsplikt (fritaksperioden).²⁹ Det innebærer at dagpengeperioden for permitterte i fiskeindustrien telles ned saktere enn fritaksperioden og dermed også dagpengeperioden, for ordinært permitterte. Dette har først og fremst betydning for delvis permitterte arbeidstakere.

5.2.3 Bakgrunnen for særreglene

Bakgrunnen for unntaket fra lønnsplikten og særreglene om dagpengerett, er at fiskeindustrien tradisjonelt har hatt en normalsituasjon med hyppige og kortvarige svingninger, noe som oppfattes i stor grad å ha sitt opphav i betydelige variasjoner i råstofftilgangen. Det har medført svingninger i arbeidsmengde og vekslende behov for arbeidskraft, ut over det som i stor grad er vanlig i andre næringer.

Det har vært særlige regler for permitteringer i fiskeindustrien i lang tid. Tariffhistorikken etter Hovedavtalen mellom LO og NHO viser at det var sedvanemessig adgang til permittering i sesongindustrien i lang tid før første regulering i 1954, jf. avsnitt 5.1.³⁰ I tiden etter 1954 – med stadig utvikling av arbeidsretten og permitteringsinstituttet, har tariffpartene fortsatt valgt å holde fiskeindustrien utenfor de alminnelige permitteringsreglene.

I proposisjonen om lov om lønnsplikt under permittering fra 1987³¹ ble det lagt til grunn at det innenfor alle næringer var mulig å planlegge arbeid og bemanning ut ifra forutsigbare, sesongmessige svingninger i arbeidsmengden. I høringsnotatet ble det også varslet at særreglene for fiskeindustrien skulle «vurderes». Dette møtte stor motstand, og vurderingene konkluderte med at fiskeindustrien likevel var i en særstilling:

«Fiskeforedlingsindustrien er trolig den bransje som skiller seg klarest ut mht. stadig tilbakevendende permitteringer. Bransjen er til dels preget av faste sesongmessige svingninger. På grunn av de særlige leveringsforhold som knytter seg til fiskeriene, er imidlertid denne bransjen også sterkt utsatt for tilfeldige svingninger fra uke til uke.»

---

²⁹ Se forskrift 21. juni 2016 nr. 764 om lønnsplikt under permittering § 3, jf. dagpengeforskriften § 6-8.

³⁰ Se pkt. 5.1

³¹ Ot.prp. nr.11 (1987–1988) Om A) Lov om lønnsplikt under permittering B) Lov om endring i lov 17 juni 1966 nr. 12 om folketrygd – se særlig pkt. 2.4.5.

På bakgrunn av dette ble ansatte i fiskeindustrien unntatt fra lov om lønnsplikt under permittering og særregler i dagpengeordningen ble videreført. Daværende Kommunal- og arbeidsdepartement la avgjørende vekt på at man i fiskeindustrien³²

«[...] står overfor svært hyppige og kortvarige svingninger, slik at arbeidsstans og redusert arbeidstid nærmest må betraktes som en normalsituasjon.»

I forbindelse med revisjonen av kapitlet i folketrygdloven om dagpenger under arbeidsløshet på midten av 1990-tallet, ble det på samme måte vurdert å oppheve de særlige dagpengereglene som da gjaldt for permitterte i fiskeindustrien. Særordningene ble også da videreført som følge av motstand mot harmonisering fra de berørte partene (både arbeidsgiver- og arbeidstakerorganisasjonene).

---

³² Og for laste- og lossearbeidere, som hadde særregler frem til 1990, men som likevel ikke ble unntatt fra permitteringslønnsloven, se Ot.prp. nr. 67 (1989–1990) Om lov om endring i lov 6 mai 1988 nr 22 om lønnsplikt under permittering.

Boks 5.1 Kort oversikt over endringer i særreglene i fiskeindustrien

Lønnsplikt under permittering – fra 1990:

Ansatte i fiskeindustrien har vært unntatt fra lov om lønnsplikt under permittering (§ 1 nr. 3) helt fra ikrafttredelsen av loven 1.10.1990, dvs. det har aldri vært noen lovbestemt lønnsplikt under permittering for ansatte i fiskeindustrien.

Dagpenger (fra 1998-dd.):

Hva gjaldt for fiskeindustrien i 1998 (jf. dagpengeforskriften 16. sept. 1998 nr. 890, som trådte i kraft 1. oktober 1998.):

- Stønadsperioden var lik dagpengeperioden jf. folketrygdloven § 4-15, dvs. 52 eller 104 uker (avhengig av tidligere inntekt), herunder forbruk (hvordan dagpengeperioden telles ned)
- Avbrudd i permitteringen pga. arbeid hos permitterende arbeidsgiver i inntil 26 uker før framsetting av ny dagpengesøknad og nye ventedager
- Beregning av vanlig arbeidstid etter særlige regler (fulgte av praksis før 7. juli 2008, da reglene om fastsetting av vanlig arbeidstid ble forskriftsfestet, se dagpengeforskriften § 11-2)

Fra 1.1.2008:

- Ingen ventedager

Fra 1.1. 2009:

- Lavere arbeidstidsreduksjonskrav de første 10 dagene (40 %)

Fra 1.7.2009:

- Opphevet særregel om lavere arbeidstidsreduksjonskrav de første 10 dagene. Samtidig ble kravet til arbeidstidsreduksjon for alle permitterte senket fra 50 til 40 % («finanskrisetiltak»).

Fra 1.7.2012:

- Lavere arbeidstidsreduksjonskrav for alle permitterte i fiskeindustrien (40 %) (opphevet for øvrige permitterte)

Fra 1.1.2013:

- Maksimal stønadsperiode redusert til 52 uker (innenfor en 18-månedersperiode).

Fra 1.1.2022:

- Maksimal stønadsperiode redusert til 26 uker innenfor en 18-månedersperiode
- Adgang til forlengelse av stønadsperiode ved «naturhendelser» (til 52 uker innenfor en 18-månedersperiode)

5.3 Nærmere om hvordan regelverket praktiseres i Nav

5.3.1 Varsel om permittering

De fleste permitteringene Nav ser i fiskeindustrien skyldes råstoffmangel, der varslingsfristen er tre dager. Kun unntaksvis skyldes permitteringen råstoffpris, slaktevekt eller markedsmessige forhold, hvor varslingsfristen er 14 dager. På grunn av forslaget om innføring av grunnrenteskatt på havbruk fra 1. januar 2023, har det imidlertid vært noen flere permitteringer den siste tiden hvor det er lagt til grunn 14 varslingsdager. Sammenliknet med permitteringer på grunn av råstoffmangel utgjør disse likevel en liten andel, jf. kapittel 4.

Når en permittert søker om dagpenger, sender søkeren ofte inn arbeidsavtale og permitteringsvarsel. Nav bruker denne informasjonen først og fremst som en del av grunnlaget for å vurdere om kriteriene for å få dagpenger er oppfylt, og når permitteringen anses å være iverksatt fra, ikke for å vurdere om permitteringsvarselet er i tråd med avtalereguleringen.

For å innvilge dagpenger fra riktig dato, dvs. fra den datoen permitteringen iverksettes, må Nav vite hvilken varslingsfrist som gjelder og om fristen er overholdt. Noen bedrifter i fiskeindustrien benytter seg av oppslag på arbeidsplassen når det varsles om permitteringer, mens andre kun sender et personlig permitteringsvarsel til den enkelte arbeidstaker. Ved permitteringer i andre næringer enn fiskeindustrien, brukes oppslag på arbeidsplassen i svært liten grad.

I noen få tilfeller der hvor det er benyttet oppslag som varslingsfrist, kan det oppstå tvil om hvorvidt den enkelte arbeidstaker er blitt tilstrekkelig varslet før iverksetting av permitteringen. Hvis den ansatte for eksempel har vært sykmeldt, hatt ferie eller vært permittert, og derfor ikke vært til stede på arbeidsplassen i den aktuelle varslingsperioden, har vedkommende ikke hatt rimelig anledning til å gjøre seg kjent med oppslaget på arbeidsplassen. Fordi Nav må vite hvilken dato permitteringen er iverksatt fra for å kunne vurdere om, og fra hvilket tidspunkt, kriteriene for dagpenger er oppfylt, kan det oppstå situasjoner hvor det må utredes nærmere om arbeidsgiver har varslet vedkommende på annet tilstrekkelig vis.

Nav får ikke alltid informasjon om at det er benyttet oppslag på arbeidsplassen ved permittering, og er avhengig av at enten arbeidsgiveren eller dagpengesøkeren opplyser om at permitteringen er varslet ved oppslag. Informasjon om oppslag kommer gjerne i forbindelse med en klage på dagpengevedtaket etter at dagpenger er innvilget på bakgrunn av permitteringsvarselet. Det kan være svært ressurskrevende for Nav å rette opp i slike saker, fordi det kan dreie seg om mange permitterte.

5.3.2 Hvordan sjekker Nav om permitterende arbeidsgiver tilhører fiskeindustrien?

Det gjelder en rekke særregler for permitteringer i fiskeindustrien. For å kunne vurdere hvilke regler som kommer til anvendelse, må Nav ved en søknad om dagpenger vurdere om søkeren er permittert fra en arbeidsgiver som tilhører fiskeindustrien.

Når en permittert arbeidstaker søker om dagpenger, blir den permitterte bedt om å legge ved dokumentasjon på arbeidsforholdet sitt og permitteringen. Dagpengesøkeren legger som oftest ved en arbeidsavtale, et permitteringsvarsel og en protokoll fra drøftelsesmøte mellom partene

på arbeidsplassen. På bakgrunn av denne dokumentasjonen kan Nav i de fleste tilfellene fastslå om dagpengesøkeren er ansatt i fiskeindustrien eller ikke.

Hvis det ikke kan fastslås om den permitterte er ansatt i fiskeindustrien utfra innsendt dokumentasjon, kan Nav sjekke hvilken yrkeskode for arbeidsforholdet som er oppgitt i Arbeidsgiver- og arbeidstakerregisteret. Her kan den permitterte for eksempel være innmeldt med yrkeskode «Produksjonsmedarbeider fiskeindustrien». Yrkeskoden i Arbeidsgiver- og arbeidstakerregisteret vil imidlertid ikke gi et godt svar i alle tilfeller, for eksempel fordi dagpengesøkeren er ansatt som renholdsarbeider. I slike tilfeller vil det ikke være åpenbart at dagpengesøkeren er ansatt i fiskeindustrien ut fra yrkeskoden.

I Enhetsregisteret er det oppgitt formål, bransje og næringskoder for virksomheter. Nav kan slå opp permitterende arbeidsgiver i Brønnøysundregisteret for å se disse opplysningene. Opplysningene om formål, bransje og næringskoder vil kunne gi svar på om permitterende arbeidsgiver er en bedrift i fiskeindustrien.

Dersom verken dokumentasjon eller opplysninger i offentlige registre gir et klart svar, kan Nav lete etter informasjon på bedriftens egen nettside. Her er det ofte informasjon om virksomheten og nærmere opplysninger om hvilket arbeid de utfører og tjenester som tilbys. Nav kan også ta kontakt med arbeidsgiver for å avklare om den aktuelle bedriften er å anse som en bedrift i fiskeindustrien.

I Nav sitt saksbehandlingssystem finnes det historikk over tidligere permitteringer hos samme arbeidsgiver. Hvis det tidligere har vært permitteringer i en virksomhet som permitterer på nytt, kan saksbehandlere i Nav se hvilke vurderinger som tidligere har vært gjort. Her vil det blant annet vises om arbeidsgiveren tidligere er vurdert til å være en bedrift i fiskeindustrien og om særreglene i dagpengeforskriften § 6-7 har kommet til anvendelse.

5.3.3 Stor variasjon i virksomhetene som permitterer

Det er til dels stor variasjon i virksomhetene som permitterer. På den ene siden er det store sjømatelskaper som driver med både produksjon av laks og ørret, fangst av hvitfisk³³, videreforedling, produktutvikling, markedsføring, og salg og distribusjon av sjømat. På den andre siden er det mindre virksomheter som for eksempel kun foredler hvit fisk eller bare driver med oppdrett av laks eller ørret. En liten andel av virksomhetene som permitterer driver ikke med fisk, men produserer annen sjømat som krabbe, blåskjell og kamskjell. Disse virksomhetene anses også for å være virksomheter i fiskeindustrien som omfattes av særreglene i dagpengeforskriften § 6-7.

Det er vanskelig å se noen åpenbare likhetstrekk mellom virksomhetene som permitterer i fiskeindustrien. Enkelte store virksomheter permitterer ofte, mens andre permitterer mer sjeldent. Det samme gjelder de mindre virksomhetene. Det er imidlertid slik at enkelte virksomheter benytter seg av permittering oftere enn andre og det kan framstå som om enkelte planlegger driften utfra permitteringer i deler av året.

---

³³ Forutsatt at fangsten foredles i noen grad (produksjon om bord).

5.3.4 Vurdering av permitteringsårsaken

Når Nav mottar en søknad om dagpenger under permittering, skal de generelle vilkårene for rett til dagpenger prøves, sammen med vilkårene for rett til dagpenger under permittering iht. folketrygdloven § 4-7. Når det kan dokumenteres enighet mellom arbeidsgiver og arbeidstaker om grunnlaget for permitteringen i det enkelte tilfellet, og om at arbeidsgiveren har gjort det som med rimelighet kan forventes for å unngå permittering, utredes som hovedregel ikke permitteringsårsaken ytterligere. Det framgår av dagpengeforskriften § 6-1 andre ledd. Bare ved uenighet eller dersom det er tvil om vilkårene etter folketrygdloven § 4-7 er til stede, skal permitteringsårsaken vurderes nærmere.³⁴ Bestemmelsen ble innført i 2014 og gjelder generelt ved permitteringer. Begrunnelsen for den er at Nav i liten grad kan overprøve virksomhetenes ev. partenes vurderinger mht. når det foreligger en saklig grunn for å permittere.

Permitteringsårsakene utredes i mindre grad i saker fra fiskeindustrien sammenliknet med permitteringssaker fra andre næringer. Det har sammenheng med at det som oftest kun er vist til mangel på råstoff i permitteringsvarslene fra fiskeindustrien, og det godtar Nav i all hovedsak uten en nærmere vurdering. I de tilfellene det kun vises til mangel på arbeid i permitteringssaker fra andre næringer, etterspør Nav ofte ytterligere opplysninger om hvorfor det er mangel på arbeid før det kan konkluderes om permitteringsårsaken gir rett til dagpenger. Videre sjekker Nav ved eventuell uenighet mellom arbeidsgiver og arbeidstaker, men det er sjelden at partene er uenige.

I ordinære permitteringssaker gir permitteringer på grunn av regelmessige sesongvariasjoner som normalt er forventet, ikke rett til dagpenger ved permittering. Jo mer forutsigbar sesongvariasjonen er, jo større krav settes til hva arbeidsgiver har gjort for å unngå permittering.

I fiskeindustrien er det ofte kjent at det på grunn av variabel råstofftilgang stadig kommer dager eller perioder med reduksjon eller stans i produksjonen, samtidig som det like ofte er dager eller perioder med utvidet arbeidstid.

Enkelte bedrifter opererer med aktive sesonger, for eksempel fra januar til februar, mai til juni og august til november. De resterende månedene regnes som utenfor sesong. Dette er kjent år etter år. Det er ikke sjeldent at det varsles om permitteringer for desember allerede i oktober måned. Hvis en ser på historikken over permitteringer til en del bedrifter i fiskeindustrien, vil en se at de permitterer på omtrent samme tidspunkt år etter år.

Nav innvilger dagpenger under permittering i periodene utenfor sesong, og det gjøres som hovedregel ikke en nærmere vurdering av hva arbeidsgiver har gjort for å unngå permittering i perioder hvor det er råstoffmangel år etter år. Det gjelder uavhengig av hvilken type virksomhet det permitteres fra; om det er oppdrettsvirksomheter eller virksomheter som foredler fangst av villfisk.

Praksisen beskrevet over har sammenheng med den generelle begrunnelsen for særreglene for næringen; svingninger og variasjoner i råstofftilgangen er nærmest normalsituasjonen her.

---

³⁴ Se dagpengeforskriften § 6-1 andre ledd andre og tredje pkt.

5.3.5 Korte og hyppige permitteringer

I fiskeindustrien permitteres det ofte og for korte perioder av gangen, gjerne flere enkeltdager i løpet av en uke. Det er ikke uvanlig at arbeidstakere fra fiskeindustrien har flere dagpengesøknader inne til behandling samtidig hos Nav for korte perioder eller enkeltdager. Omfanget av dagpengesøknadene knyttet til disse permitteringene er ressurskrevende for Nav.

Selv om det er permitteringer i løpet av en uke, er det ikke sjeldent at den permitterte likevel har jobbet stillingsprosenten sin i løpet av samme arbeidsuke, fordi det jobbes overtid de dagene vedkommende ikke er permittert. Selv om det er permitteringer for korte perioder eller enkeltdager, kan reelt arbeidsomfang over tid dermed likevel tilsvare full stilling. I samme bedrift kan det være permitteringer ulike dager for ulike ansatte. Det kan for eksempel være permitteringer for noen mandag til tirsdag, mens andre er permittert onsdag til torsdag. En tredje gruppe kan være permittert fra fredag og inntil videre. I visse tilfeller har ikke enkelte arbeidsgivere i fiskeindustrien oversikt over de enkelte permitteringene, fordi ansatte kan jobbe i ulike avdelinger hvor det er permittering fra forskjellige tidspunkt. Nav kan motta to ulike permitteringsvarsler for samme periode fra én dagpengesøker, og må bruke ressurser på å utrede hvilket av de to varslene som gjelder.

Når det i varselet angis en konkret sluttdato for permitteringen, foreligger det en såkalt lukket permittering. Det er ikke uvanlig med et titalls lukkede permitteringer i løpet av en måned for ansatte i fiskeindustrien. Permitteringen blir nødvendigvis ikke som først antatt. Det kan for eksempel varsles om permittering fra mandag til og med onsdag, men når dagpengesøknaden skal behandles, ser Nav at det faktisk kun har vært permittering på tirsdag.

I permitteringer fra andre næringer er det mer vanlig at det permitteres for lengre perioder av gangen uten at det arbeides i permitteringsperioden.

5.3.6 Åpne permitteringer

I tillegg til hyppige permitteringer for korte perioder, varsler bedriftene i fiskeindustrien også om åpne permitteringer uten en konkret sluttdato. Fordi permitterte i fiskeindustrien kan jobbe hos permitterende arbeidsgiver i inntil 26 uker før det må søkes dagpenger på nytt, kan ansatte i fiskeindustrien ha en åpen permittering over flere måneder. Det gjelder selv om det er arbeid over lengre perioder og lenge siden den ansatte faktisk var permittert. Bedriften vil i de fleste tilfellene unnlate å varsle om permittering på nytt i perioder med reduksjon i arbeidsmengden, så lenge den permitterte ikke har vært tilbake i arbeid i mer enn 26 uker. I andre næringer kan den permitterte jobbe i inntil seks uker hos permitterende arbeidsgiver uten at permitteringen blir brutt.

Ansatte i fiskeindustrien kan dermed gå av og på det samme permitteringsvarselet i lang tid. Nav mottar dagpengesøknader fra permitterte i fiskeindustrien hvor det vises til et gammelt permitteringsvarsel som ble gitt for flere måneder siden. Etersom permitteringen ikke er brutt på grunn av arbeid, innvilges dagpenger på bakgrunn av et flere måneder gammelt permitteringsvarsel. I øvrige næringer må det som hovedregel gis et nytt permitteringsvarsel dersom det arbeides i mer enn seks uker hos permitterende arbeidsgiver.

5.3.7 Uklare arbeidsavtaler

En del arbeidskontrakter i fiskeindustrien inneholder ikke en konkret start- eller sluttdato, men viser kun til at de gjelder ansettelse i sesong. Når Nav mottar slike arbeidsavtaler i forbindelse med en permittering, kan det være vanskelig å vurdere om dagpengesøkeren er arbeidsledig fordi avtaleperioden er utløpt, eller er permittert. Det er avgjørende for hvilke rettigheter dagpengesøkeren har. Ved permittering fra fiskeindustrien utgjør stønadsperioden normalt 26 uker innenfor 18 måneder. Ved permittering utover 26 uker, har man som hovedregel ikke rett til dagpenger under permittering, men kan som arbeidsledig likevel ha rett til ordinære dagpenger.

Dersom den permitterte fra fiskeindustrien har vært permittert og har mottatt dagpenger i mer enn 26 uker innenfor den siste 18-månedersperioden, forutsetter fortsatt rett til dagpenger at vedkommende er arbeidsledig, dvs. ikke lenger er i et aktivt arbeidsforhold.

Etter at perioden med rett til dagpenger under permittering i fiskeindustrien ble redusert fra 52 til 26 uker, er det flere permitterte som bruker opp stønadsukene sine. Det har ført til at enkelte arbeidsgivere velger å tilby de permitterte tilkallingskontrakter eller sesongbaserte kontrakter, selv om de i utgangspunktet er fast ansatt. Det skjer uten at det opprinnelige arbeidsforholdet blir sagt opp eller endret, og virker å være en tilpasning til regelverket slik at de permitterte kan motta dagpenger som helt arbeidsledige i perioder uten arbeid. For Nav er det utfordrende og ressurskrevende å utrede de tilfellene hvor det er uklare arbeidsavtaler. Det kan medføre lengre saksbehandlingstid for dagpengesaken til den enkelte permitterte. Arbeidsgiveren som permitterer, skjønner ikke nødvendigvis hvilken betydning det har for dagpengesaken om arbeidstakeren er permittert fra et aktivt arbeidsforhold og skal vurderes for dagpenger under permittering, eller om vedkommende er helt ledig og skal vurderes for ordinære dagpenger.

En arbeidsgiver skal gjøre det som kan forventes for å unngå permittering. Det finnes imidlertid tilfeller hvor arbeidsgivere i fiskeindustrien velger å forlenge ansettelsesforholdet til permitterte, eller gi fast ansettelse i en periode uten arbeid der hvor den ansatte er permittert. Permitteringen forlenges etter at det er inngått en ny arbeidsavtale. Det vil fort oppstå tvil om arbeidsgiver har gjort det de kan for å motvirke videre permittering i disse tilfellene.

5.3.8 Permitterings- og dagpengeperioden i fiskeindustrien

Ved permitteringer ellers, bestemmes dagpengeperioden av den perioden arbeidsgiveren er fritatt fra lønnsplikt etter permitteringslønnsloven. For permitteringer i fiskeindustrien bestemmes perioden av hvordan dagpengeperioden beregnes og forbrukes. Opplysninger om dagpengeretten til den enkelte, har ikke arbeidsgiverne innsyn i. Til forskjell fra permitteringer i andre næringer, vil dermed ikke arbeidsgivere i fiskeindustrien nødvendigvis ha god oversikt over de ansattes gjestående uker med rett til dagpenger under permittering. Nav opplever at flere av de permitterte fra fiskeindustrien har brukt opp permitteringsukene sine når de søker om dagpenger etter å ha blitt permittert på ny. Generelt er det administrativt krevende å operere med flere telleverk (ulike telleverk for ulike perioder).

5.3.9 Fastsetting av vanlig arbeidstid for arbeidstakere i fiskeindustrien

Alle dagpengesøkere skal få fastsatt en vanlig arbeidstid som skal gjenspeile den enkeltes tilknytning til arbeidslivet, dvs. hvor mye man tidligere har arbeidet. Det gir grunnlag for å vurdere om arbeidstidsreduksjonen har vært tilstrekkelig for å få rett til dagpenger (se pkt. 5.2.2.3). Ved gjennomsnittsberegning av den vanlige arbeidstiden for arbeidstakere i fiskeindustrien inngår kun uker med arbeid i beregningen. Dette er til forskjell fra beregningen for dagpengesøkere fra øvrige næringer, hvor antall arbeidede timer deles på 52 eller 156 uker.

Ettersom kun uker med arbeid inngår i beregningen ved gjennomsnittsberegning for arbeidstakere i fiskeindustrien, stilles det større krav til dokumentasjonen dagpengesøkeren må levere. Der hvor ansatte i øvrige næringer bare må å dokumentere antall timer arbeidet i en periode på 52 eller 156 uker, må dagpengesøkere i fiskeindustrien spesifisere arbeidstimene per uke. Det kan være krevende for arbeidssøker å dokumentere.

Nav kan i liten grad basere fastsettingen av vanlig arbeidstid på registerdata i Arbeidsgiver- og arbeidstakerregisteret, fordi arbeidstimene der kun er rapportert per måned. Det vises ikke hvilke uker timene er arbeidet. Nav må ofte henvende seg til dagpengesøkeren for dokumentasjon på arbeidstimer. Manuell innhenting og behandling av dokumentasjon forsinker søknadsbehandlingen.

I noen tilfeller må Nav fastsette arbeidstiden til dagpengesøkeren ut fra to ulike beregningsregler, fordi det har vært arbeid både i og utenfor fiskeindustrien. Resultatet av de ulike beregningene etter dagpengeforskriften § 11-2 andre og sjette ledd, slås sammen og utgjør dagpengesøkerens vanlige arbeidstid. Det kan gi en kunstig høy vanlig arbeidstid som ikke gjenspeiler den faktiske arbeidstiden til dagpengesøkeren.

6 Vurderinger av særreglene for permittering i fiskeindustrien

I fiskeindustrien er det særregler for permittering, jf. omtale i kapittel 5. Én hovedbegrunnelse for det er at fiskeindustrien tradisjonelt har hatt en normalsituasjon med hyppige og kortvarige svingninger, noe som oppfattes i stor grad å ha sitt opphav i betydelige variasjoner i råstofftilgangen. I dette kapitlet diskuterer arbeidsgruppen innholdet i disse særreglene, i hvilken grad begrunnelsen for særreglene fortsatt har gyldighet (avsnitt 6.1), om det er mulig å skille mellom ulike deler av fiskeindustrien etter råstoff (avsnitt 6.2) og vurderer regelverket og eventuelle forslag til endringer (avsnitt 6.3).

Permitteringsordningens rolle i arbeidsmarkedet

Det er et overordnet mål å ha høy sysselsetting og størst mulig grad av hele, faste stillinger i næringer som er lønnsomme. Permitteringsregelverket skal støtte opp under dette. Men regelverket kan ikke ses uavhengig av andre politikkområder, ordninger og regelverk som påvirker sysselsetting, arbeidsgivernes tilpasningsmuligheter, arbeidstakernes vern og næringers lønnsomhet. Permitteringsregelverket må blant annet ses i sammenheng med den generelle økonomiske politikken og øvrige rammebetingelser i arbeidsmarkedet og nærings- og fiskeripolitikken.

Permitteringsordningen er et virkemiddel for å hjelpe bedrifter og arbeidstakere gjennom en midlertidig periode med mangel på arbeid. Ordningen gir bedrifter anledning til å beholde viktig kompetanse gjennom midlertidige innskrenkninger, slik at virksomhetene er best mulig rustet til å ta opp produksjonen igjen når det som var årsaken til permitteringen, har falt bort.

Arbeidsmarkedet er i tillegg regulert gjennom en rekke regler satt av myndighetene og gjennom avtaler mellom arbeidslivets parter, både sentralt og i den enkelte bedrift. Formålet med mange av reguleringene er å verne arbeidstakerne, samtidig som arbeidskraften i befolkningen skal bli nyttet på en god måte. Permitteringer er ett av flere virkemidler arbeidsgiverne kan ta i bruk for å tilpasse arbeidsstokken ved uforutsette svingninger i arbeidskraftbehovet. Andre muligheter kan være midlertidig ansettelse, innleie, variasjoner i arbeidstid og oppgaver.

Næringslivet er i hovedsak basert på privat eierskap. Næringspolitikken skal gjennom reguleringer påvirke næringsstruktur og ressursallokering i norsk næringsliv. Myndighetene skal sørge for at norske bedrifter har forutsigbare og stabile rammevilkår som legger til rette for private investeringer og vekst innenfor bærekraftige rammer, og at arbeidskraften og andre ressurser brukes på en effektiv måte.

Videre skal fiskeripolitikken sikre en rasjonell og bærekraftig utnyttelse av marine ressurser, bidra til å skape lønnsomme virksomheter, og samtidig ivareta distriktpolitiske mål knyttet til arbeidsplasser og bosetting i norske kystsamfunn.

Viktige hensyn ved en god permitteringsordning

I 2018 deltok partene i arbeidslivet i en arbeidsgruppe som vurderte ulike sider ved permitteringsordningen (Arbeids- og sosialdepartementet 2018).³⁵ I den forbindelse ble det løftet fram noen viktige hensyn som bør ivaretas i en god permitteringsordning, herunder:

- Regelverket bør balansere arbeidslivets behov for permitteringsmuligheter med samfunnets ønske om best mulig bruk av arbeidskraften.
- Utformingen av permitteringsordningen bør legge til grunn en rimelig kostnadsfordeling mellom bedriftene, den ansatte og staten.
- Administrativ enkelhet er viktig for en hensiktsmessig bruk av permitteringsordningen.

Arbeidsgruppen er enig i disse hensynene, og vil i vurderingene under søke å legge vekt både på næringens behov for permitteringsmuligheter, arbeidstakernes behov for inntektssikring og forutsigbarhet, ønske om god felles bruk av arbeidskraftressursene, en rimelig kostnadsfordeling mellom aktørene og hensynet til administrativ enkelhet.

6.1 Begrunnelsen for særreglene

Arbeidsgruppen er bedt om å vurdere om begrunnelsen for særreglene fortsatt har gyldighet i ulike deler av næringen. Bakgrunnen for unntaket fra lønnsplikten og særreglene om dagpengerett i fiskeindustrien, er at fiskeindustrien tradisjonelt har hatt hyppige og kortvarige svingninger, noe som oppfattes i stor grad å ha sitt opphav i betydelige variasjoner i råstofftilgangen. Det har medført variasjoner i arbeidsmengde og vekslende behov for arbeidskraft, langt ut over det som er vanlig i andre næringer, og har nærmest vært å betrakte som en normalsituasjon.

Bakgrunnen for særreglene er nærmere omtalt i kapittel 5. Der framkommer det at særreglene har vært vurdert også tidligere. Ulike vurderinger har likevel tidligere konkludert med at fiskeindustrien har vært i en særstilling sammenliknet med andre næringer. I Prop. 1 S (2019 – 2020) uttales det imidlertid at:

«Bakgrunnen for alle særreglene er at rammevilkårene for næringen tradisjonelt har vært mer uforutsigbare enn for de fleste andre næringer og behov for gode muligheter for fleksibilitet som følge av usikker råstofftilgang.

Næringen har endret seg gjennom utvikling og bruk av større fartøyer som er mindre sårbare for værforholdene, men særlig gjennom framveksten av oppdrettsnæringen. Økt bruk av sesongkontrakter og innleid arbeidskraft har gjort bransjen bedre i stand til å møte usikkerheten rundt variasjonene i råstofftilgangen. Antallet permitteringer i fiskeindustrien har over tid gått ned.»

Det kan derfor være grunn til å vurdere svingningene i næringen og variasjonen i råstofftilgang, og næringens evne til å håndtere svingninger og usikkerhet, på nytt.

---

³⁵ Arbeids- og sosialdepartementet (2018). *Arbeidsgiverbetalingen i permitteringsordningen og lovfesting av rett til drøfting og varsling ved permittering*. Rapport fra partssammensatt arbeidsgruppe. ([Arbeidsgiverbetalingen i permitteringsordningen og lovfesting av rett til drøfting og varsling ved permittering tilgang til råstoff \(regjeringen.no\)](https://www.regjeringen.no))

Variasjoner i råstofftilgang

Arbeidsgruppen har beskrevet aktiviteten og organiseringen i fiskeindustrien i kapittel 3 og bruken av permitteringer videre i kapittel 4. Her framkommer det at det fortsatt er betydelige variasjoner i råstofftilgangen, som medfører svingninger i arbeidsmengde og vekslende behov for arbeidskraft i fiskeindustrien. Særlig gjelder dette for den delen av næringen som bruker råstoff fra fiskeri (villfisk).

Variasjoner i råstofftilgang kan særlig knyttes til tre forhold:

- Uforutsette variasjoner i vær, vind, mv.
- Biologisk variasjon og risiko.
- Sesongvariasjoner.

Alt dette gir svingninger i aktivitet. Det er særlig de uforutsette variasjonene i vær og vind mv. som gir brå, hyppige og kortvarige svingninger. Det påvirker særlig landingene av villfisk, men også logistikken rundt uttak og slaktning av oppdrettsfisk.

Biologisk variasjon og risiko påvirker også råstofftilgangen, men opptrer ikke så hyppig og gir ikke nødvendigvis like kortsiktige svingninger som variasjoner i vær og vind. Virksomhet i sjøen medfører begrenset mulighet til å kontrollere produksjonsmiljøet, og mye av den biologiske risikoen ligger utenfor bedriftens kontroll. For eksempel kan villfiskbestander falle i størrelse eller skifte vandringsmønster, og kvotenes størrelse endres. I havbruk kan biologisk risiko føre til sykdom mv. som endrer planlagt aktivitet.

Det er videre klare sesongsvingninger i fiskeindustrien som er mer forutsigbare fra år til år. Imidlertid er det også her usikkerhetsmomenter knyttet til omfang og varighet. Vanskelige værforhold, biologiske risikofaktorer og naturlige sesongvariasjoner kan inntreffe samtidig, og bidra til perioder med særskilt stor usikkerhet for fiskeindustrien.

Fornyng og effektivisering av flåteleddet har bidratt til bruk av større fartøyer som er mindre sårbare for værforholdene. Samtidig har det ført til økt fangstkapasitet, mobilitet og lastekapasitet, som har forsterket sesongpreget i industriens tilgang på råstoff.

Reguleringer, organisatoriske og markedsmessige forhold

I tillegg til betydelige variasjoner i råstofftilgangen, kan næringens evne til å håndtere usikkerhet også påvirkes av organiseringen av næringen og markedsmessige forhold. Førstehåndsomsetningen av villfanget fisk er organisert gjennom salgslag med omsetningsmonopol. Det er ulik praksis knyttet til salgslagenes omsetningsformer på pelagisk fisk og hvitfisk, og innretningen på omsetningen kan i noen tilfeller skape usikkerhet i råstofftilgangen for enkeltbedrifter. Det gjelder også i perioder der råstofftilgangen til industrien som helhet er god.

Videre er industrien som baserer seg på villfisk sammensatt av mange små bedrifter, særlig i hvitfisksektoren, mens industrien knyttet til oppdrettsfisk er preget av færre og større aktører, og en sterkere eierintegrasjon der store aktører kontrollerer flere ledd i verdikjeden. Det gir større kontroll og forutsigbarhet i den delen av fiskeindustrien som tilvirker oppdrettsfisk. Lovverket hindrer industribedrifter tilsvarende eierskap i fiskeriaktiviteten, men er ikke til hinder for at leverandørleddet eier industribedrifter.

Vanskelig å sammenlikne med andre næringer

Det er vanskelig å sammenlikne variasjonen og usikkerheten i fiskeindustrien med andre næringer. Det er elementer av usikkerhet og uforutsigbarhet i alle bransjer. Ulike bransjer varierer både etter grad av reguleringer og kontroll, tilgang på råstoff og svingninger i ordretilgang. Det er særlig svingninger i råstofftilgangen og innslaget av offentlige reguleringer som setter sitt særpreg på fiskeindustrien.

Etter arbeidsgruppens vurdering finnes det ikke gode indikatorer som kan belyse risikoen i fiskeindustrien sammenliknet med annen næringsvirksomhet. Siden næringen har lempelige permitteringsregler, som i noen grad bidrar til hyppigere permitteringer, kan man ikke anslå næringens usikkerhet ved å studere variasjon i permitteringer direkte. Det samme gjelder da også for andre størrelser som har sammenheng med permitteringer, som variasjoner i produksjon eller sysselsetting.

Permitteringsomfanget i fiskeindustrien har imidlertid gått mye ned over tid, jf. kapittel 4. Det kan tyde på at særpreget ved næringen er redusert over årene, og at særreglene er mindre viktige nå enn tidligere. Mangel på råstoff er den klart viktigste årsak til permitteringer. Kun unntaksvis skyldes permitteringen andre forhold.

En del av nedgangen i permitteringsomfanget har trolig sammenheng med at den oppdrettsbaserte delen av næringen har ekspandert. Sikrere tilgang på råstoff, i form av oppdrettsfisk, har ført til at næringen samlet sett ikke står overfor like stor usikkerhet knyttet til tilgangen på råstoff. Samtidig opplever den tradisjonelle delen av næringen, som er basert på villfisk, fortsatt variasjon og usikkerhet i tilgangen på råstoff.

Men det kan også være at den delen av fiskeindustrien som er basert på villfisk i større grad enn tidligere klarer å tilpasse seg varierende råstofftilgang. Fiskeindustriens evne til å håndtere svingninger påvirkes både av overordnede fiskeripolitiske rammebetingelser og organiseringen i den enkelte bedrift. Permitteringsregelverkets utforming kan påvirke hvordan den enkelte bedrift tilrettelegger for variasjoner i aktivitet.

Usikkerhet særlig knyttet til råstofftilgang

Fiskeindustrien er ikke alene om å oppleve svingninger i aktiviteten. Det er – i varierende grad – elementer av usikkerhet i all næringsvirksomhet. Sammenliknet med mange andre næringer synes variasjon og usikkerhet i fiskeindustrien særlig å være knyttet til råstofftilgang, mens usikkerheten knyttet til etterspørselssiden ikke synes å være større enn i mange andre næringer. Variasjoner i etterspørselen er noe som i prinsippet kan ramme enhver næringsdrivende virksomhet.

Permitteringsvolumet i fiskeindustrien har over tid hatt liten samvariasjon både med de økonomiske konjunktorene og det samlede permitteringsvolumet. Det kan tolkes som at næringen står overfor mindre systematisk risiko på makrosiden, men mer usystematisk bedriftsintern risiko enn mange andre næringer. Slik risiko kan reduseres ved ulike former for diversifisering av aktiviteten.

Det er klare sesongsvingninger i fiskeindustrien, jf. kapittel 3. Også annen aktivitet og andre næringer har tydelige sesongsvingninger. Drift av skisentre og campingplasser, asfaltbransjen, snøbrøyting, veirydding og skogsdrift er eksempler på slik sesongbasert virksomhet.

6.2 Er det mulig å skille fiskeindustrien etter råstoff?

Framveksten av oppdrettsnæringen har ført til utvikling av en ny fiskeindustri som i større grad kan planlegge tilgangen på råstoff sammenliknet med den tradisjonelle fiskeindustrien. Det kan tale for å skille de to delene av næringen, og eventuelt å oppheve særordningene for den delen som mottar råstoff fra oppdrett.

Arbeidsgruppen er bedt om å vurdere om det er mulig og hensiktsmessig å skille fiskeindustrien i to deler, avhengig av type råstoff (oppdrett, villfisk), og hvordan dette eventuelt kan gjøres. I dette avsnittet drøftes om det er mulig. I avsnitt 6.3.3 vurderer arbeidsgruppen om det er hensiktsmessig å foreta et slikt skille i fiskeindustrien.

Er det mulig å skille næringen etter type råstoff?

Det er ganske enkelt å identifisere og skille mellom de to typene råstoff, oppdrettsfisk og villfisk, men det er ikke like enkelt å skille selve næringen i to, etter om den tilvirker oppdrettsfisk eller villfisk.

I kapittel 3 har arbeidsgruppen blant annet beskrevet hvordan fiskeindustrien er organisert. Der framkommer det at industrien basert på villfisk og oppdrett er organisert grunnleggende forskjellig. Mange bedrifter i fiskeindustrien er i hovedsak spesialiserte, hvor noen foredler villfisk og andre foredler oppdrettsfisk. Videre er ikke nødvendigvis mottakene som mottar villfisk og de som mottar oppdrettsfisk lokalisert på de samme geografiske stedene. Felles for både mottakene av villfisk og oppdrettsfisk er at de ofte ligger i mindre lokalsamfunn, ofte med lite annen industri i nærheten. Etter arbeidsgruppens erfaring er det tradisjonelt forholdsvis lite innslag av bedrifter som veksler mellom tilvirkning av de to typene fisk. Det tyder på at det *i utgangspunktet* bør kunne være mulig å skille mellom bedrifter som (i hovedsak) foredler villfisk og andre som (i hovedsak) foredler oppdrettsfisk.

Samtidig ser man endringer i retning av at flere bedrifter i større grad ønsker å benytte seg av begge typer råstoff. Det kan gjøre produksjonen mer robust og legge til rette for mer kontinuerlig drift, siden det er ulike sesonger i ulike deler av næringen. En videre utvikling i denne retningen kan derfor være både ønskelig og sannsynlig. Framvekst av oppdrett av torsk vil trolig kunne bidra til en mer kombinert drift.

Det finnes ikke et register i dag som kan brukes for å skille næringen i to etter type råstoff, så langt arbeidsgruppen er kjent med. Næringskodene til Statistisk sentralbyrå går på tvers av fiskeindustrien og er ikke egnet til å skille mellom den delen av fiskeindustrien som baserer sin aktivitet på villfisk og den delen som baserer seg på oppdrettsfisk, jf. kapittel 3. Statistisk sentralbyrå har opplyst at næringsgrupperingen vil bli revidert i 2025. Det er uklart nå om en slik endring vil kunne gjøre det mulig å skille næringskodene etter type råstoff. Samtidig klarer både Nofima og Nav å lage statistikk som skiller henholdsvis sysselsettingen og permitteringer etter ulike deler av næringen, jf. kapittel 3 og 4. Men dette er skiller som er laget for å produsere statistikk, og som trolig vil være lite egnet for en administrativ håndtering av ulike typer regelverk for ulike deler av næringen.

Tre muligheter for å etablere et skille

For å kunne håndtere et eventuelt skille på tvers av næringen, er det en forutsetning at det vil være praktisk gjennomførbart å skille mellom virksomheter som benytter villfisk og virksomheter som benytter oppdrettsfisk i produksjonen. Dersom det skal kunne gjennomføres på en smidig måte, er det nødvendig at både arbeidsgivere, arbeidstakere og

Nav lett kan skaffe seg de nødvendige opplysningene, slik at de vet hvilke regler som kommer til anvendelse.

Arbeidsgruppen har kommet til at et eventuelt skille av fiskeindustrien i to deler, etter type råstoff (oppdrett, villfisk), kan gjøres på tre ulike måter:

- Etablere et nytt register over bedrifter, med oversikt over hvilken del av næringen de tilhører.
- Legge inn nødvendige opplysninger i a-ordningen.
- Basere på selvrapporterte opplysninger fra bedriftene ved hver enkelt permittering.

Oppretting av et eventuelt nytt register vil ha administrative kostnader, både til etablering og drift. En eventuell tilrettelegging i a-ordningen kan ta tid, og forutsetter at det er mulig.³⁶ Det kan for eksempel være vanskelig å tilpasse a-ordningen til næringsspesifikke behov. Det som inntas i a-ordningen bør trolig kunne brukes på flere områder.

Det vil som nevnt være spesielle utfordringer knyttet til de bedriftene som foredler begge typer fisk. Et register vil trolig måtte basere seg på hva som er bedriftenes hovedaktivitet og der hovedtyngden av råstoff ligger, mens selvrapporterte opplysninger fra bedriftene eventuelt kan tilrettelegges for hver enkelt sak. Det vil da være opplysninger som må vedlegges den enkelte dagpengesøknad.

Ut over overgangskostnader vil administrative kostnader ved et slikt skille trolig være små på sikt, avhengig av hvilken løsning som eventuelt velges. Oppslag i et register eller i a-ordningen, eller eventuelt manuell sjekk av dokumentasjon, vil trolig være lite tidkrevende for Nav. Kostnader ved drift av et eventuelt nytt register er ikke vurdert.

Det er dessuten et forholdsvis begrenset antall saker, noe som også tilsier liten administrativ belastning i oppfølgingen. En eventuell fjerning av særreglene for en del av næringen vil dessuten kunne innebære ytterligere reduksjon i antall saker.

Trolig vil kvaliteten på opplysningene bli bedre med et eget register eller registrering i a-ordningen enn ved manuell dokumentasjon i den enkelte sak. Selvrapporterte opplysninger vil være et mer tillitsbasert system. Siden bedriftene vil ha egeninteresse i å komme inn under den mest gunstige permitteringsordningen, vil en eventuell ordning også kunne kreve kontroll i ettertid.

I avsnitt 6.3.3 kommer arbeidsgruppen tilbake til en vurdering av hensiktsmessigheten av å foreta et slikt skille.

6.3 Arbeidsgruppens vurderinger av særreglene

6.3.1 Vurdering av dagens ordning

I avsnitt 6.1 vurderte arbeidsgruppen om begrunnelsen for særreglene i fiskeindustrien fortsatt har gyldighet. I dette avsnitt vurderer arbeidsgruppen særreglene ut fra et bredere sett med kriterier og mulige konsekvenser. Arbeidsgruppen vil vurdere særreglene etter næringens behov for permitteringsmuligheter opp mot felleskapets ønske om god felles bruk av ressursene, arbeidstakernes behov for inntektssikring og forutsigbarhet, kostnadsfordelingen mellom aktørene og hensynet til administrativ enkelhet.

---

³⁶ A-ordningen er en samordnet måte for arbeidsgivere å rapportere opplysninger om inntekt og ansatte til NAV, SSB og Skatteetaten, se [Om a-ordningen - Skatteetaten](#).

Næringens behov for permitteringsmuligheter og samfunnets behov for god utnyttelse av ressursene

I avsnitt 6.1 peker arbeidsgruppen på at det er flere faktorer som bidrar til usikkerhet og uforutsette svingninger i fiskeindustrien. Det gjelder særlig den delen av sektoren som baserer seg på villfisk. Det kan særlig knyttes til svingninger i råstofftilgang. Også innslaget av offentlige reguleringer setter sitt preg på næringen.

Særreglene gir fiskeindustrien gode muligheter til å beholde kvalifisert arbeidskraft gjennom midlertidige innskrenkninger. Betydningen av å kunne holde på kvalifisert arbeidskraft kan variere i ulike deler av industrien. Ifølge næringen krever for eksempel filetproduksjon av torsk og sei større grad av fagarbeidere og erfarne arbeidere enn enkel sløyving og hodekapping. Filetbedrifter med helårlig produksjon er derfor mer avhengig av en stabil arbeidsstokk. Disse har gjerne et fast ansettelsesforhold. Skiftende behov for arbeidskraft som følger av varierende råstofftilgang ivaretas i noe grad av ulike former for midlertidig tilsetting og innleie.

Det kan være vanskelig å unngå perioder med mangel på råstoff, når produksjonen baseres på ferskt råstoff fra kystflåten, som er tilfellet for filetindustrien. Både vær og dårlig fiske vil tidvis gi stopp eller redusert produksjon. Bedrifter som baserer sin produksjon på arbeidskrevende bearbeiding er da særlig sårbare, sammenliknet med enklere operasjon som ferskpakking.

Det er imidlertid usikkerhet og svingninger i mange bransjer. Permitteringsregelverket bør i utgangspunktet ikke forskjellsbehandle mellom bransjer. Særreglene innebærer i realiteten en subsidiering av fiskeindustrien gjennom folketrygden. Det kan innebære at næringen binder opp mer arbeidskraft og kapital enn det som er samfunnsøkonomisk lønnsomt.

På generell basis kan man også tenke seg at særreglene for permittering bidrar til å svekke bedriftenes insentiver til å tilpasse aktiviteten til svingningene på andre måter, gjennom planlegging, ressursstyring og omlegging til mer kontinuerlig drift. Nav erfarer for eksempel at det kan virke som om enkelte planlegger driften utfra permitteringer i deler av året, jf. kapittel 5. Næringen kan dermed bli mindre tilpasningsdyktig og dynamisk enn den ellers kunne vært. Samtidig må det tas høyde for at flere bedrifter i villfiskindustrien er små bedrifter, ofte lokalisert i mindre kommuner langs kysten med store avstander til andre næringsaktører. Dette er forhold som kan begrense forutsetningene for å diversifisere driften.

Dagens permitteringsregelverk kan også i for liten grad bidra til at arbeidskraft finner veien fra bedrifter med lav aktivitet, for eksempel i lavsesong, til bedrifter med høy aktivitet, for eksempel i høysesong. Permitterte er mindre aktive arbeidssøkere enn ordinært ledige. Få vil være tilgjengelige for bedrifter med et midlertidig behov for arbeidskraft eller for ekspanderende bedrifter. Det kan derfor være en potensiell fare for at permitterte arbeidstakere holdes borte fra arbeidsmarkedet i en for lang periode. Permitteringene i fiskeindustrien er imidlertid preget av hyppige, men kortvarige permitteringer. Det typiske permitteringsmønsteret i fiskeindustrien begrenser derfor denne risikoen, selv om noen går lenge permittert også i denne næringen. Det kan også være et spørsmål om mulighetene for alternativt (midlertidig) arbeid i små lokale arbeidsmarkeder. Samtidig bor det flest permitterte fra fiskeindustrien i Nord-Norge, jf. kapittel 4, og her er mangelen på arbeidskraft særlig stor, jf. Navs bedriftsundersøkelse.³⁷

---

³⁷ Navs bedriftundersøkelse 2023: [NAV's bedriftsundersøkelse 2023 \(2\).pdf](#)

Bedriftenes bruk av korttidsarbeidskraft

Permitteringer er en av flere muligheter arbeidsgiverne har til å tilpasse arbeidsstokken ved uforutsette svingninger i arbeidskraftbehovet. Særreglene er godt innarbeidet som en del av rammevilkårene for næringen. Det bidrar til at næringen kan variere bruken av fast ansatte på en enkel og smidig måte, framfor tilknytningsformer som for eksempel innleie eller midlertidige ansettelser.

Adgangen til innleie er nylig strammet inn, og det kan trekke i retning av økt bruk av andre tilknytningsformer, herunder fast ansatte. Det vil også kunne øke bruken av permitteringer for å håndtere svingninger i bruken av fast ansatte.

Særreglene bidrar til at bedriftene i fiskeindustrien kan holde på et jevnt antall fast ansatte, slippe eventuelle kostnadskrevende ned- og oppbemanningsprosesser og opplæring av nye ansatte.

Bedriftene kan imidlertid håndtere svingninger i behovet for arbeidskraft også på andre måter enn permitteringer, ved for eksempel variasjoner i arbeidstid (f.eks. ved gjennomsnittsberegning av arbeidstiden) eller arbeidsoppgaver, og supplere med midlertidige ansettelser eller innleie fra andre produksjonsbedrifter eller ved lokal avtale om innleie fra bemanningsforetak dersom virksomheten er bundet av tariffavtale inngått med fagforening med innstillingsrett.

Arbeidstakernes behov for inntektssikring og forutsigbarhet

Særreglene medfører at arbeidstakere i fiskeindustrien har en svakere inntektssikring i starten av permitteringsperioden enn andre arbeidstakere, som har 15 dager med full lønn og tre dager uten lønn (som gir en kompensasjonsgrad på 83,3 prosent mot 62,4 prosent i fiskeindustrien de første 18 dagene). Det medfører videre at arbeidstakere i fiskeindustrien står uten inntekt ved ytterligere permitteringer, etter å ha nådd taket for rett til dagpenger etter 26 uker. En eventuell harmonisering av regelverket vil derfor bidra til å styrke inntektssikringen til de permitterte.

På den andre siden bidrar flere av de andre særreglene til å styrke inntektssikringen til permitterte i fiskeindustrien på andre måter. I tillegg til fravær av ventedager før dagpenger, gjelder det lavere krav til arbeidstidsreduksjon, mer gunstig beregning av «vanlig arbeidstid» ved avkorting og mer gunstig telling av dagpengeperioden for visse grupper delvis permitterte i fiskeindustrien. Det er også en unntaksordning som åpner opp for å forlenge perioden med rett til dagpenger under permittering ved uforutsette naturhendelser, jf. nærmere omtale under.

Dessuten støtter god adgang til permittering opp under målet om faste og ordinære ansettelser i heltidsstillinger. Det er til gunst for arbeidstakerne. Mindre sjenerøse permitteringsregler kan redusere muligheten for fast ansettelse, på bekostning av mer innleie- og midlertidige ansettelseskontrakter, jf. over.

Kostnadsfordelingen mellom aktørene

Utformingen av permitteringsregelverket hviler på en kostnadsfordeling mellom bedriftene, den ansatte og staten. I det ordinære regelverket betaler arbeidsgiverne en egenandel i form av lønnspliktdager i begynnelsen av permitteringsforløpet. Arbeidstakerne betaler en egenandel i form av redusert kompensasjon, dvs. dagpenger i stedet for ordinær lønn. Og staten tar en betydelig del av kostnadene ved permittering i form av å yte dagpenger til de permitterte.

I særreglene for fiskeindustrien er det en skjev byrdefordeling mellom arbeidsgivere og arbeidstakere, ved at arbeidstakerne har egenandel gjennom kompensasjonsgraden i dagpengene (på 62,4 prosent av tidligere inntekt), mens arbeidsgiverne ikke har egenandel. Videre ved at arbeidstakere står uten inntekt ved permitteringer utover 26 uker innenfor 18 måneder. På den andre siden har permitterte i fiskeindustrien ingen ventedager før dagpenger gis.

Myndighetene er opptatt av at belastningen på offentlige budsjetter ikke blir for stor. De viktigste virkemidlene for å regulere dette er antallet lønnspliktdager en arbeidsgiver betaler i begynnelsen av permitteringene, og maksimal lengde på dagpengeperioden for de permitterte og arbeidsgivers fritaksperiode fra lønnsplikt. Men også en rekke andre mer detaljerte særregler påvirker fordelingen, jf. gjennomgangen av særreglene, regel for regel, under.

Administrativ enkelhet

Administrativ enkelhet er viktig for en hensiktsmessig bruk av permitteringsordningen. Det vil være til fordel for både Nav, arbeidsgiverne og den permitterte.

Særreglene innebærer blant annet at Nav må vurdere bransjetilhørighet ved behandling av dagpengesøknader ved permitteringer. Det kan i enkelte situasjoner være utfordrende, fordi det ikke bestandig er like opplagt ut fra innsendt dokumentasjon om bedriften tilhører fiskeindustrien eller ikke, jf. kapittel 5.

Mange kortvarige permitteringer, slik som i fiskeindustrien, innebærer i utgangspunktet administrativt arbeid gjennom behandling av dagpengesøknader. Særregelen om lengre avbruddsperiode for nytt krav om dagpenger må fremmes (26 vs. 6 uker) motvirker trolig dette i noe grad.³⁸

Særregler i seg selv er administrativt krevende, blant annet i form av opplæring, egne vurderinger og systemtilpasninger. Men siden Nav i liten grad vurderer permitteringsårsak i fiskeindustrien, jf. kapittel 5, er den enkelte dagpengesak omtrent like belastende å behandle i fiskeindustrien som ellers, ifølge Nav.

6.3.2 Vurdering regel for regel

I dette avsnittet vurderes de enkelte særreglene, regel for regel. Begrunnelsene for de enkelte reglene er også omtalt i kapittel 5.

Ikke lønnsplikt for arbeidsgiver: Fravær av lønnsplikt i begynnelsen av permitteringsperioden er trolig den viktigste særregelen for å imøtekomme næringens behov for fleksibilitet og muligheter til å håndtere brå, hyppige og kortsiktige svingninger. Det bidrar til at arbeidsgiverne kan permittere uten kostnader, men også til at de kan ta tilbake arbeidstakere uten å risikere en ny lønnspliktperiode når de har behov for å permittere på nytt.³⁹ Samtidig er dette trolig også den *særregelen* som har størst betydning for permitteringsmønsteret i næringen, med stort omfang av hyppige og kortvarige permitteringer.

Fravær av lønnsplikt kan også ha noen uheldige sider, for eksempel når det gjelder bedriftenes insentiver til å tilpasse produksjonen til variasjoner i aktivitet gjennom planlegging og

---

³⁸ Dersom det i fiskeindustrien arbeides mindre enn 26 uker og dagpengeforholdet er stanset, må det søkes om gjenopptak. Det er enklere å behandle en søknad om gjenopptak enn en ny søknad.

³⁹ Ny lønnspliktperiode inntreffer etter det ordinære regelverket dersom arbeidstakeren blir permittert på nytt etter å ha arbeidet i mer enn seks uker hos permitterende arbeidsgiver.

ressursstyring. Det er normalt ikke en myndighetsoppgave å støtte bedrifter med varierende aktivitet. Det kan også stilles spørsmål ved om kostnadene ved kortvarige permitteringer er noe bedriftene selv bør bære. Normale kortvarige fluktuasjoner i arbeidskraftbehovet bør normalt ikke slå ut i overvelting av lønnskostnader fra bedrifter til staten.⁴⁰

Fravær av lønnspliktperiode i fiskeindustrien gir svakere inntektssikring for de permitterte og en skjev kostnadsfordeling mellom aktørene, jf. over. Ved permitteringer utover 26 uker innenfor 18 måneder står arbeidstaker også uten inntekt ved ytterligere permitteringer, mens arbeidsgiver ikke har lønnsforpliktelser. Mange kortvarige permitteringer fører også til mange søknader om dagpenger under permittering, med de administrative kostnadene det innebærer for Nav. Slike momenter kan – isolert sett – trekke i retning av en eller annen form for egenandel også for arbeidsgiver, for eksempel en kortere lønnspliktperiode.

Ikke ventedager før dagpenger gis til permitterte (mot 3 dager ellers): Dette må ses i sammenheng med punktet over, altså at arbeidsgiver ikke har lønnsplikt. Permitterte i fiskeindustrien mottar dermed ikke lønn fra arbeidsgiver i starten av permitteringsperioden, og vil derfor ha en høyere egenandel enn permitterte i andre næringer. Fravær av ventedager kompenserer for en del av dette.

At det ikke er ventedager har også sammenheng med at permitteringene som følge av manglende råstofftilgang på grunn av værforhold, gjerne oppstår på kort varsel og kan være kortvarige. Fiskeindustrien bruker permitteringer hyppigere og forløpene er gjennomgående av kortere varighet enn i arbeidslivet ellers. Nye ventedager ved hver permittering ville kunne gi de permitterte en særlig høy egenandel.

Dersom spørsmålet om lønnsplikt i fiskeindustrien aktualiseres, bør også spørsmålet om og sammenhengene med ventedager inngå i en samlet vurdering.

Mindre krav til arbeidstidsreduksjon (40 vs. 50 prosent): Dette har også vært sett i sammenheng med at fiskeindustrien er unntatt fra lønnsplikt under permittering. Mindre krav til arbeidstidsreduksjon fører til at det er større muligheter for den permitterte til å kunne kombinere delvis permittering med delvis arbeid, uten at dagpengene faller helt bort. Det er til gunst for arbeidstakeren. Regelen kan også gi økt fleksibilitet for arbeidsgiver, ved at de kan permittere delvis fra 40 prosent og oppover samtidig som arbeidstakerne sikres delvis kompensasjon gjennom dagpenger. Dersom spørsmålet om (en eller annen form for) lønnsplikt i fiskeindustrien aktualiseres, bør også denne særregelen inngå i en samlet vurdering.

Adgang til å forlenge perioden ved særlige uforutsette naturhendelser: I høringsnotatet av 12.10.2021 om denne unntaksbestemmelsen la departementet til grunn at «[-] unntaksbestemmelsen kommer til anvendelse for uforutsette naturomstendigheter, dvs. naturhendelser som inntrer plutselig, mer eller mindre uten varsel, og på en måte som gjør dem vanskelig å

---

⁴⁰ I den partssammensatte arbeidsgruppen fra 2018, står det blant annet om lønnspliktperiode generelt: «Arbeidsgruppen peker på at det er hensyn som tilsier at lønnspliktperioden i starten av en permitteringsperiode ikke bør være for kort. Normale kortvarige fluktuasjoner i arbeidskraftbehovet bør ikke slå ut i overvelting av lønnskostnader fra bedrifter til staten. Mange kortvarige permitteringer innebærer også mye administrativt arbeid for arbeids- og velferdsforvaltningen gjennom behandlingen av dagpengesøknader. ... På den annen side er det også hensyn som tilsier at lønnspliktperioden i starten heller ikke bør være for lang. Hvis den er for lang, vil permittering bli svært kostbart for bedrifter som opplever en nedgang i arbeidskraftsbehovet de ikke kan påvirke. Det kan føre til at oppsigelser blir valgt hyppigere.» ([Arbeidsgiverbetalingen i permitteringsordningen og lovfesting av rett til drøfting og varsling ved permittering \(regjeringen.no\)](#))

forutse og innrette virksomheten etter. I forbindelse med at forslaget om unntaksbestemmelsen ble fremmet i statsbudsjettet for 2020, ble den voldsomme algeoppblomstringen i Nord-Norge forsommeren 2019 nevnt som et eksempel på en slik ekstraordinær hendelse. Lignende ekstraordinære hendelser vil kunne være av en tilsvarende karakter og komme så brått på at de i liten grad vil være mulig å forutse. Det vil være hensiktsmessig at vurderingene av naturhendelsen i det enkelte tilfelle gjøres i tråd med praksis etter den tilsvarende bestemmelsen i permitteringslønnsloven § 3 annet ledd. Arbeids- og velferdsdirektoratet har opplyst at denne unntaksbestemmelsen i praksis er anvendt ved permitteringer som direkte har skyldtes brann, ras, flom o.l.

Når det gjelder permitteringer som skyldes brann og ulykker ellers, kan vi ikke se at fiskeindustrien etter de øvrige forholdene som fritar fra arbeidsgiverperiode etter permitteringslønnsloven § 3 annet ledd, vil være i en særstilling sammenlignet med øvrige næringer. Departementet mener derfor at brann og ulykker ikke skal gi grunnlag for forlengelse av perioden med rett til dagpenger under permitteringer».⁴¹

Adgangen til å forlenge perioden med dagpenger under permittering etter denne bestemmelsen er hittil ikke benyttet. Begrunnelsen for særregelen gjelder etter arbeidsgruppens vurdering fortsatt. Uforutsette naturhendelser kan oppstå. Særregelen har dessuten virket i for kort tid til at det er aktuelt å vurdere den.

Unntaksbestemmelsen ble innført i januar 2022, samtidig med at perioden med dagpenger ble redusert fra 52 til 26 uker innenfor 18 måneder i fiskeindustrien. Permitterte i fiskeindustrien fikk da samme ordinære dagpengevarighet som andre. Som beskrevet i kapittel 4, er det flere arbeidstakere i fiskeindustrien som nå mister retten til dagpenger, fordi de har vært permittert lenger enn 26 uker. Hva som skjer med disse er usikkert. De som fortsatt er permitterte blir stående uten inntekt. Det er behov for mer kunnskap om permitteringsatferd og hva som skjer med de permitterte etter dagpengeperioden.

Dersom perioden med rett til dagpenger utvides fra 26 til 52 uker kan unntaksbestemmelsen falle bort. Dersom den skal videreføres, kan det vurderes om det er behov for å tydeliggjøre hvilke tilfeller som faller inn under bestemmelsen, og eventuelt hvilke tilfeller som ikke omfattes.

Bare uker med arbeid teller med i beregning av «vanlig arbeidstid»: Denne regelen er til gunst for arbeidstaker med tidligere variabel arbeidstid, se kapittel 5. Når kun uker med arbeid teller med i beregningen av «vanlig arbeidstid», vil den bli høyere enn etter de generelle reglene. Det er en fordel for permitterte ved eventuell avkorting av dagpenger ved samtidig arbeid. For inngangsvilkåret betyr høyere arbeidstid at kravet om arbeidstidsreduksjon øker, men at antall timer man kan jobbe uten å overstige terskelen på inngangsvilkåret også øker.

Begrunnelsen for særregelen er at det tradisjonelt er lagt til grunn at normaltstanden for næringen er varierende arbeidsmengde fordi tilgangen på råstoff er ujevn. Det gjelder iallfall den delen av næringen som baserer seg på villfanget fisk. Særregelen gjelder både de som blir arbeidsledige og de som permitteres fra fiskeindustrien.

Særregelen er administrativt krevende både for de permitterte og for Nav, fordi det innebærer at man bare skal forholde seg til uker med faktisk arbeid ved beregning av «vanlig arbeidstid», jf. kapittel 5. Det kan være vanskelig å dokumentere for den permitterte, og vanskelig for Nav å kontrollere, fordi arbeidstimene i a-ordningen er rapportert per måned. Regelen skaper særlige utfordringer for permitterte med flere arbeidsgivere, som har arbeidet

---

⁴¹ [Høring - Unntaksregel ved reduksjon av perioden med rett til dagpenger under permittering i fiskeindustrien - regjeringen.no](https://www.regjeringen.no)

både innenfor og utenfor fiskeindustrien i beregningsperioden. I slike tilfeller må man forholde seg til to sett av beregningsregler.

Lengre avbruddsperiode før nytt krav om dagpenger må fremmes (26 vs. 6 uker):

Arbeidsgruppen har vanskelig for å se en god begrunnelse for hvorfor avbruddsperioden skal være på 26 uker. Så lang avbruddsperiode, medfører i praksis at mange permitterte i fiskeindustrien sjelden må søke om dagpenger på nytt, ettersom mange ikke arbeider mer enn 26 uker sammenhengende hos permitterende arbeidsgiver. Om det lønner seg med ny søknad eller gjenopptak for den permitterte vil ellers kunne variere fra tilfelle til tilfelle.

En «fortsett permittering» innebærer i *andre næringer* at arbeidsgiverne ikke har ny varslingsplikt, ikke får noen ny arbeidsgiverperiode med lønnsplikt og at arbeidstakerne heller ikke vil måtte søke dagpenger på nytt og få nye ventedager etter kortere avbrudd i en permittering (inntil seks uker). Arbeidsavbrudd som er kortere enn seks uker, anses med andre ord ikke å avbryte en løpende permittering i andre næringer, jf. kapittel 5. Siden det ved permitteringer i fiskeindustrien verken er lønnsplikt eller ventedager, har særregelen antakelig liten praktisk betydning i dag.

Dersom (en eller annen form for) lønnsplikt innføres, vil denne særregelen kunne få større betydning.

Som ved permitteringer ellers, bør det være en sammenheng mellom når det i henhold til avtaleverket anses å foreligge en ny permittering med tilhørende drøftings- og varslingsplikt, og når det må søkes om dagpenger på nytt. Det har også sammenheng med behovet for å vurdere om grunnlaget for den aktuelle permitteringen, og dermed også dagpengeretten, er til stede. Det er ikke gitt at et permitteringsvarsel og oppgitt permitteringsårsak er dekkende for så lange perioder som 26 uker eller mer. Det trekker i retning av at lengden på avbruddsperioden bør være den samme for permitterte i fiskeindustrien som for ordinært permitterte, altså 6 uker.

Nye dagpengesøknader for hver ny permittering må veies opp med at det vil være mer administrativt krevende for arbeidstakerne og Nav.

Telling av permitteringsperioden på 26 uker innenfor 18 måneder likt med telling av dagpenger: For permitterte i fiskeindustrien telles perioden med rett til dagpenger bare ned for meldeperioder hvor det utbetales dagpenger, det vil si etter de samme prinsippene som gjelder for «ordinære» (arbeidsledige) dagpengemottakere, jf. folketrygdloven § 4-15. For permitterte i andre næringer, beregnes perioden med rett til dagpenger på samme måte som den perioden arbeidsgiver er fritatt fra lønnsplikt (fritaksperioden), som i noen tilfeller kan gi et raskere forbruk av perioden. Dermed vil dagpengeperioden for permitterte i fiskeindustrien telles ned saktere (dvs. forbrukes senere) enn for ordinært permitterte. Det har først og fremst betydning for visse grupper delvis permitterte.

Særregelen støtter opp under delvis permitterte. At man i perioder er delvis permittert og delvis i jobb, kan være å foretrekke framfor å være helt permittert over lenger tid. Særregelen er imidlertid utfordrende for Nav, som må forholde seg til flere ulike telleregler. Videre kan den også skape usikkerhet for bedrifter om hvor lang permitteringsperioden faktisk er, jf. kapittel 5.

Spørsmålet om hvordan dagpengeperioden generelt telles og forbrukes ligger utenfor mandatet for arbeidsgruppen. Konsekvensen av at perioden telles som den gjør, har større konsekvenser når perioden med rett til dagpenger under permitteringer i fiskeindustrien er begrenset til 26 uker i løpet av 18 måneder, enn når perioden er mer langvarig.

Dersom spørsmålet om (en eller annen form for) lønnsplikt ved permitteringer i fiskeindustrien aktualiseres, kan det være naturlig å også vurdere om stønadsperioden skal telles på samme måte som for ordinært permitterte, siden permitterte i fiskeindustrien da vil omfattes av permitteringslønnsloven.

Navs praktisering av særreglene

I tillegg til særreglenes innhold har også Navs praktisering av disse betydning for hvordan de virker. I kapittel 5 er Navs praktisering av særreglene omtalt. Der kommer det blant annet fram at Nav utreder permitteringsårsakene i mindre grad i saker fra fiskeindustrien sammenliknet med permitteringsaker fra andre næringer. De fleste permitteringer skyldes mangel på råstoff, og Nav godtar i all hovedsak det som begrunnelse. Årsaken til det er at det i liten grad er mulig for Nav å etterprøve råstoffmangel. Videre vurderer ikke Nav hva arbeidsgiver har gjort for å unngå permittering ved regelmessige sesongvariasjoner, i motsetning til i permitteringsaker fra andre næringer.

Denne praksisen har sammenheng med den generelle begrunnelsen for særreglene for næringen; svingninger og variasjoner i råstofftilgangen er nærmest normalsituasjonen her. Videre skal det som hovedregel legges til grunn at vilkårene for å motta dagpenger under permittering er oppfylt dersom det dokumenteres enighet mellom arbeidsgiver og arbeidstaker om at grunnlaget for permittering foreligger.

Arbeidsgruppen vil minne om at det som hovedregel skal legges til grunn at vilkårene for dagpenger er oppfylt dersom det dokumenteres enighet mellom arbeidsgiver og arbeidstaker om at grunnlaget for permittering foreligger og det på denne måten godtgjøres at virksomheten har gjort det som med rimelighet kan forventes for å unngå permittering og at årsaken ligger utenfor det som arbeidsgiver kan påvirke, jf. dagpengeforskriften § 6-1 andre ledd. Unntaksvis kan det være tvil om vilkårene for dagpenger er oppfylt, selv om slik enighet er dokumentert. I slike tilfeller kan det innhentes ytterligere opplysninger om grunnlaget for permitteringen for å vurdere om vilkårene er oppfylt.

Som nevnt i avsnitt 5.3, må Nav få dokumentert når varslingsfristen i det enkelte tilfellet er utløpt. Det er nødvendig for å konstatere fra hvilken dato permitteringen er iverksatt, slik at dagpenger blir innvilget fra riktig dato. Varslingsfristen er i likhet med vilkåret om saklig grunn for permittering avtaleregulert, slik at Nav i liten grad kan ta stilling til hvilken frist som i henhold til avtaleverket skal legges til grunn i det enkelte tilfellet. Nav bruker informasjonen i permitteringsvarselet først og fremst som en del av grunnlaget for å vurdere om og fra hvilket tidspunkt kriteriene for å få dagpenger er oppfylt, og ikke for å vurdere om permitteringsvarselet er i tråd med avtaleverket.

Særmerknad fra LO, NNN og Fellesforbundet:

LO, NNN og Fellesforbundet mener det er uholdbart at permitterte i fiskeindustrien blir stående uten inntekt når dagpengeperioden er brukt opp. Disse medlemmene mener derfor at perioden med rett til dagpenger bør utvides fra 26 uker til 52 uker innenfor en 18 måneders periode. Et alternativ kan være at arbeidsgiver får lønnsplikt når tillatt periode med dagpenger (26 uker) er brukt opp, slik regelen er for andre permitterte. Særreglene om unntak fra lønnspliktperiode I og unntak fra ventedager kan likevel bestå.

LO, NNN og Fellesforbundet er svært bekymret over enkelte arbeidsgiveres bruk, og Navs håndtering, av åpne permitteringsvarsler (ref. avsnitt 5.3.6 «Åpne permitteringer»), - noe som fratrar ansatte muligheten til nye drøftinger rundt permitterings situasjonen. Åpne permitteringsvarsler kan ikke dokumentere at vilkåret om gyldig permitteringsårsak er

oppfylt. Disse medlemmene forventer at Nav umiddelbart strammer inn på, og retter opp i, uriktig praktisering av permitteringsreglene.

Særmerknad fra NHO:

Under en viss tvil støtter NHO ønsket om å øke perioden med rett til dagpenger under permittering fra 26 til 52 uker innenfor en 18 månedersperiode for bedrifter som baserer seg på villfisk. NHO viser til at Regjeringen reduserte perioden fra 52 til 26 uker i 2020/2021. Tariffpartene protesterte på denne reduksjonen og ble i tariffoppgjøret i 2020 enige om å jobbe for å få reversert dette vedtaket. NHO vil likevel peke på at 52 ukers permittering er en svært lang permitteringsperiode. Man kan stille spørsmål ved om en så lang permitteringsperiode i realiteten er midlertidig og om vilkårene for permittering i så fall er til stede.

Særmerknad fra Sjømat Norge:

Sjømat Norge støtter ønsket om å utvide perioden med rett til dagpenger under permittering fra 26 til 52 uker, innenfor en 18 måneders periode. Etter at Regjeringen reduserte perioden fra 52 til 26 uker i 2020/2021 har Sjømat Norge og NNN vært enige om å jobbe for å få reversert dette vedtaket.

Sjømat Norge avviser at dette kravet koples til en eventuell lønnsplikt for fiskeindustrien etter 26. uke.

Særmerknad fra Sjømatbedriftene:

Sjømatbedriftene støtter forslaget om å øke perioden med rett til dagpenger under permitteringer i fiskeindustrien, fra 26 til 52 uker i løpet av en 18-månedersperiode. Sjømatbedriftene er kjent med at tariffpartene i tariffoppgjøret 2020 ble enige om å jobbe for å reversere regjeringens vedtak om reduksjon av permitteringsperioden fra 52 til 26 uker. I likhet med NHO vil Sjømatbedriftene imidlertid bemerke at 52 ukers permittering i utgangspunktet er en lang permitteringsperiode.

Som Sjømat Norge avviser også Sjømatbedriftene at kravet kobles til en eventuell lønnsplikt for fiskeindustrien etter 26 uker.

Særmerknad fra Arbeids- og inkluderingsdepartementet og Arbeids- og velferdsdirektoratet:

Arbeidsgruppens medlemmer fra Arbeids- og inkluderingsdepartementet og Arbeids- og velferdsdirektoratet viser til Hurdalsplattformen, hvor det står at regjeringen vil videreføre særordninger for permittering i fiskeindustrien. Disse medlemmene mener likevel at det er grunn til å se nærmere på bestemmelser som i dag gjør at permitterte i fiskeindustrien står uten inntekt ved utløpet av dagpengeperioden.

Særmerknad fra Arbeids- og velferdsdirektoratet:

Arbeids- og velferdsdirektoratet viser til særmerknad fra LO, NNN og Fellesforbundet om håndtering av åpne permitteringsvarsler, og vil bemerke at det ikke er NAV sin oppgave å vurdere om permitteringsvarslet er i tråd med avtaleregelverket. NAV sin oppgave er å vurdere om vilkårene for dagpenger (under permittering) er oppfylt. For øvrig viser vi til kapittel 5.3.1 Varsel om permittering.

6.3.3 Skille fiskeindustrien etter råstoff

I avsnitt 6.2 har arbeidsgruppen vurdert om det er mulig å skille fiskeindustrien i to etter type råstoff, og har pekt på tre mulige måter å gjøre det på. I dette avsnittet vurderer arbeidsgruppen om det er hensiktsmessig å foreta et slikt skille.

Oppdrettsnæringen har ført til framvekst av en ny industri som ikke er like følsom for vær og vind og uforutsette endringer i tilgangen på råstoff som den tradisjonelle industrien. Selv om det er risiko også knyttet til å benytte oppdrettsfisk som råstoff, synes tilgangen på villfisk å stå i en særstilling. Både variasjoner i fiskebestand, kvoter og værforhold bidrar til at tilgangen på villfisk varierer mye, og mye av denne variasjonen er uforutsett og utenfor bedriftens kontroll.

Videre er offentlige reguleringer forskjellige i de to delene av næringen. Mens oppdrettsfisk kan selges i et fritt marked, er villfiskbasert industri lovpålagt å kjøpe råstoff gjennom et salgslag som har monopol på omsetning av villfanget fisk. I tillegg er villfiskbasert industri forhindret fra å eie majoritetsposter i fiskefartøy, og på den måten styre egen råstofftilgang. Oppdrettsnæringen står på sin side fritt til å høste fordelene av at de ulike delene av verdikjeden er integrert i samme selskap. Det gir mer stabile rammebetingelser, mindre usikkerhet og større muligheter for tilpasning og kontroll.

Dette er faktorer som bidrar til at det er lettere for oppdrettsbasert industri å tilpasse seg svingninger i råstofftilgangen. Det lave antallet permitteringer i den delen av næringen som benytter oppdrettsfisk tyder også på at behovet for særregler er mindre i denne delen av fiskeindustrien.

Det er likevel usikkerhet og svingninger også i den delen av fiskeindustrien som slakter og bearbeider oppdrettsfisk. Særlig gjelder det risiko knyttet til biologisk risiko, hvor lakselus, sykdom og alger kan føre til endring i slaktemønstre. Men det er usikkerhet og uforutsigbarhet i mange næringer. Det generelle permitteringsregelverket er etablert for å hjelpe bedrifter gjennom midlertidige perioder med mangel på arbeid. Det ser også ut til å være variasjon som kan knyttes til faste sesongmønstre, noe som har klar sammenheng med oppdrettsfiskens tilvekstsyklus og systemet for maksimalt tillatt biomasse i de enkelte anleggene. Permitteringsordningen er ikke ment å omfatte ordinære sesongmessige svingninger.

Permitteringsregelverket bør i utgangspunktet ikke forskjellsbehandle mellom næringer. Det kan for eksempel være vanskelig å forsvare at de som slakter og bearbeider råstoff fra havbruk skal ha andre – og vesentlig bedre – betingelser enn de som slakter og bearbeider råstoff fra landbruk, selv om betingelsene i disse to næringene ikke er helt like og sammenliknbare.

Ulike regler på tvers av fiskeindustrien vil innebære forskjellsbehandling mellom ulike bedrifter i samme næring. Det kan gi tilpasninger for å komme under et gitt regelregime, for eksempel ved å organisere virksomhet slik at man foredler både villfisk og oppdrettsfisk. Det kan gi mer bredde i produksjonen og legge til rette for mer kontinuerlig drift og således fremme mer effektiv ressursutnytting, men kan også redusere overgang fra hovedsakelig villfisk- til mer oppdrettsbasert foredling.

Uklarhet om hvilket område særreglene gjelder for

Uansett om det foretas et eventuelt skille av næringen som beskrevet over, bør det klargjøres bedre hvilket virkeområde særreglene skal omfatte.

I dag er særreglenes virkeområde definert forskjellig i ulike deler av regelverket:

- Permitteringslønnsloven gjelder ikke for «arbeidstakere i fiskeforedlingsbedrifter».
- Dagpengeforskriften gir særregler for permitterte i «fiskeforedlings- og sjømatindustrien, det vil si bedrifter for tilvirkning av saltfisk, tørrfisk og klippfisk, frysing av fisk, produksjon av fiskehermetikk og annen produksjon av sjømat- og fiskevarer, og i fiskeoljeindustrien».

I praksis er den ulike begrepsbruken i liten grad problematisert, til tross for at den kan være egnet til å skape uklarhet.

Oppdrett av fisk og skalldyr mv. faller etter ordlyden ikke inn under definisjonen av hvem som omfattes av særreglene, ettersom det må anses som produksjon av råstoff, og ikke bearbeiding eller foredling. Praksis fra Nav viser imidlertid at det ikke har vært noe klart skille i anvendelsen av regelverket mellom ansatte i havbruk (oppdrettsnæringen) og i fiskeindustri. Det har vært begrunnet med at det ofte er vanskelig å skille mellom de to kategoriene da mange bedrifter deltar i hele verdikjeden og driver med både oppdrett, slakt, filetering, frysing/foredling og salg. På denne bakgrunnen behandles havbruk av praktiske årsaker etter særreglene for permitterte i fiskeindustrien. Særreglenes virkeområde kunne trolig vært bedre avklart dersom det eksempelvis ble knyttet til SSBs næringskoder.

Arbeidsgruppens forslag

Arbeidsgruppen, med unntak av Sjømat Norge og Sjømatbedriftene, finner at begrunnelsene for særreglene er langt svakere for den delen av fiskeindustrien som foredler oppdrettsfisk enn for resten av industrien, og mener derfor det bør vurderes å skille fiskeindustrien i to etter råstoff, slik at den delen av næringen som bruker villfisk som råstoff fortsetter med særregler, mens den delen som bruker oppdrettsfisk ikke har særregler. Arbeidsgruppen har pekt på tre forskjellige måter for å gjøre det på i avsnitt 6.2. Ut over overgangskostnader, vil de administrative kostnadene ved et slikt skille trolig være små på sikt, avhengig av hvilken løsning som eventuelt velges. De må veies mot mulige gevinster. Gevinstene vil trolig særlig være knyttet til mulighetene for bedre bruk av ressursene og bedre inntektssikring for de permitterte i denne delen av næringen. Det vil også være kostnadmessige besparelser i form av mindre dagpengeutbetalinger fra Nav.

Hvis konklusjonen blir at fiskeindustrien skal skilles etter råstoff, er det mest naturlig at den delen av næringen som mottar råstoff fra oppdrett, følger det ordinære regelverket fullt ut. Det er ikke hensiktsmessig at denne delen av næringen skal ha enkelte særregler.

Videre mener arbeidsgruppen at man bør:

- Klargjøre hvilken sektor som skal falle inn under særreglene, jf. at det er definert forskjellig i permitteringslønnsloven og i dagpengeregelverket.
- Tydeliggjøre at havbruksnæringen (oppdrett) ikke inngår i særreglene.

Særmerknad fra Sjømat Norge og Sjømatbedriftene:

Sjømat Norge og Sjømatbedriftene mener at næringen som bruker villfisk som råstoff fortsatt må være omfattet av særreglene.

Sjømat Norge og Sjømatbedriftene mener imidlertid at også den delen av industrien som bruker oppdrettsfisk som råstoff, og de virksomhetene som kombinerer bruk av råstoff fra villfisk og oppdrettsfisk må omfattes av de samme særreglene.

Begrunnelsen for at bransjens næringsorganisasjoner mener at særreglene også må gjelde for oppdrettsindustrien, er at selv om oppdrettsindustrien har en mer forutsigbar og helårlig drift

enn villfiskdelen, så er heller ikke denne industrien upåvirket av råstoffmangel, jf. tabell 4.4. Det er flere faktorer som gjør tilgangen på råstoff tidvis usikker og uforutsigbar også for denne delen av næringen.

Først og fremst kan dårlig vær og mye vind påvirke både uttak, slakting og transport av oppdrettsfisken.

Videre innebærer produksjon av mat i sjø en biologisk risiko, hvor både temperaturforhold i sjøen, algeoppblomstring, og sykdoms- og lusehåndtering kan medføre endringer i planlagt produksjon.

Oppdrettsnæringen kan dessuten oppleve råstoffmangel på grunn av sesongvariasjoner drevet av blant annet temperatursvingninger, fiskens tilvekstprofil og forhold knyttet til systemet for maksimal tillatt biomasse (MTB).

Det vises for øvrig til beskrivelsen om industrien som baserer seg på oppdrettsfisk under avsnitt 4.3.3.

Andelen permitterte i oppdrettsindustrien utgjør en liten andel av det samlede permitteringsvolumet, jf. avsnitt 4.3.1. Sjømat Norge og Sjømatbedriftene mener at selv om permitteringsreglene ikke er hyppig brukt for oppdrettsdelen i fiskeindustrien, så er ikke det et argument for å fjerne reglene. Uavhengig av det lave permitteringsvolumet vil det likevel foreligge en stadig risiko for råstoffmangel slik som beskrevet over. Det vil da være både hensiktsmessig og fornuftig å opprettholde særreglene i fall behovet for å permittere oppstår.

6.3.4 Oppsummering

Arbeidsgruppen har vurdert særreglene i fiskeindustrien, og i tråd med mandatet, lagt vekt på om det er mulig og hensiktsmessig å skille fiskeindustrien i to deler etter råstoff. I tillegg har arbeidsgruppen vurdert enkelte andre sider knyttet til særreglenes anvendelsesområde, samt særreglenes innhold. Her oppsummeres arbeidsgruppens forslag.

Særreglenes anvendelsesområde

Arbeidsgruppen har vurdert om det er mulig å skille fiskeindustrien i to etter type råstoff, og har pekt på tre mulige måter å gjøre det på:

- Etablere et nytt register over bedrifter, med oversikt over hvilken del av næringen de tilhører.
- Legge inn nødvendige opplysninger i a-ordningen.
- Basere på selvrapporterte opplysninger fra bedriftene ved hver enkelt permittering.

Arbeidsgruppen, med unntak av Sjømat Norge og Sjømatbedriftene, finner at begrunnelsene for særreglene er langt svakere for den delen av fiskeindustrien som foredler oppdrettsfisk enn for resten av industrien, og mener det bør vurderes å skille fiskeindustrien i to etter råstoff. Den delen av næringen som bruker villfisk som råstoff fortsetter med særregler, mens den delen som bruker oppdrettsfisk ikke har særregler. I en slik vurdering må man veie det man kan oppnå av gevinster, blant annet i form av mer effektiv bruk av ressursene, bedre inntektssikring for de permitterte, og mindre dagpengeutbetalinger mot administrative kostnader. Se avsnitt 6.3.3 for særmerknad fra Sjømat Norge og Sjømatbedriftene.

Videre mener arbeidsgruppen at man bør:

- Klargjøre hvilken sektor som skal falle inn under særreglene, jf. at det er definert forskjellig i permitteringslønnsloven og i dagpengeregelverket.
- Tydeliggjøre at havbruksnæringen (oppdrett) ikke skal inngå i særreglene.

Særreglenes innhold

Arbeidsgruppen har beskrevet og vurdert innholdet i de ulike særreglene, og pekt på noen utfordringer ved disse.

Arbeidsgiver- og arbeidstakerorganisasjonene i arbeidsgruppen, dvs. NHO, Sjømat Norge, Sjømatbedriftene, LO, NNN og Fellesforbundet, mener at perioden med rett til dagpenger bør utvides fra 26 til 52 uker innenfor en 18 måneders periode for den delen av fiskeindustrien som skal omfattes av særregler. Organisasjonene har ulike vurderinger og argumentasjon rundt dette forslaget, se avsnitt 6.3.2 for særmerknader.

Dersom perioden med rett til dagpenger utvides fra 26 til 52 uker kan unntaksbestemmelsen om adgang til forlengelse av stønadsperiode ved «naturhendelser» til 52 uker innenfor en 18-måneders periode falle bort.

Behov for mer kunnskap

Det er behov for mer kunnskap om permitteringsatferd og hva som skjer med de permitterte i fiskeindustrien etter dagpengeperioden på 26 uker.

7 Økonomiske og administrative konsekvenser

Dette kapitlet omhandler økonomiske og administrative konsekvenser av arbeidsgruppens forslag.

7.1 Økonomiske og administrative konsekvenser av å skille fiskeindustrien etter råstoff

Arbeidsgruppen, med unntak av Sjømat Norge og Sjømatbedriftene, mener det bør vurderes å skille fiskeindustrien i to etter råstoff. Den delen av næringen som bruker villfisk som råstoff fortsetter med særregler, mens den delen som bruker oppdrettsfisk ikke har særregler. I en slik vurdering må man veie det man kan oppnå av gevinster, blant annet i form av mer effektiv bruk av ressursene, bedre inntektssikring for de permitterte, og mindre dagpengeutbetalinger mot administrative kostnader.

De neste avsnittene tar sikte på å synliggjøre økonomiske og administrative konsekvenser av å skille fiskeindustrien etter råstoff. Det er momenter som kan inngå i en vurdering som nevnt over.

7.1.1 Økonomiske konsekvenser

Særreglene er til dels detaljerte og kompliserte. Den viktigste regelen er fravær av lønnsplikt. I drøftingen nedenfor er spørsmålet om lønnsplikt sett i sammenheng med fravær av ventedager før dagpenger gis til de permitterte.

Lønnsplikt og ventedager

Dersom særregelen om at lønnsplikt fritak oppheves for den delen av fiskeindustrien som er knyttet til oppdrett, må arbeidsgiverne betale lønn de 15 første dagene og når dagpengeperioden er over etter 26 uker (innenfor 18 måneder). Det vil trolig føre til færre permitteringer. Tidligere studier basert på permitteringer generelt tyder på at endringer i lønnspliktperioden kan påvirke bedriftenes permitteringsatferd, men effektene er usikre.⁴² Det er trolig omfanget av kortvarige permitteringer og permitteringer ut over 26 uker som vil kunne bli lavere. Samtidig vil det gi disse bedriftene mindre fleksibilitet til å håndtere hyppige og kortsiktige svingninger. Det kan øke bruken av alternative tilknytningsformer og vil kunne redusere omfanget av fast ansatte.

Bedriftenes insentiver til å tilpasse seg svingningene i råstofftilgang på andre måter, gjennom planlegging, ressursstyring og omlegging til mer helkontinuerlig drift kan styrkes. Men bedriftenes evne til omstilling varierer. Små og uavhengige selskaper lokalisert i distriktene kan ha færre muligheter til å omstille seg enn større og mer sentrale selskaper. Det kan på lengre sikt føre til videre strukturomlegging i denne delen av næringen, hvor det i større grad blir en lokalisering rundt de største slakteriene. Det kan gi et mer effektivt og robust næringsliv, men gå ut over mindre bedrifter i distriktene.

---

⁴² Arbeids- og sosialdepartementet (2018). *Arbeidsgiverbetalingen i permitteringsordningen og lovfesting av rett til drøfting og varsling ved permittering*. Rapport fra partssammensatt arbeidsgruppe. Oslo Economics og Frischsenteret (2018). *Virkninger av endringer i permitteringsregelverket*. Rapport 2/2018.

For de permitterte arbeidstakerne vil inntektssikringen styrkes, fordi de får lønn i stedet for dagpenger de første 15 dagene. Samtidig vil de få tre ventedager før dagpenger gis til de permitterte. Samlet vil kompensasjonen de første 18 dagene da øke fra 62,4 prosent til 83,3 prosent. I tillegg vil lønnsplikt gjeninntre etter at dagpengeperioden er over, det vil si etter 26 ukers permittering innenfor 18 måneder. Mindre bruk av permitteringer som følge av omleggingen, vil også komme arbeidstakerne til gode, men mindre bruk av fast ansatte og økt bruk av alternative tilknytningsformer kan trekke i motsatt retning.

For offentlige budsjetter reduseres dagpengeutbetalingene når bedriftene skal betale lønn i stedet for at Nav betaler dagpenger de første 15 dagene. I tillegg kommer innsparinger som følge av tre ventedager. Beregninger basert på innspill fra Arbeids- og velferdsdirektoratet viser at det, isolert sett, kan gi en innsparing på i underkant av 4 millioner kroner årlig.

Det er stor usikkerhet i anslaget, som er basert på en rekke forenklete forutsetninger. Anslaget vil avhenge av utviklingen i antall permitteringer i den berørte delen av fiskeindustrien framover. Her har det vært store svingninger rundt årsskiftet, jf. figur 4.13. Det er tatt utgangspunkt i at beholdningen av permitterte i fiskeindustrien vil være i samme størrelsesorden som i 2022, og at andelen permitterte tilknyttet oppdrettsfisk utgjør om lag en femdel av beholdningen, jf. kapittel 4. Videre er det tatt utgangspunkt i at gjennomsnittlig utbetaling per permitterte i fiskeindustrien vil være lik som gjennomsnittlig utbetaling i perioden april - desember 2022, omregnet til 2023-kroner. For å beregne antall nye tilfeller er det lagt til grunn samme forhold mellom mottakere og nye vedtak som i 2019. Det er forhold som vil variere mellom år.

I beregningene er det også lagt til grunn at fritaksperioden for lønnsplikt telles på samme måte som for øvrige permitterte. Det er ikke tatt hensyn til eventuelle innsparinger som følge av endret permitteringsatferd eller at noen fast ansatte kan bli oppsagt og at ordinær ledighet vil øke. Slike effekter vil trolig oppstå, men er vanskelig å tallfeste. Videre forutsetter beregningene at alle permitteringer varer i minst 18 dager (dvs. 15 dager med lønnsplikt og tre ventedager). Ettersom permitteringer i fiskeindustrien ofte er kortvarige, kan beregningene derfor overestimere eventuelle innsparinger. Dersom man justerer ned permitteringsperiodene slik at gjennomsnittlig antall dager det betales lønn i stedet for dagpenger reduseres til 10 dager, og justerer ned andelen med ventedager tilsvarende, kan den beregnede innsparingen nevnt over reduseres med om lag en tredel. Anslagene må betraktes som enkle mekaniske regneøvelser, uten atferdseffekter.

Arbeidstidsreduksjon

Et krav til arbeidstidsreduksjon for dagpenger på 50 prosent istedenfor 40 prosent, vil være til ugunst for permitterte med en arbeidstidsreduksjon i dette intervallet, fordi de da ikke lenger vil fylle inngangsvilkåret – og det løpende vilkåret – for rett til dagpenger. En økning til 50 prosent vil også gi mindre fleksibilitet for arbeidsgiver, i den grad de er opptatt av at deres permitterte ansatte får tilgang til dagpenger og permitterer ut fra det.

For offentlige budsjetter blir dagpengeutbetalingene redusert fordi færre permitterte oppfyller kravet til arbeidstidsreduksjon. Uten endringer i permitteringsatferden er det anslått en helårseffekt på om lag ½ millioner kroner i året. Som for anslaget knyttet til lønnsplikt og ventedager er dette anslaget basert på forenklete forutsetninger, og må betraktes som en enkel mekanisk regneøvelse som kun illustrerer hvordan en endring kan slå ut.

Andre særordninger for fiskeindustrien

Flere av de andre særreglene bidrar på ulike måter til å styrke inntektssikringen til grupper av permitterte gjennom mer gunstig beregning av «vanlig arbeidstid» ved avkorting, mer gunstig telling av dagpengeperioden for visse grupper delvis permitterte og muligheten for å forlenge perioden ved uforutsette naturhendelser. I tillegg kommer særregelen om lengre avbruddsperiode, som bidrar til at mange permitterte i fiskeindustrien ikke behøver å søke om nye dagpenger like ofte som de ellers ville måtte gjøre.

En eventuell oppheving av særregelen om beregning av «vanlig arbeidstid» vil innebære mindre gunstige avkortingsregler for de permitterte som med særregelen får beregnet høyere «vanlig arbeidstid» enn de ville gjort etter ordinære regler. Det vil isolert sett også føre til at kravet til arbeidstidsreduksjonen målt i timer reduseres for disse, og at antall timer de kan jobbe uten å overstige terskelen, reduseres.

En eventuell oppheving av særregelen om telling av permitteringsperioden vil føre til at dagpengeperioden vil telles ned raskere (dvs. forbrukes raskere) for enkelte grupper delvis permitterte i den delen av fiskeindustrien som bruker oppdrettsfisk.

Det er vanskelig å anslå de samlede virkningene av at disse særreglene eventuelt oppheves samtidig. Permitteringene og derigjennom dagpengeutbetalingene vil ventelig kunne reduseres noe, men det er ikke gjort beregninger for å tallfeste det. Virkningene av at særregler oppheves vil trolig i hovedsak komme gjennom innføring av lønnsplikt, ventedager og økt krav til arbeidstidsreduksjon.

7.1.2 Administrative konsekvenser

I avsnitt 6.2 blir det beskrevet tre muligheter for å etablere et skille i fiskeindustrien mellom den delen av næringen som benytter villfisk i produksjonen og den delen som benytter oppdrettsfisk:

- Etablere et nytt register over bedrifter, med oversikt over hvilken del av bransjen bedriftene tilhører.
- Legge inn nødvendige opplysninger i a-ordningen.
- Basere på selvrapporterte opplysninger fra bedriftene ved hver enkelt permittering.

Oppretting av et nytt register vil ha administrative kostnader, både til etablering og drift. En eventuell tilrettelegging i a-ordningen kan ta tid, og forutsetter at det er mulig. Administrative kostnader for berørte parter knyttet til disse to forslagene er ikke vurdert. Ved valg av alternativet om at manuell dokumentasjon legges ved dagpengesøknaden må det gjøres en liten tilpasning i søknadsdialogen. Det vil trolig ikke føre til varige økte kostnader for Nav.

Oppslag i et register eller a-ordningen, eller eventuelt manuell sjekk av dokumentasjon vil trolig være lite tidkrevende for Nav. Det er et forholdsvis begrenset antall saker. En eventuell fjerning av særreglene for en del av bransjen vil dessuten kunne innebære ytterligere reduksjon i antall saker.

Dersom fiskeindustrien skal skilles etter råstoff vil det oppstå administrative kostnader for Nav knyttet til oppdatering av informasjon og rundskriv, orientere etaten om det nye regelverket, flere henvendelser fra aktuelle arbeidsgivere og brukere og muligens noen flere klager i en overgangsperiode på grunn av nytt regelverk. Slike kostnader er engangskostnader.

I utgangspunktet er det omtrent like ressurskrevende å behandle en dagpengesøknad for ordinært permitterte som for permitterte i fiskeindustrien. Men reduserte antall dagpengesaker som følge av at det forventes færre permitteringer vil i seg selv være besparende. Oppheving av særregelen om lengre avbruddsperiode, som bidrar til at mange permitterte i fiskeindustrien ikke behøver å søke om nye dagpenger like ofte som de ellers ville måtte gjøre, vil trolig kunne motvirke dette i noe grad.

Særmerknad fra Sjømat Norge og Sjømatbedriftene:

Arbeidsgruppen er kommet til at det er mulig å skille fiskeindustrien i to deler, og at dette kan gjøres på tre alternative måter. Sjømat Norge og Sjømatbedriftene mener imidlertid at disse alternativene ikke framstår som selvstendige grunner for å fjerne særreglene for den delen av fiskeindustrien som bruker oppdrettsfisk som råstoff. Vi har i dag ikke systemer til å håndtere et slikt skille, og vi kjenner ikke til de totale kostnadene for å etablere systemene.

Det faktum at permitteringsomfanget i oppdrettsdelen av fiskeindustrien utgjør en liten del av det samlede permitteringsvolumet, betyr dessuten at myndighetenes utgifter for denne delen av fiskeindustrien i dag er relativt lave.

Sjømat Norge og Sjømatbedriftene kan derfor ikke se at det er økonomisk og administrativt lønnsomt å fjerne særreglene framfor å opprettholde de.

For industrien som håndterer oppdrettsfisk (slakteri og bearbeiding), vil en overgang til det ordinære permitteringsregelverket med stor sannsynlighet gi strukturelle konsekvenser i næringen.

Antall lakseslakteri i Norge har gått ned fra nesten 250 til 45 over de siste tiårene. Utviklingen har gått i retning av at de store oppdrettselskapene har konsolidert slaktevirksomheten til noen få store anlegg, med årlige kapasiteter på rundt 100 000 tonn fisk. Rundt 20 av slakteriene har et slaktevolum på under 20 000 tonn i året.

Felles for de mindre slakteriene er at de eies av ett eller flere mindre familieeide oppdrettsselskaper, og er lokalisert i nærheten av disse. Det kan være en utfordring for disse mindre slakteriene å få tilstrekkelig med råstoff til helårlig produksjon. I tillegg vil de ofte være dimensjonert ut fra at det er størst volum i slakting på høsten. Permittering brukes derfor i kortere og lengre perioder. Til en viss grad klarer anleggene å planlegge produksjon, slik at de bare får en lengre sammenhengende periode uten produksjon, og unngår hyppige permitteringer.

Flere av de små slakteriene er viktige arbeidsplasser i små kommuner. Dette gjelder særlig i Troms og Nordland, der flertallet av de familieeide anleggene ligger. Slakteriene gir ringvirkninger lokalt, gjennom leverandører innenfor emballasje, transport, renhold, mv. Sjømat Norge og Sjømatbedriftene oppfatter det som et ønske fra eierne å prøve å videreføre arbeidsplasser lokalt.

7.2 Konsekvenser av andre forslag knyttet til særregelens virkeområde

Arbeidsgruppen foreslår å:

- Klargjøre hvilken sektor som skal falle inn under særreglene.
- Tydeliggjøre at havbruksnæringen (oppdrett) ikke skal inngå i særreglene.

Dette er forslag som først og fremst vil bidra til at regelverket blir klarere og lettere å forstå for alle aktører, men det vil trolig ikke ha særlige konsekvenser ut over det. Andre deler av sjømatnæringen enn fiskeindustrien benytter i liten grad permitteringer. I løpet av 2022 mottok Nav meldinger om permitteringer i havbruk som utgjorde under 2 prosent av antall meldinger om permitteringer i fiskeindustrien.

7.3 Endring av særreglens innhold

Arbeidsgiver- og arbeidstakerorganisasjonene i arbeidsgruppen foreslår å øke perioden med rett til dagpenger fra 26 til 52 uker innenfor en periode på 18 måneder for den delen av fiskeindustrien som skal omfattes av særregler.

Med dagens regler står permitterte fra fiskeindustrien uten inntekt når dagpengeperioden er brukt opp, dersom de ikke kommer i annen jobb. En økning av perioden med rett til dagpenger fra 26 til 52 uker vil dermed styrke inntektssikringen til de permitterte etter 26 ukers permittering.

På den andre siden er 52 uker en lang permitteringsperiode, og det kan stilles spørsmål ved om en så lang periode i realiteten er midlertidig. Det kan føre til lengre permitteringsperioder, dersom bedriftene hensyntar sine ansattes inntektssikring under permittering. Lengre permitteringsperioder fører erfaringsmessig til mindre overgang til andre jobber, og har også en samfunnskostnad ved at arbeidskraft ikke utnyttes på en god måte.

En økning av perioden med rett til dagpenger fra 26 til 52 uker vil øke utgiftene til dagpenger. Arbeids- og velferdsdirektoratet har gjort beregninger som skjønnsmessig er basert på at tidligere anslått innsparing ved å gå fra 52 til 26 uker i 2022 blir reversert. Det gir i så fall en merutgift på 5 millioner kroner i 2023 dersom hele fiskeindustrien er inkludert i økningen i dagpengeperioden, og en merutgift på 4 millioner kroner dersom kun villfiskdelen er inkludert. I anslagene er det lagt til grunn at endringen skal gjelde for både løpende og nye tilfeller.

Det understrekes at det er stor usikkerhet knyttet til tallene, og at de kun må betraktes som enkle regneeksempler. Beregningene er basert på 2019-tall. Flere forhold, som atferdsendringer, antall og sammensetning av de permitterte og den enkeltes dagpengegrunnlag, vil påvirke faktiske utgifter.